(1-3, 3)(1-6)

CL-3-26/31
CL-6

6 vols en 1 Tome

Pg 2174

REFORMATIONIS ABVSVVM CLERI FORMVLA PER LVDOVICVM COGNOMENTO PIVM, ROMANORVM IMPErij Imperatorem optimum, CAROLI MAGNI filium, ex sanctorum Patrum sententijs, circa annum à nato nostro Seruatore IESV CHRISTO octingentesimum, corrasa, fatali quodam euentu, his nostris temporibus in lucē eden da, diu occultata.

Coloniæ ex officina Ioannis Quentel, anno Christi nati M. D. XLIX.

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

REVERENDIS, NO

BILIBVS, ET INCORRVPTIS-simis in Christo patribus & dñis, D. Nicolao Schyne, episcopo Azoteñ, Reuerendissimi Archiepiscopi Treuereñ in spũalibus Vicario, Doctori I.V. celeberrimo: Ioãni à Leigẽ Ecclesię cathedralis Treuereñ Canonico & archidiacono: Leonardo Leonberger LL. Doctori, canonico ad S. Florinum & officiali Confluentiæ: Ioanni Mul, eiusdẽ ædis Canonico & Commissario, Dominis suis sibi perpetuò obseruãdis,

S. D. P.

ISITATIONE aliquot presbyteratuum, quam Reuerendissimus archiepiscopꝰ Treuerensis & princeps elector illustrissimꝰ, Christianæ religionis flagrantissimo affectu vestris Reuerentijs & integritatibꝰ commisit, & cui venerandũ dominum Hartmannum Selbachiũ Lympurgẽsem parochum,

& me ignauum concionatores verbi diuini intereſſe voluit, maiori parte exacta, cùm à veſtris præſtãtijs diſceſſi, Vuormatienſis Cleri obſeruantia me reuocante, diuellerer, admonuiſtis vt literis meis veſtras integritates ſubinde ſalutarem, vos viciſſim Reuerendiſſimo noſtro meam erga eius Reuerentiã obſeruantiam, & pro Eccleſiæ ſyncera reforma tione ſtudium, ſedulò commẽdaturos. Non dubito veſtras integritates hoc ipſum, quod mihi vltro promiſiſtis, diligẽter præſtitiſſe. Ego verò quod veſtræ admonitioni hactenus non reſpondi, in cauſa eſt, quòd inofficioſum eſſe putabã, patronos verbis ſaltem & leuibus chartis ſalutari. Dum itaq; tenuis & paxillo nudior, à ſalutandi officio, mihi per veſtras Reuerentias & Præſtantias commiſſo, abſterritus diu hærerẽ, ecce mihi Venerandus Chriſti ſacerdos Michael Vueſter mannus liberaliũ artium Magiſter, in eccleſia cathedrali Vangionum regius Præbẽdarius, hoſpes meus, mihi perpetuò celebrandus, codicem quẽdam membranaceum anti quiſſimi characteris, mihi videndum obtulit, & miris modis commendauit. Codicem eum perlegens, offendi in eo duos libellos,

offi

officio salutandi mihi per vos iniuncto conuenientissimos: alterum de reformatione cleri, alterũ de cleri canonica institutione, vtrunq; ante annos septingentos scriptum.

De abusuum correctione pijs hodie quibuscunq; præcipuum negocium est. In hoc pontificia sanctitas & Cesarea maiestas, atq; adeò vterq; ordo chori foriq; totꝰ est. Hinc synodi tot diœcesanæ & metropoliticæ vndique conflantur, hinc tot visitatores vltro citroq; oppida cum pagis peragrant. Quantum laboris vestris quoq; integritatibus pepererit, ipse ego hisce vidi oculis. Vestrum item zelum pro Christi ecclesię puritate renouãda modestissimum satis superq; & animaduerti, & admiratus sum. Vertiginosi spiritus homines, sine iudicio iudices, sine affectu medicos, sine religione morum cẽsores odi, nihil ex catholica mansuetudine facientes, nihil ex scripturæ præscripto, nihil ex ecclesiæ matricis moderatione statuentes, sed suo impetu agitati, imperiosè omnia exigentes. Vos in cælum non extollere nõ possum, qui sic visitationis munus peregistis, vt dicere possitis: Si quenquam calumniati sumus, si de manu cuiusquã munus accepimus. Te-

ſtis eſt nobis Deus, & teſtis Chriſtus eius in die hac, quòd non inueneritis in manib⁹ no ſtris tale quippiam. Mirum ergo non eſt, ꝙ etiam ſeueros quoſcunque Præfectos & ſtre nuos Barones vnà cum ſacerdotum & prędi cantum grege, nedum infimã plebem, obſe quẽtiſſimos vobis vndiq; inueneritis. Quid verò? Nunquid putem vos iam à curſu incœ pto abſiſtere? Abſit. Noſtis grande adhuc vo bis iter reſtare. Dubio itaq; procul hoc vni- cum cupitis, vt verbum Dei currat, vt nunci um pacis veſtræ ad catholicæ concordiæ fi- nem pertingat: aſperis in plana, & obliquis in directa redactis.

Huic veſtro voto alter librorũ eorum de quibus ſuprà mẽtionem feci, præſentiſſimè ſeruit. Argumentum libri eſt, modus atque formula reformandi cleri. Cõpilator eſt Lu douicus Pius Caroli Magni filius. Authores ex quorũ ſententijs corraſus eſt, ſunt hagio- graphi veteris & noui teſtamenti patres, ec cleſiæ columnæ. Argumentum ſanè eſt reli- gioſiſſimum, Cleri nimirum reformatiõem delineãs. Clerici, quos Chriſtus ſal terræ vo cat, debent teſte Gregorio aliqd ad penſum ſanctæ inſtitutiõis adijcere, & eorum qui in

la-

laicali ordine consistunt, obseruãtiam, vt loco, ita & religiõe præcellere. Dist. 4. ca. Deniq;. Hic rursus cogor ad imperiosos clericos redire, qui non sunt sal, sed salsugo, vligo & mephitis terræ, q acerbitate nimia abigunt, quos allicere debent. Alios in regnum cælorum non patiuntur intrare, nec ipsi dignantur ingredi. Eadem decuplo patrant, quæ in alijs plectunt. Exempli causa, Ambitiõe, pompa, saturitate, ocio & hoc genus Sodomiticis vitijs diffluentes, bone Deus, quàm concubinarijs ærumnosis & laboriosis sunt infesti, colantes culicem, glutientes camelum. Culicem nõ probo, sed camelum execror. Habet peccatum suos gradus oñe. Concubinatum respectu aliorum vitiorum ego in infimo gradu ponere ausim. Est eñ & scortatione peccatum remissius. Vtinam qui concubinas non habent, non fornicentur omnes: vtinam non peiora libidinis vetitæ facinora designent. Fac esse, misogynæi secubantes, aliorum vxorum subsessores non sint, Veneris insensissimi hostes oẽs: non possunt tamen dicere, mundum est cor nostrum. Alia vt taceamus omnia, carnis fragilitatis vitia mentis impuritas longè superat.

rat. Maxima omnium impuritas, est fastus & phariſaicum ſupercilium, qua ambitioſuli pompæ mãcipia, decem millium animarum iacturam minùs curant, quã honoris ſui detrimentum minimum. Quantumuis rei ipſi, cælo terræq; inuiſi, iniuria tamen ſe præcipua affici arbitrantur, ſi quis ſcripturam canonicam contra ipſorum pompoſam tyrannidem, iuxta natiuum ſenſum, exponere auſit: Ipſi verò palmarium ſibi credunt eſſe, ſi ſua tyrannide multa animarum millia in deſperationis barathrum præcipitent. Præcipitant autem erraticas tonſas non niſi delumbatas, & peſſimè acceptas in gratiam recipiunt: pœnitentiæ delectabile ſacramentum, in horribile tormentum vertentes: vinum & oleum Chriſti meritorum, in hippomane & aconitũ mutantes. Aduerſus hanc hypocriticam truculẽtiam efficax antidotum eſt libellus reformationis Ludouici Pij, nõ toxico, cicuta, auripigmẽto, ſed nectare & ambroſia vera confectũ, nõ ſerra & milio tabida mẽbra reſecanda cõtendẽs, ſed vnguẽto optimè refouẽda docẽs. Hiera qdẽ picra eſt amara, ſed ſalutaris: talis eſt Ludouici diui me-

medicamen. Non agit minis & cõuicijs, ſed ſalutari admonitione & inſtitutione leni. Hypocritæ faſtidioſi libellum illum perlegentes, quo ipſi contagione fœteant, ſuboleſcent:& ſic tandem diſcent cum infirmis infirmari. Trabem ex ſuo ipſius oculo magiſtratus eccleſiaſticus vniuerſus eijciat, & gregarios ſacerdotes præſentiſſimè reformauerit. Abbates CHRISTI humilitatis & manſuetudinis ſpecimen aliquod deſignẽt, monaſticen ad priſcam hoſpitalitatem & ad Theologiæ ſacræ ſanctum ſtudium reforment: & non erit opus, vt errones cucullatos vinculis bipedes conſtrictos, in ſua retrahant cœnobia. Ludouici itaq; Pij ad primitiuæ eccleſiæ ſeculum inſtar omnes prẽuaricantes reuocans vnicus libellus, multarum ſynodorum & creberrimarum viſitationum efficaciam exprimet in lucem editus: eſt enim ſua antiquitati authoritas. Nam vt nemo bibens vinum vetus, dicit, Muſtum eſt melius: ſic nemo cordatus, poſterioris eccleſiæ authoritatem primitiuæ prætulerit. Reformatio Cæſaris Sigiſmundi beatæ memorię, q noſtro huic ſeculo vicinus magis floruit, cum Ludouici Pij reformatione

collata, admonebit quantùm præſtent æra lupinis. Optimus alioqui imperator Sigiſmundus, primitiuæ eccleſiæ authoritate minùs obſeruata, ſuum arbitriũ proferẽs, minùs profecit. Ludouicus verò Pius, tametſi matrici eccleſiæ magis vicinus floruerit, nihil tamen ſuopte ſtatuit arbitratu, ſed hoc quod à ſanctis ſanctæ eccleſiæ architectis & patribus ritè decretum & obſeruatum inuenit, hoc ipſum à ſitu vindicandum duxit, & ſic plurimũ profecit: quod eiꝰ tẽporis aurea ætas liquidò arguit. Probanda itidem eſt Caroli Imperatoris huius noſtrę ætatis glorioſiſſimi Reformatio, quòd & ipſa primitiuæ eccleſiæ authoritate ſulta exiſtat. Actũ agũt & Penelopes telam texunt, qui eccleſiæ reformationẽ alia ratione meditantur: quod exemplo quorundam Germaniæ principũ, quibus mentem & inſtitutionem meliorem optauerim, plùs ſatis planum eſt, fieri videmus. Dicat quis ſuperſtitioſum eſſe, diſciplinam cleri huius tempeſtatis auguſtiſſimę, ad eccleſiæ primitiuæ anguſtias redigendã contendere. Poteram hîc reſpondere, ergo etiã incõtinentes ſacerdotes, ad anguſtiam coacti cœlibatus non cõpellendos. Sed ab illa

illa illatione hîc ſuperſedens, ea quæ libellus Reformationis à ſacerdotibus contendit, perſtringam. Anguſtum eſt canonicos omnes rurſus ad monaſtices diſciplinam redigi. Ex monachis facti ſunt canonici, ex clauſtris eccleſiæ cathedrales & collegiatæ, ex magiſtris capitulares, ex miniſtris vicarij. Non video qui ad priſtinum ſtatũ eũ canonicorum huius tempeſtatis conuerſatio poſſit facilè reformari. Eſt tamen operę precium quenque canonicum priſtinam canonicorum diſciplinam noſſe, & ſufficere pro tempore, loco & perſonis ex canonicis non fieri ciniflones & caculas. Ad moderationẽ eam pertinet alter libellus ille, cui nomẽ eſt inditum, Regula canonicorum, qui Reformationi Ludouici Pij tanq̃ appendix eſt adiectus. Libellus ille oſtendit, canonicorum conuentus, victũ & amictum, multùm à monachorum habitu & vita differre. Libellum itaq; eum vnà cum Reformatione Ludouici Pij excudi curaui, vt prioris leniret rigorẽ. Non video qui Canonici vocari poſſint, infra infimorum Chriſtianorum ſortẽ & conditionem non modò viuentes, ſed & infimis quibuſcunque ſcandalo eſſe pergentes.

Au-

Audiui ego quadruplicem canonicum cathedralium ecclesiarum, illustri prognatum stemmate, fatentem se in lenocinicam vitã, in das buben leben, peruenisse, tũc cùm in Canonicorum album esset receptus. Libellus de regula clericorum, asseuerat sanctos martyres & confessores ecclesiam locupletiorem fecisse, vt ex opibus ecclesiæ, Christi milites alerentur, & pauperes recrearentur. Tum clerici verbi & sacramentorum œconomi, magistri etiã & ministri Christi militiæ censebantur. Vult itaque Regula, vt istiusmodi milites in primis de ecclesiæ bonis, iuxta præscriptum euangelicũ & apostolicũ sustentẽtur: vt non eleemosyna mera, sed merces & stipendium illa clericorum alimonia habeatur. Non misit Christus apostolus mendicatum, sed ad prædicandum & ad curandum: idq; gratis. Hoc scilicet, vt non lucri causa euangelizarent, sed victum tantùm & amictum tanquam mercedem operę impensæ gratificationẽ reciperent: quod Apostolus vocat rationem dandi & accipiendi. Est quidem eleemosyna quicqd à maioribus ecclesiæ est datum, sed quod indè à militibus recipitur, stipendium & merces est,

non

non mendicabulum. Sacrilegium itaq; est, huic sacræ militiæ aut stipendium suum negare, aut auferre. Mendicis quæ datur stips, eleemosyna vocatur. Proximè & secundum Christi milites Ecclesia inopũ curam suscipit. Sed debitum est, quod militię Christi impenditur: commiseratio eſt, quod miseris erogatur. Vtrunq; sacrosanctũ & ęquè meritorium. Vndè (vt S. Hieronymus epistola 34 ait) aliquid ex eleemosyna ecclesiæ pauperibus danda, subtrahere, est omnium prędonũ crudelitatem superare. Vult itaque Regula clericorũ, vt etiã in congregandis canonicis modus teneatur, vt cæteris etiã ecclesiæ necessitatibus vota fidelium & precia peccatorum & patrimonia (sic vocat res ecclesię) pauperum sufficere possint. Canones dicũt clericos eos qui bonis parentũ sustentari possunt, si quod pauperum est accipiũt, sacrilegium cõmittere, & iudiciũ sibi manducare & bibere. Sunt plurimi tam ex catholicis q̃ ex schismaticis loco summo nati, qui constanter adfirmant, ecclesias cathedrales & collegiatas locupletatas ad stẽmaton splẽdorem conseruandũ: & nihil aliud esse, q̃ secularis nobilitatis & potestatis cellas penuarias

rias & ſubterfugia. Sed eorum opinioni pugnat dictio cathedra & collegium, vndè eccleſiæ ſunt appellatæ: pugnat & Canonis vox, vnde eccleſiarum cathedralium & collegiatarũ clerus appellatur. Pugnat & dandi ratio, pugnat & eccleſię conſideratio, & alia multa, quæ iam neq; recẽſere neq; declarare volo. Dabimus, temporis rationem nouam metamorphoſin exigere, qua nũc demum, ſic vt ex monachis facti ſunt canonici, ex canonicis fiãt caculæ, ex ſacerdotib⁹ ſtratiotæ: qua ex militia chori fiat ſtratia fori, qua ſtola & orariũ, paludamento, epheſtre & lato clauo mutetur. Militum Chriſti caſtra, pauperũ proſeuche & cataſta, primò eccleſię bonis ſtipendia ſua & eleemoſynam recipiant: & quicquid bonorum eccleſię reliqui eſt, hoc ordini equeſtri relinquatur. Conſcribatur nobilium canonicorum exercitus, ſacramento militari religentur, quinq; & viginti annis contra Turcam iuxta ſacramentum militare pugnent, ad militiam eam bona conſcientia bonis eccleſię poſſunt vti. Emeriti itẽ & veterani militia ea ſacra, prę-ſcripto tempore legitimè perfuncti, eccleſię bonis educẽtur & recreentur. Metamorphoſin

phosin illā religioni Christianæ cōmodam nemo bonus poterit reprehendere. Reprehensione verò non poterit carere, ecclesiæ bona pompę, voluptati, ocio atq; adeò omnigenis vitijs dari. Nō hoc splendorem stemmatum est conseruare, sed eneruare & perdere. Intereà verò dū nouæ eius militiæ regula & lex nondum præscribitur, dum canonici à sacramento ordinis ecclesiastici ad militare nondum dimittuntur, dum ab ara ad arenam nondū ablegantur, canonici Dei timentes, tam præclara familia nati, q̄ humili atq; obscuro genere fusi, tympana, tibias & cornua Martialia dissimulent. Psalterion verò Dauidicū sedulò increpitēt. Asinæ cui Christus insedit, Bucephalon Alexādri posthabeant, non ad Vulcanica arma animum adijciant: sed panopliam ab Apostolo designatam affectent. Oculo irretorto aquilas Quiritiū prætereant, ad Christi militiæ vexilla anhelantes, posthac curæ suę præmia digna recepturi. Ad hoc sanctum propositum cùm vterq; libellus reformatiōis & regulę clericorum multum ponderis habeat, vtrunq; in lucem edendum, & vestris integritatibus dicandum duxi: quòd nōrim vos

non

non impetu, ſed ratione, eccleſię reformationem exigendam cenſere, tam hypocriſios abuſus quàm hæreſios labes eradicata velle, ęquè ignauorum pſeudocatholicorũ luſtra, atque hęreticorũ ſpelęa auerſari. Veſtra ea verè religioſa induſtria ab omni ſuperſtitioſa ſeueritate pura, veſtraque comitas nulla ſocordia obnubilata, indies magìs atq; magìs augeſcat & perpetuetur ad eccleſię catholicę decus & auctum, & ad Chriſti Ieſu ſuę ſponſum & Giganta eccleſię. Huic noſtro ſaluatori in ęternum benedicto vos vnà commendatos volo, mihi ad imperandum. Valete Vuormatię in die S. Bonifacij, Anno ſalutis 1549.

Reuerentiarum atq; integritatum veſtrarum
obſeruantiſſimus
Gerhardus Lorichius
Hadamarius.

PRAE-

PRAEFATIO IN REFORMATIONEM Cæsaris Ludouici, cognomento Pij.

VM IN NOmine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Christianissimus ac gloriosissimus Ludouicus superno munere victor Augustus, anno incarnationis domini nostri Iesu Chri D. CCC. XIII. Indictione decima, anno siquidem imperij sui tertio, Aquisgrani palatio generalem sanctumq; conuocasset conuentum, & cœpisset secundum ardentissimam erga diuinum cultum sibi cælitus inspiratam voluntatem, multa congrua & necessaria de emendatione sanctæ Dei ecclesiæ, illius videlicet amore, qui eã suo sancto & precioso redemit sanguine,

guine, eiq́ue ſe adfuturum vſq; ad conſummationem pollicitus eſt ſeculi, ſolerter ac curioſe pertractare: eouſque inter cætera peruentum eſt, vt eundem ſanctum & venerabilem Deo annuente aggregatũ cõuentũ cõſuleret, immo cõſulendo admoneret ſuper quibuſdã eccleſiarũ præpoſitis, qui partim ignorantia, partim deſidia, ſubditorum curam paruipendebant, & hoſpitalitatẽ minùs iuſto diligebant, quid facto opus eſſet. Adiunxit etiam monendo, vt quia canonicorum vita ſparſim in ſacris canonibus eiſdem & in ſanctorum patrũ dictis erat indita, propter ſimplices quoſq; minusq́ue capaces, aliquã ex eiſdem ſacris canonibus & ſanctorum patrum dictis inſtitutionis formam pari voto, pariq; conſenſu excerperent, per quam patenter prælatorum & ſubditorum vita monſtraretur: quatenus omnes qui canonica cenſentur profeſſione, per viam ꝓpoſiti ſui inoffenſo greſſu incederent, & in Chri militia deuotiùs vnanimes atq; cõcordes exiſterent. Sed vt id nutu diuino fieret, dominũ in cõmune humiliter exorãdũ præmonuit, vt ſeruorum ſuorum exorabilibus pulſatus precibus, eius admonitiõem ſecun-

dum

dum ſuam voluntatem fieri, ſuaq; gratia eam præcedere & ſubſequi dignaretur. Ad quã etiam admonitiõem ſacer cõuentus intimo gaudio repletus, expanſis in cęlum manibus creatori omnium gratias agens, benedixit. Quippe qui talem, tam pium, tamque beniguum eccleſiæ ſuæ ſanctæ principem, cunctisq; eius neceſſitatibus ſapientiſſimum ac deuotiſſimum prętulerit procuratorem. Suſcipientes ego libentiſſimè hilariterq; eius ſaluberrimam multis Deo miſerãte profuturam admonitiõem, licèt plerique auxiliante Deo deuotè ac religioſè cum ſibi ſubiectis canonicam ſeruent inſtitutionem, & in pleriſque locis idem ordo pleniſſimè ſeruetur: omnium tamen id animis ſedit, vt ſecũdum eiuſdem principis admonitiõem, vnà diuino freti auxilio, & eiuſdem pijſſimi principis non modico adiuti iuuamine, eius videlicet liberaliſſima largitione, copiam librorum præ manibus habentes, & canonica authoritate & ſanctorum patrum dictis veluti ex diuerſis pratis quoſdam floſculos carpentes, hanc inſtitutionis formam excerperent, & canonicis obſeruandam conferrent, vt quorum fortè labore ob tarditatem

ingenij seu copiam librorum sparsim digesta difficilè comprehendi posset, solerti studio in eodem opere breuiter congesta persacilè ab his reperiri posset, per quam (vt præmissum est) & prælati recto tramite incedere, & subditis normam viuendi absque ignorantiæ obstaculo salubriter nossent præbere. Vigilanti ergo studio eandem institutionis formam colligere studuerunt: in qua pleniſſimè continetur, qualiter & prælati viuere, & subiectos regere, eisque ecclesiasticos sumptus administrare, & in Dei seruitio constringere bene operantes quoq; ad meliora prouocare, proteruos quosq; & negligentes debeant corrigere. Cùm igitur huius institutionis formam coram memorato glorioso principe prolatam sacer conuentus laudibus extulisset, & ecclesiastica authoritate fulcitam, laudeque dignam, ac sanctæ ecclesiæ vtiliſſimam atq; proficuam consona voce prædicaret: nihilque in ea reprehensionis ab ijs qui sanũ sapiunt, reperiri posse profiteretur, ab eodem victoriosiſſimo principe, & ab omnibus qui aderant, Deo gratias, acclamatum est. Nec immeritò: quippe qui & occulta sua dispensatione & gratiſſima

gratissima inspiratione præfatum principē, vt id fieri moneret, cōpulit, & vt ad effectū perduceretur, miserando adiuuit. Proinde omnium sententia statutum est, ab omnib⁹, qui in canonica professione domino militant, hanc institutiōis formam tot ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam, dignisq; preconijs laudatam: iuxta virium possibilitatem, modis omnibus obseruandam, quatenus hāc siue aliarum sanctarum scripturarum documenta sedula meditatione perlegentes, & prælati & subditi vocatione qua vocati sunt, ope diuina adminiculati infatigabiliter ambulent, & pro tam pijssimo principe, q ob lucrum animarum hoc sacrum & venerabile concilium ad hāc formam congerendam & statuendam salutiferis admonitionibus excitauit, modernis futurisque temporibus Dei immensam clementiam iugiter exorent. Nam & in altero libello idem sacer conuentus, eodem religiosissimo Augusto monente, quandam institutionis formulam ex sanctorum patrum dictis studiosē excerpsit, & in vnum breuiter satisque congruenter congessit, & sanctimonialibus canonicè degentibus tenen-

dam censuit. In qua continetur, quales eis abbatissæ præferendæ sint, qualiter eisdem sanctimonialibus infra clausstra monasterij viuendum, quid à prælatis stipendiorum dandum, quibus documẽtis & virtutum instrumentis exornandæ sint: quatenus hac formula viuendi inspecta, & DEO sibi adiutorium prębente, humiliter susceptа & efficaciter impleta, cum bonorum operum lampadibus venienti sponso apparere, atque eius thalamum ingredi mereantur.

¶ ISIDO-

BRO OFFICIORVM DE TONsura clericorum.

Onſuræ eccleſiaſticæ vſus à Nazaræis, niſi fallor, exortus eſt. Qui priùs crine ſeruato, diuina poſt magnã vitæ continentiam deuotione cõpleta, caput radebant, & capillos in igne ſacrificij ponere iubebantur, ſcilicet vt perfectionem deuotionis ſuæ dño conſecrarẽt. Huius ergo exempli vſus ab Apoſtolis introductus eſt, vt hi qui in diuinis cultibus mancipati domino conſecrantur quaſi Nazaræi, id eſt, ſancti Dei, crine præciſo innouentur. Hoc quippe & Ezechieli Prophetæ iubetur, dicẽte domino: Tu fili hominis, ſume tibi gladium acutum, & duces per caput tuũ & barbam: videlicet quia & ipſe ſacerdotali genere DEO in miniſterium ſanctificatiõis deſeruiebat. Hoc & Nazaræos illos Priſcillam & Aquilam in Actibus Apoſtolorum primùm feciſſe legimus, Paulum quoq; Apoſtolum, & quoſdam diſcipulorum Chriſti,

Tonſuræ clericalis ratio.

qui in huiusmodi cultu imitandi extiterunt. Est autem in clericis tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur, scilicet vt hoc signo irreligionis vitia resecen̄, & criminibus carnis nostræ quasi crinib⁹ exuamur, atq; indè innouatis sensibus & comis rudibus eniteſcamus, expoliantes nos iuxta Apostolum vetere hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitione Dei.

renouatio veteris hominis fit in mente.

Quam renouationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, vbi ipsa mens noscitur habitare. Quòd verò de tonso capite superiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, sacerdotium regnumq́ue ecclesiæ in eis existimo figurari. Tiara enim apud veteres constituebatur in capite sacerdotum. Hæc ex byſſo contexto rotunda erat, quasi sphęra media, & hoc significatur in parte capitis tonsa. Corona autem, latitudo aurei est circuli, quæ regum capita cingit. Vtrũq; itaq; signum in capite clericorum exprimitur, vt impleatur etiam corporis quadam similitudine, quod scriptum est, PETRO Apostolo perdocente: Vos estis genus electum, regale sacerdotium. ¶Quæritur

Tiara.

ritur autem, cur ſicut apud antiquos Nazaræos non antè coma nutritur, & ſic tonde tur: ſed qui hæc exquirunt, aduertant quid ſit inter illud propheticũ velamentũ, & hãc euangelij reuelationem, de qua dicit Apoſtolus: Cùm tranſieris ad Chriſtum, auferetur velamen: Quod autem ſignificabat velamẽ interpoſitum inter faciem Moſis & adſpectum populi Iſrael, hoc ſignificabat illis temporibus etiam coma ſanctorum. Nam & Apoſtolus comam pro velamẽto eſſe dicit. Proindè iam non oportet vt velentur crinibus capita eorum, qui domino cõſecrantur, ſed tantũ vt reuelentur: quia quod erat occultũ in ſacramento prophetiæ, iam in euangelio declaratum eſt.

ISIDORVS DE OSTIARIIS.

OStiarij ſunt, q in veteri teſtamento ianitores tẽpli vocabantur, qui præerãt portis Hieruſalem: quiq; ordinati per vices ſuas, omnia interiora templi vel exteriora cuſtodiebãt. Hi deniq; inter ſanctum & iniquum diſcernentes, eos tantũ in eccleſia qui ſunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum niſi per hos non poſſumus. Habent enim poteſtatem tam bonos recipien- Regale ſacerdotiũ.

di, quàm reijciendi indignos.

DE LECTORIBVS IDEM.

LEctorum ordo, formã & initium à prophetis accepit. Sũt igitur lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicit: Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocẽ tuã. Isti quippe ordinantur. Primùm de eorum conuersatione Episcopus verbum facit ad populum. Deindè coram plebe tradit eis codicem diuinorum apicum, ad verbum Dei annunciãdum. Qui autẽ ad huiusmodi prouehitur gradum, iste erit doctrina & libris imbutus, sensuumque ac verborum scientia perornatus, ita vt distinctionibus sententiarum intelligat, vbi finiatur iunctura, vbi adhuc pendeat oratio, vbi sententia extrema claudatur. Sicque expeditus, vim pronunciationis tenebit, vt ad intellectũ omnium mentes sensumque promoueat, discernendo genera pronunciationum, atque exprimendo sententiarum proprios affectus: modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, siue his similia secundum genus propriæ pronunciationis, in quo magis illa ambigua sententiarum adhibenda cognitio est. Multa enim in scri-

Lectores q eligendi.

scripturis sunt, quę nisi proprio modo pronuncientur, in contrariam recedunt sententiam, sicuti est: Quis accusabit aduersus electos Dei? Dominus qui iustificat? Quodque si confirmatiuè non seruato genere pronunciationis dicatur, magna peruersitas oritur. Sic ergo pronunciãdum est, ac si diceretur: Dominús ne qui iustificat? subauditur, non. Necesse est ergo in tantis rebus scientiæ ingenium, quo propriè singula conuenienterque pronuncientur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem scire, vt nouerit in qua syllaba vox protendatur pronunciantis. Plerunque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant, & solent irridere nos imperiti hi qui videntur habere notitiam, detrahentes & iurãtes penitus nos nescire quod dicim⁹. Porrò vox lectoris simplex erit & clara, ad omne pronunciationis gen⁹ accõmodata, plena succo virili, agrestẽ & subrusticũ effugiẽs sonũ. Nõ humilis, nec adeò subtilis, nõ fracta, nõ tenera, nihilq; fœmineum sonans, neque cum motu corporis, sed tantùm cum grauitatis specie. Auribus enim & cordi consulere debet lector, non oculis: nec potiùs ex seipso expectatores

Lectores vt legãt, & qua voce.

ma

magis, quàm auditores faciat. Vetus opinio est, lectores pronunciādi causa præcipuam curam vocis habuisse, vt exaudiri in tumultu possit. Vndè & dudum lectores præcones vel proclamatores vocabantur.

ITEM IDEM DE EXORCISTIS.

Actores tẽpli sunt exorcistæ.

IN ordine & ministerio ecclesiæ esse exorcistas, secūdum officia quæ in templo Salomonis erant dispositā, quæq; posteriùs sunt ab Esdra dispertita: Inuenimus eos quos Esdras actores memorat tẽpli, eos nūc esse exorcistas in ecclesia Dei. Fuerunt enim sub Esdra actores templi, seruorum Salomonis filij, qui actum templi totius sub curam suam haberent, ac sacris oblationibus deseruirent. Et cùm fuissent ex ordine & ministerio templi, longè fuerunt ab officio altaris DEI: qa nec Psalmistis, nec ostiarijs, nec sacrorum seruis attingere licebat ad munera altaris, nisi tantummodò Leuitis. Quid ergo est? nullam aliam curam habebant actores templi, nisi ad sartatecta facienda, aut quæcunque fuissent veterata in ædificatiõe templi aut delapsa, per eosdem actores de thesauris dominicis reficerentur atq; recolerentur. Ergo actores templi, exorcistæ

cíſtæ ſunt in populo Dei. Quomodò enim actor prudens & bonus, ſcit quid ſit domini ſui cenſus, & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia: ſic & exorciſta redigit in ſua diligentia totius regni Domini ſecreta, vt memoriæ mandet de ſcripturarum ſacramentis: vndè exerceat ſcilicet donum, quod illi eſt à Spiritu ſancto conceſſum, ſecundum Apoſtoli præconium. Exorciſtas enim memorat Apoſtolus, cùm dicit: Nunquid omnes donationes habent ſanationum? Hi enim cùm ordinantur, ſicut ait Canon, accipiant de manu epiſcopi libellũ, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, accipientes poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos ſiue catechumenos ſiue baptizatos.

Exorciſtarum eſt curare infirmos.

ITEM DE ACOLYTIS ISIDORVS.

Cãdelarũ ratio.

AColyti Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur à deportandis cereis, quando legendum eſt euangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportãtur, non ad fugandas tenebras dum ſol eo tempore rutilet: ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis, illa lux oſten-

ostendatur, de qua in Euãgelio legitur: Erat lux vera, quę illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum.

ITEM ISIDORVS DE SVBDIACONIBVS.

SVbdiaconi qui apud Græcos hypodiaconi vocantur, in Esdra inueniuntur, appellanturq́; ibi Nathinæi, id est, in humilitate dño seruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euãgelio Ioannis diuina proditione cõmonitus, saluatorem meruit cõfiteri. Quiq́; etiã ad primũ diuinitatis indicium fidelis emicuit, protestãte dño ac dicẽte: Ecce verè Israelita, in quo dolus non est. Denique isti oblationes in templo dñi suscipiunt à populis. Isti obediunt officijs Leuitarum. Isti quoque vasa corporis & sanguinis Christi diaconib⁹ ad altaria dñi offerũt. De qbus qdem placuit patribus, vt qa sacra mysteria cõtrectãt, casti & continentes sint ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi, iuxta quod illis Propheta dicente iubetur: Mũdamini qui fertis vasa domini. Hi igitur cùm ordinantur, sicut sacerdotes & Leuitæ, manus impositionem nõ suscipiunt: sed patenam tantùm & calicem de

Nathanael subdiaconus.

Subdiaconorũ officium.

Subdiaconi consecratio.

ma

manu Episcopi, & ab archidiacono scyphũ aquæ cum aquamanile & manutergium accipiunt.

ITEM ISIDORVS DE DIACONIBVS.

Diaconorũ seu Leuitarum officium.

DIaconorum ordo, à tribu Leui accepit exordium. Præcepit eñ dominus Mosi, vt per ordinationem Aaron sacerdotis & filiorum eius, rursus Leui tribus in diuini cultus ministerio ordinarentur & consecrarentur domino pro omnibus primogenitis, & seruirent pro Israel coram Aaron & filijs eius in tabernaculo DEI, excubantes in templo die ac nocte. Ipsique gestarent arcam & tabernaculum & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi castra ipsi rursus constituerent, & in promouendo tabernaculo ipsi deponerent, rursus ipsi componerent. A vigintiquinque annis & suprà in tabernaculo seruire mandatum est. Quam regulam sancti patres & in nouo testamento constituerunt. In Euangelio autem primordia eorum, & in Actibus Apostolorum leguntur: Conuocantes autem duodecim Apostoli multitudinem discipulorum, dixerunt: Non placet nos relinquere verbum DEI, & ministrare mensis.

Diaconorũ origo.

Quid

Quid ergo est, fratres? considerate ex vobis viros boni testimonij septem, plenos spiritu sapientiq, quos constituamus in hãc rem. Nos verò erimus orationi & ministerio sermonis instãtes. Et placuit hic sermo coram multitudine. Et elegerũt statim Stephanum virum plenum fide & spiritu sancto, Philippum, Procorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum Antiochensem. Hi steterunt ante Apostolos. Et cùm orassent, imposuerunt illis manus. Verbũq; Dei crescebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc iam decreuerunt Apostoli vel successores apostolorum, per omes Ecclesias septem diacones, qui sublimiori gradu, & cæteris proximè circa aram Christi quasi columnæ altaris assisterent, & non sine aliquo septenarij numeri mysterio. Hi enim sunt, quos in Apocalypsi legimus, septem angeli, tubis canentes. Hi sunt septem cãdelabra aurea, hi voces tonitruorum. Ipsi enim clara voce in modum præconis admonent cunctos, siue in orando, siue in flectendo genua, siue in psallendo, siue in lectionibus audiendis. Ipsi etiam, vt aures habeamus ad dominum, clamant. Ipsi quoque euan-

euangelizant. Sine ipsis sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam sicut in sacerdote consecratio, ita & in ministro dispensatio sacramenti est. Ille orare, hic psallere mandat. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsis etiam sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus fuerit à diacono. Leuitæ inferunt oblationes in altaria. Leuitę componunt mensam Domini. Leuitæ operiunt arcam testamenti. Non enim omnes vident alta mysteriorum quæ operiuntur à Leuitis, ne videant quæ videre non debent, & sumant quæ seruare non possunt. Qui propterea altari albis induti adsistunt, vt cælestem vitam habeant, candidíque ad hostias & immaculati accedant, mundi scilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet dominum habere ministros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, sed potiùs eminentia castitatis splendeant. Quales autem diaconi ordinentur, Paulus apostolus pleniſſimè scribit ad Timotheum. Nam cùm præmisisset de sacerdotum electione, continuò subiunxit: Diaconi similiter irreprehensi-

Diaconi sacerdotib⁹ calicem de mensa Dñi porrigunt.

biles, hoc est, sine macula, sicut episcopi. Pu dici vtique, id est, à libidine continẽtes. Nec bilingues, scilicet ne cõturbent pacem habentes. Non multo vino dediti: qa vbi ebrietas, ibi libido dominatur & furor. Nõ turpe lucrum sectantes, ne de cælesti ministerio lucra terrena sectentur. Est quoque turpis lucri appetitio, plùs de præsentibus quàm de futuris cogitare. Post hæc subiecit: Hi autem probentur primũ, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Hi vtique sicut Episcopi, sic & isti ante ordinationem probari debent, si digni sint, & sic posteà ministrare.

ITEM ISIDORVS DE SACERDOTIBVS.

Presbyterorũ seu sacerdotum ordo.

PResbyterorum ordo, exordiũ sumpsit (vt dictum est) à filijs Aaron. Qui enim sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt qui nunc vocãtur presbyteri. Et qui nũcupãtur principes sacerdotum, nunc episcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur seniores, quia seniores ætate, Græci presbyteros vocant. His enim sicut Episcopis, dispensatio ministeriorum Dei commissa est. Præsunt em̃ ecclesiæ Christi, & in cõfectiõe diuini corporis & sanguinis cõsortes cum epis sunt. Similiter & in doctrina

ctrina populorum, & in officio prędicandi, ac solũ prętер authoritatem summi sacerdotij, clericorũ ordinatio & cõsecratio reseruata est, ne à multis disciplina ecclesiæ vindicata, cõcordiã solueret, scãdala generaret. Nam Paulus apostolus eosdem presbyteros, vt verè sacerdotes, sub noie eporũ ita adseuerat, loquens ad Titum: Huius, inquit, rei gratia reliqui te Cretę, vt ea quæ desunt, corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui. Si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, nõ in accusatiõe luxurię, aut non subditos. Oportet enim episcopũ sine crimine esse. Qua sententia ostendit, etiam presbyteros sub Episcoporum nomine taxari. Vndè ad Timotheum de ordinatione epi & diaconi scribit, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in episcoporum nomine compræhendit. Secũdus em primo cõiunctus gradus est, sicut ad Philippenses episcopis & diaconibus scribit, cum vna ciuitas plures episcopos habere non possit, & in Actibus apostolorum presbyteros ecclesię, iturus Hierosolymã, cõgregauit, qb' inter cętera ait: Videte gregẽ, in quo vos Spũs sanct'

Presbyteri sunt Epi.

Episcopos ordinauit. Vndè etiam tales in ec clesia presbyteros constituendos esse sicut episcopos, & Apostolus ad Titum loqtur, & canones ipsi testãtur. Presbyteros autem me rito & sapientia dici, non ętate. Nam & Mo-si pręcipitur, vt eligat presbyteros. Vndè & in Prouerbijs dicit: Gloria senum canicies. Quæ est hæc canicies? Haud dubium quin sapientia, de qua scriptũ est: Canicies homi num, prudentia est. Cumque nongentos & ampliùs annos ab Adam vsq; ad Abraham, vixisse homines legerimus, nullus alius pri-mus appellatus est presbyter, id est, senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus annis vixisse conuincitur. Non ergo propter de-crepitam senectutem, sed propter sapienti-am presbyteri nuncupantur. Quod si ita, mi ror cur insipientes constituantur.

Presbyteri vñ dicant.

ITEM ISIDORVS DE SACERDOTIO.

Aaronicũ sacerdotiũ Ecclesiæ sacerdotij typus.

VIdeam' ergo nũc ad sacratissimos or dines, & singulariter demonstremus, quid est sacerdotij fundamentum, vel quo authore põtificalis ordo adoleuit ĩ se-cula. Initium qdem sacerdotij Aaron fuit, quanquam & Melchisedech prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abrahã, Isaac & Ia cob.

cob. Sed isti spontanea voluntate, nō sacerdotali authoritate, ista fecerunt. Cæterùm Aaron primꝰ in lege sacerdotale nomẽ accepit, primusq; *sacerdotali stola indutꝰ, victimas obtulit, iubẽte dño, ac loquente ad Mosen: Accipe, inqt, Aarō & filios eiꝰ, & applicabis ad ostiũ tabernaculi testimonij. Cũq; laueris patrẽ cũ filijs aqua, idues Aarō vestimẽtis suis, id est, linea & tunica, & suphumerali, & rationali, q̃d cōstringes balteo, & pones tiarā in capite eiꝰ, & laminā sanctā sup tiaram, & oleũ vnctiōis fundes sup caput eius, atq; hoc ritu cōsecrabiꝫ. Filios quoq; eius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesq; balteo, Aaron s. & liberos eius, & impones eis mitras, erũtq; sacerdotes mei religione perpetua. Quo loco contẽplari oportet, Aaron summum sacerdotem, id est, episcopum fuisse: nā filios eius, presbyterorũ figurā præmonstrasse. Fuerunt enim filij Aaron & ipsi sacerdotes, quibus meritò adstare debuissent Leuitæ, sicut summo sacerdoti. Et hoc fuit inter Aaron summum sacerdotem & inter filios eiusdem Aaron, qui & ipsi erant sacerdotes: quòd Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, & coro-

*pōtificali

Aaron sūmi pontificis typus.

nam aureā, mitram & zonā aureā, & superhumerale, & cætera quæ suprà memorata sunt. Filij autem Aaron, super tunicas lineas tantummodò, & tiarati adstabant sacrificio Dei. Sed forsitan queritur & hoc, cuius figurā faciebat Moses. Si eñ filij Aaron presbyterorum figuram faciebant, & Aaron summi sacerdotis, id est, episcopi, Moses cuius? Indubitanter CHRISTI, & verè per omnia CHRISTI: quoniā fuit similitudo mediatoris DEI, qui est inter DEVM & hominem, Iesus Christus, q̃ est verus dux populorum, verus princeps sacerdotũ, & dominus pontificum, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

Moses chri typus erat.

ITEM IDEM.

HActenus de primordijs sacerdotalibus in veteri testamento: in nouo autem testameto, post Christum, sacerdotalis ordo à Petro cœpit. Ipsi enim primũ datus est põtificatus in Ecclesia Christi. Sic eñ loquitur ad eum dominus: Tu es (inqt) Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prevalebũt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cælorum. Hic ergo ligandi soluendiq̃; potesta

Sacerdotij ecclesię Petrus caput.

Petr⁹ prim⁹ pontifex.

ſtatem primus accepit, primusque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Siquidem & cæteri Apoſtoli cum Petro pari conſortio honoris & poteſtatis accepe runt. Qui etiam in toto orbe diſperſi, Euangelium prædicauerunt, quibusque deceden tibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorũ. Qui nõ iam exgñe carnis & ſanguinis eligunt, ſicut primũ ſecundũ ordinẽ Aaron, ſed p vniuſcuiuſq; merito, quodin eũ gra diuina cõtulerit. Sicut etiã ad Heli dñs pnunciauit, dicẽs: Hęc dicit dñs Deus Iſrael: Dixi, dom⁹ tua & dom⁹ pris tui pmanebũt corã me vſq; in ęternũ. Et nũc hęc dicit dñs: Nequaq, ſed glorificãtes me glorificabo. Qui me ſpernit, ſperneẽ. Quatuor eñ ſunt gña Apoſtolorũ. Vnũ à Deo tm̃, vt Moſes. Alterũ p hoiem & Deum, vt Ioſue. Tertiũ tm̃ per hominem, ſicut his temporibus multi fauore populi, & poteſtatũ in ſacerdotiũ ſubroganť. Quartum aũt genus ex ſe eſt, ſicut pſeudoprophe tarũ & pſeudoapoſtolorũ. Quid eſt aũt no mẽ Apoſtolorũ? Apoſtoli in Latina lingua miſſi interpretanť, qa ipſos miſit dñs euãgelizare ad illuminationẽ omniũ populorũ.

Quatuor Apoſtolorum gña.

Apoſtolus quid.

Epis nomẽ est operis, non honoris.

Epiſcopus autem, vt quidã prudentium ait, nomen eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, atque indè ductũ vocabulum, quòd ille qui ſuperefficitur, ſuperintendit, curam ſcilicet ſubditorũ gerẽs. Epì, ſuper: ſcopus aũt, intẽtio eſt: ergo epm Latinè ſuperintendentẽ poſſumus dicere, vt intelligat ſe non

*ſtuduerit

eſſe epm, q non prodeſſe, ſed prẽeſſe * negle xerit. Quòd verò per manus impoſitionẽ à

Manuũ impoſitio.

prẽceſſoribus dei ſacerdotibus, epi ordinantur, antiqua eſt inſtitutio. Iſaac autem patriarcha ſanctus, ponens manũ ſuã ſuper caput Iacob, bñdixit ei. Similiter & Iacob filijs ſuis benedictionem dedit. Moſes ſuper caput Ioſuę manũ ſuã imponens, dedit ei ſpiritum virtutis & ducatus in populo Iſrael. Sic & ſuperimpletor legis & prophetarũ dñs noſter Ieſus Chr̃s, per man⁹ impoſitionẽ apoſtolos benedixit, ſicut in Euangelio Lucæ ſcriptũ eſt: Et perduxit illos trans Bethaniam: & eleuauit manus ſuas, & benedixit eos. Factumq́ue eſt cùm benedixiſſet illis, diſceſſit ab eis: & ipſi reuerſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno. Et in Actibus Apoſtolorum ex præcepto ſancti Spiritus, Paulo & Barnabæ Apoſtolis manus impoſita eſt

in

in episcopatum, & sic missi sunt ad euangelizandum. Quòd autem à triginta annis sacerdos efficiẽ, ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua idem orsus est prædicare. Hæc enim ætas profectum iam non indiget paruulorum, sed perfectionis: nam plena est & robusta, & ad omne disciplinæ ac magisterij exercitium præparata. Quòd verò vnius virginalis matrimonij sint qui eliguntur in ordine pontificatus, & in veteri lege mandatum est, & pleniùs scribit Apostolus, dicens: Vnius vxoris virum. Sacerdotem quærit ecclesia aut de monogamia ordinatũ, aut de virginitate sanctum. Porrò quòd Episcopus non ab vno, sed à cunctis prouincialibus episcopis ordinatur, ideo institutum est, ne aliquid contra fidem ecclesiæ vnius tyrannica authoritas moliretur: propterea ab omnibus conuenientibus constituitur, ac non minùs q̃ à tribus præsentibus, cæteris tamen consentientibus testimonio literarũ. Huic autem, dum consecratur, datur baculus, vt eius indicio subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorũ sustineat. Datus & anulus, propter signum pontificalis honoris, vel signaculum secretorum.

Sacerdotes qua ętate ordinandi.

Monogamũ, nõ bigamũ, posse esse sacerdotem.

Eps consecratur à tribus.

torum. Nam multa sunt, quæ carnalibus minusq; intelligentibus occultantes sacerdotes, quasi sub signaculum condunt, ne indignis quibusque sacramenta DEI aperiantur. Iam verò quòd seculares viri nequaquam ad ministerium ecclesiæ assumantur, eadem authoritas Apostolica docet & dicit: Manus citò nemini imposueris. Et iterum: Non neophytum, ne in superbia elatus, putet se non tam ministerium humilitatis, quàm administrationem secularis potestatis adeptum: & per condemnationem superbiæ, sicut diabolus, per iactantiam dejiciatur. Quomodò enim valebit secularis homo sacerdotij magisterium adimplere, cuius nec officium tenuit, nec disciplinam cognouit? Aut quid docere poterit, cũ ipse non didicit? Nunc verò sæpè cernimus plurimos ordinationem talibus facere: nec eligũt qui ecclesiæ prosint, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit. Et vt deteriora dicam, qui ordinarentur, muneribus impetrârunt. Taceo de reliquis. Alij successores filios vel parentes faciunt, & conantur posteris præsulatus relinque-

Electio qualis debeat esse.

relinquere dignitatem, cùm hoc nec Moſes amicus DEI facere potuit, ſed Ioſue de alia tribu elegit, vt ſciremus, principatum in populo non ſanguine defendendum eſſe, ſed vitæ merito. Interdum autem & iuxta meritum plebium eligũtur perſonę rectorum: vndè nouerint populi, ſui fuiſſe meriti, regimen peruerſi ſuſcepiſſe pontificis. Quòd autem is, qui poſt baptiſmum aliquo mortali peccato corruptus, ad ſacerdotium non promoueatur, lex ipſa teſtatur. Moſes enim in lege præcepit ſacerdotibus, ne aliquod * peius vitiatum ad altare DEI offerrent, quod ipſum poſteà offerentibus ſacerdotibus Iſrael per Malachiam improperauit DEVS, dicens: Vos ſacerdotes qui polluiſtis nomen meum. Et dixiſtis: In quo polluimus eum? Offerentes ſuper altare meum panem pollutum, & offerebatis cæcum & languidum. Vndè & in Numeris vitula rufa, cuius cinis expiatio eſt populi, non aliter iubetur offerri ad altare DOMINI, niſi quæ terrena opera non fecerit, iugumque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura ſubijciamus? Si enim is qui in epiſcopatum

* pecus

patum vel presbyterium posit⁹, mortale aliquod peccatum admiserit, retrahitur: quanto magis ante ordinationem, si peccator inuentus est, vt non ordinetur? Quapropter quia lex peccatores à sacerdotio remouet, consideret se vnusquisque: & sciens quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet se ab hoc non tam honore, quàm onere, & aliorum qui digni sunt, locum non ambiat occupare. Qui enim erudiendis atque instituendis de virtute populis præerit, necesse est in omnibus sanctus sit, & in nullo repræhensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse à peccato debet esse alienus. Nam qua fronte subiectos arguere poterit, cùm illi statim possit correptus ingerere: Antè doce te quæ recta sunt Episcopi*. Quapropter qui negligit recta facere, desinat recta docere. Primitus quippe semetipsum corrigere debet, qui alios ad bene docēdum monere studet, ita vt in omnibus semetipsum formam viuendi præbeat, cunctosque ad bonum opus & doctrina & opere prouocet. Cui etiam scientia scripturarum necessaria est: quia si episcopi tantùm sit sancta vita, sibi soli potest prodesse

Eps sit irreprehensibilis.

sic

ſic viuens. Porrò ſi & doctrina fuerit eruditus, poteſt cæteros quoſque inſtruere, & docere ſuos, & aduerſarios repercutere. Qui niſi refutati fuerint atq; conuicti, facilè poſſunt ſimplicium corda peruertere. Huius autem ſermo debet eſſe purus, ſimplex & apertus, plenus grauitate & honeſtate, plenus ſuauitate & gratia, tractans de myſterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiæ, de diſciplina iuſtitiæ, vnumquenque diuerſa admonens exhortatione, iuxta profeſſionis morumque qualitatem, videlicet vt pernoſcat, quid, cui, quando vel quomodò proferat. Cuius præ cæteris ſpeciale officium eſt, ſcripturas legere, percurrere canones, exempla ſanctorum imitari. Vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cum fratribus habere pacem, nec quenquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare, niſi comprobatum: Nullum excommunicare, niſi diſcuſſum. Cuique ita humilitate pariter & authoritate præſtabit, vt nec per nimiam humilitatem ſuam, ſubditorum vitia conualeſcere faciat, nec per immoderatam authoritatem ſeueritatis poteſtatem exerceat: ſed tanto cautiùs erga commiſſos

missos agat, quanto duriùs à CHRISTO iudicari formidat. Tenebit quoque illam supereminentem donis omnibus charitatem, sine qua omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis, charitas est: locus autem huius custodis, humilitas. Habebit etiam inter hæc omnia & castitatis eminentiam, ita vt mens CHRISTI corpus confectura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Inter hæc oportet eum solicita dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, captiuos redimere, viduas ac pupillos tueri, peruigilem in cunctis exhibere curam prouidentiæ distributione discreta. In quo etiam & hospitalitas ita erit præcipua, vt omnes cum benignitate & charitate susEpm hospitalé esse oportet. cipiat. Si enim omnes fideles illud euangelicum audire desiderant, Hospes fui, & suscepistis me: quanto magis Episcopus, cuius diuersorium, cunctorum debet esse receptaculum? Laicus enim vnum aut duos suscipiens, impleuit hospitalitatis officium. Episcopus si omnes non receperit, inhumanus est. In negocijs autem secularibus dirimédis, oportet eum causam merito discernere,

cernere, non gratia. Neque enim sic debet Episcopus suscipere potentem, vt contristet contra iustitiam pauperem: neque pro paupere, auferre iustitiam à potente. Non defendat improbum, nec sancta indigno committenda arbitretur. Neque arguat aut impugnet, cuius crimen non deprehendit. Erit quoq; illi etiam iuxta Apostolum mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia, siue pudicitia, vt non solùm ab opere immundo se abstineat, sed etiam ab oculis & verbi & cogitationis errorem. Ita vt dum nullum in se vitium regnare permittit, impetrare apud DEVM veniam pro subditorum facinoribus valeat. Qui enim ista sectauerit, & DEI minister * humilis erit, & perfectum sacerdotium consummabit.

* vtilis

EXCERPTVM BEATI HIERONYmi ex epistola ad Titum.

HVius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt, corrigas. Reliquit Titum discipulum Cretæ, vt rudimenta nascentis ecclesiæ confirmaret, & si quid videbatur deesse, corrigeret: ipse pergens ad alias nationes,

Presbyter idem qui Episcopus.

nationes, vt rursum in eis CHRISTI iaceret fundamentũ. Quòd autem ait, vt ea quæ desunt corrigas: ostendit, necdum eos ad plenam venisse scientiam veritatis: & licèt ab Apostolo correpti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. Et constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego tibi disposui. Diligenter Apostoli attendamus verba, dicẽtis: vt cõstituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Qui, qualis presbyter debeat ordinari, in consequentibus differens, hoc est, si qs sine crimine est, vnius vxoris vir, &c. posteà intulit: Oportet enim Episcopum sine crimine esse, tan quam DEI dispensatorem. Idem ergo est presbyter, qui Episcopus. Et antequàm diaboli instinctu schismata in religione fierent, ac dicerent in populis, Ego sum Pauli, ego Apollô, ego autem Cephæ, commuNi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquàm verò vnusquisque eos quos baptizauerat, putabat suos, non CHRISTI, in toto orbe decretum est, vt vnus de presbyteris electus, superponeretur cæteris, ad quem omnis cura ecclesiæ pertineret, & schismatum semina tollerentur.

Eporũ p̃eminẽtia vnde.

tur. Putet aliquis non scripturarum, sed nostram esse sententiam, Episcopum & presbyterum vnum esse, & aliud ætatis, aliud esse nomen officij: relegat Apostoli ad Philippenses verba, dicentis: Paulus & Timotheus serui Christi Iesu, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax & reliqua. Philippi, vna est vrbs Macedoniæ. Et certè in vna ciuitate plures, vt nũc putantur, episcopi esse non poterãt. Sed quia eosdem episcopos illo in tempore quos presbyteros appellabant, propterea indifferenter de episcopis quasi de presbyteris est locutus. Adhuc alicui hoc videtur ambiguum, ni si altero testimonio comprobetur. In Actibus apostolorũ scriptum est, quòd cùm venisset apostol⁹ Paulus Miletũ, miserit Ephesum, & conuocauerit presbyteros eiusdem ecclesiæ, quibus posteà inter cætera sit locutus: Attẽdite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus episcopos, pascere ecclesiam domini, quam adquisiuit per sanguinem suum. Et hic diligẽtiùs obserua-te, quomodò vnius ciuitatis Ephesi presbyteros vocãs, posteà eosdẽ episcopos dixerit.

Videamus igitur, qualis presbyter siue episcopus ordinandus sit. Si quis est sine crimine, vnius vxoris vir, filios habēs fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopū sine crimine esse, tanquam Dei dispensatorem. Non proteruum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri appetitorem. Primùm itaque sine crimine sit, quod puto alio verbo ad Timotheum, irrepræhensibilem nominatum. Non qui eo tantùm tempore qui ordinandus est, sit sine crimine vllo, & præteritas maculas noua conuersatione deleuerit: sed ex eo tēpore, quo in Christū renatus est, nulla peccati cōscientia mordeatur. Quomodò enim potest prēses eccle siæ auferre malum de medio eius, qui in delictū simile corruerit? aut qua libertate corripere peccantem, cùm tacitus sibi ipse respondeat eadem se admisisse quæ corripit?

Sacerdotij nomē sanctum est.

Primùm itaque dicendum est, quòd tam nomen sacerdotij sit sanctum, vt nobis etiam ea quæ extra nos sunt posita, reputētur: non quo propter vitam nostram episcopi non simus, sed quo propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arguendi simus. Qua ēm liber-

libertate possumus alienos filios corripere, & docere quæ recta sunt, cùm nobis statim possit, qui fuerit correptus, ingerere, Antè doce filios tuos? Aut qua fonte extraneum corripio fornicantem, cùm mihi conscientia mea ipsa respondeat, Exhæreda ergo filium fornicantem, Abijce filios tuos vitijs seruiētes? Cùm autem nequam filius in vna tecum conuiuatur domo, tu audes de alterius oculo festucā detrahere, in tuo trabem non vidēs? Non itaque iustus polluitur ex vitijs filiorū, sed libertas ab Apostolo ecclesiæ principi reseruatur, vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorū extraneos reprehendere. Oportet enim episcopum sine crimine esse tanquam Dei dispensatorem. Quæritur ergo inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Et non comedens & bibēs cum ebriosis, percutiat seruos & ancillas, sed incertum domini expectet aduentum, & det cōseruis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc sola distantia est, q̄ conseruus præpositus est conseruis suis. Sciat itaque episcopus & presbyter, sibi populum esse conseruum, non seruum.

Eps est seruorū conseruus.

Cætera quæ ſequũtur, in nobis poſita ſunt. Non proteruum, id eſt, non tumẽtem & pla centem ſibi quòd epiſcopus ſit: ſed quaſi bonum villicum, id requirentem quod pluribus proſit. Non iracundum. Iracundus eſt, q̃ ſemper iraſcitur, & ad leuem reſponſionis auram atque peccati, quaſi à vento folium mouetur. Neque verò qui aliquando iraſcitur, iracundus eſt: ſed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac paſſione ſuperatur. Prohibet quoque epiſcopum eſſe vinolentum, vt ſenſu occupato vel exaltet riſum contra grauitatis decorem, & labijs ſolutis cachinnet, vel ſi paululum triſtis cuiuſdã rei fuerit recordatus inter pocula, in ſingultus prorumpat & lachrymas. Eſt ira per ſingula & inſa-
*quæ nies, *quas ebrietas ſuggerit explicare.
Poſt vinolentiam etiam hoc p̃cepit, ne percuſſor ſit. Quod quidem ſimpliciter intelle ctum, ædificat audientem, ne facilè manum porrigat ad cædendum, ne in os alterius verberandum inſanus erumpat. Melius eſt autem, vt nõ percuſſorem illum eſſe dicamus, qui manſuetus & patiens, ſciat in tempore quid loquendum ſit, quid tacendum, nec ſermone inutili conſcientiam percutiat audi-

ditorum infirmorum. Turpis quoque lucri appetitus, ab eo qui episcopus futurus est, esse debet alienus. Sunt enim multi, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia, qui totas domus subuertunt, & putant quæstum esse pietatem. Melior est autem, iuxta Salomonem, modica acceptio cum iustitia, quàm multa genimina cum iniquitate: & magis eligendum in paupertate nomen bonum, quàm in diuitijs nomen pessimum. Episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum & vestitum, his tantùm debet esse contentus. Qui altario seruiunt, de altario viuant. Viuant, inquit, & non diuites fiãt. Vndè & æs nobis excutitur, & vna tantùm tunica induimur, ne de crastino cogitemus. Turpis quoque lucri appetitio est, plùs de præsentibus quàm de futuris cogitare. Huc vsq;, quid non debeat habere episcopus siue presbyter, Apostoli sermone p̃ceptum est: nunc econtrariò, quid habere debeat, explicatur. Sed hospitalem, bonorum amatorem, castum, iustum, sanctũ, continentem, abstinentem, obtinẽtem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit consolari doctrina san-

cta,& contradicentes arguere. Ante omnia hospitalitas futuro episcopo denunciatur. Si enim omnes illud de euangelio audire desiderãt,Hospes fui, & suscepistis me:quãto magis episcopus, cuius domus, omnium commune debet esse hospitium? laicꝰ enim vnum aut duos aut paucos suscipiens,imple uit hospitalitatis officium: Episcopus nisi omnes receperit, inhumanus est. Quomodò itaque mansuetudo,patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia lucri, hospitalitas quoque & benignitas præcipuè esse debent in episcopo & inter cunctos laicos eminentia:sic & castitas propria, & (vt ita dixerim) pudicitia sacerdotalis, vt non solùm ab opere se immundo abstineat,verùm à iactu oculi & cogitationis errore mens, CHRISTI corpus consectura,sit libera. Iustus quoque episcopus esse debet & sanctus, vt iustitiã in populis, quibus præest, exerceat: reddens vnicuique quod meretur, nec accipiet personam in iudicio. Inter laici autem & episcopi iustitiam hoc interest, quòd laicus potest apparere iustus in paucis:episcopus verò

Epi pręcipua virtus s. hospitalitas.

Epi secunda ab hospitalitate virtus, s. castitas.

rò in tot exercere iuſtitiam, quot & ſubditos habet.

EXCERPTVM EX EPISTOLA Hieronymi ad Oceanum, Caput XI.

SI quis epiſcopatũ deſiderat, bonũ opus deſiderat. Opus, non dignitatem: laborem, non delicias. Opus quod per humilitatem decreſcat, nõ intumeſcat faſtidio. Oportet ergo epiſcopum irrepræhenſibilem eſſe. Id ipſum quoque ad Titum: Si quis eſt ſine crimine. Omnes virtutes in vno ſermone comprehendit, & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in ocioſo verbo, reprænſione dignum eſt: quis ille qui abſque peccato, id eſt, ſine reprænſione, verſetur in mundo? Sed futurus paſtor eccleſiæ, talis eligiſ, ad cuius comparationẽ rectè grex cæteri noſcentur. Definiũt Rhetores oratorẽ, q ſit vir bonus, dicẽdi peritus. Ante vitam ſic lingua irreprẽhẽſibi

lis quæritur, vt doctus meritò ſuſcipiatur. Perdit enim authoritatem dicendi, cuius ſermo opere deſtruitur. Vnius vxoris virum. Certè de baptizatis, Apoſtoli ſermo eſt. nemo dubitet. ſobrium, prudentem, ornatum, hoſpitalem, doctorem, pudicum, &c. Sacerdotes qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bibere, ne crapula & ebrietate aggrauentur corda eorum: & vt ſenſus, officium exhibens Deo, vigeat ſemper & tenuis ſit. Quod autem infert, prudentem: excludit eos, qui ſub nomine ſimplicitatis, excuſant ſtultitiam ſacerdotum. Niſi enim cerebrum ſanum fuerit, omnia membra in vitio erunt. Ornatum. Qui vitia non habet, irrepræhenſibilis appellatur. Qui virtutibus pollet, ornatus eſt. Poſſumus & aliud intelligere ex hoc verbo, iuxta illud Tullij: Caput eſt artis, docere qd facias. Sunt enim quidam ignorantes menſuram ſuam, & tantæ ſtoliditatis ac vecordiæ, vt & in motu & in inceſſu & in habitu & in ſermone cõmunem riſum expectantibus tribuant: & quaſi intelligentes quid ſit ornatus, comunt ſe veſtibus & munditijs cor-

corporis, & lautiores mensæ epulas parant, cùm omnis istiusmodi ornatus & cultus sordibus fœdior sit. Quòd autem doctrina à sacerdotibus expectatur, & veteris præcepta sunt legis, & ad Titũ pleniùs scribitur. Innocens eñ & absq; sermone cõuersatio, quantùm exemplo prodest, tantùm silentio nocet. Nam latratu canum, baculoq; pastoris, luporum rabies deterrenda est. Non vinolentum, non percussorem. Virtutibus vitia opposuit. Dicimus, quales esse debeamus: dicamus, quales non esse debeant sacerdotes. Vinolẽtia, *scurronũ est & comessatorum: venterq; mero æstuans, citò despumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. Qui luxuriatur, viuens mortuus est: ergo qui inebriatur, & mortuus & sepultus est. Noe ad vnius horæ ebrietatem nudauit femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulentiam, nesciens libidini miscet incestum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percussorem autem episcopum ille condemnat, qui dorsum posuit ad flagella, & maledictus nõ remaledixit. Sed modestũ. Duobus malis vnũ

adposuit bonum, vt temulētia & ira modestia refrenentur. Non litigiosum, non auarū. Nihil est impotentius arrogantia. Qui garrulitatē authoritatē putāt, & parati semper ad lites, in subiectū sibi gregē tumidis sermonib⁹ tonant. Auaritiā in sacerdote vitandā & Samuel docet, nihil corā populo eripuisse se cuiq̄, ꝓbās: & apostolorū paupertas, q refrigeria sumptuū à fratrib⁹ accipiebant, & pter victū atq; vestitū, nihil se aliud nec habere, nec velle gloriabantur. Quam auaritiam, ad Timotheum & ad Titū, turpis lucri cupiditatem apertissimè notat. Domū suam benè regentē, non vt opes augeat, nō vt regias paret epulas, non vt cælatas patinas struat, & phasides aues lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perueniunt, & superficiem carnium non dissoluant, artificij temperamentū con dūt, sed vt quod populis præcepturus est, priùs à domesticis exigat. Filios habentem subditos cum omni castitate, ne scilicet incōtinentes imitētur filios Heli, qui in vestibulo tēpli cū mulierib⁹ dormiebāt. Nō neophytū, ne in superbiā elatus, in iudiciū incidat diaboli. Herì catechumenus, hodie pontifex: herì in amphitheatro, hodie in eccle-

sia,

sia: vesperè in circo, manè in altari: dudũ sau tor histrionũ, nũc virginũ cõsecrator. Quòd aũt ait, ne in superbiã elat⁹, in iudiciũ incidat diaboli, qs nõ exẽplo verũ probet? ignorat mométaneus sacerdos humilitatẽ & mansue tudinem rusticorũ. Ignorat blanditias Chri stianus, nescit seipsum contẽnere. De dignitate transfertur ad dignitatẽ. Non ieiunauit, non fleuit, nõ mores suos sæpè reprehendit, & assidua meditatione correxit. Nõ substan tiam pauperib⁹ erogauit. De cathedra quomodò ducitur ad cathedram, de superbia ad superbiã? Iudicium autem & ruina diaboli nulli dubiũ qn arrogãtia sit. Incidunt in eã, qui in punctu horæ, necdũ discipuli, iã magistri sunt. Oportet aũt eum & testimoniũ habere bonũ ab his q foris sunt. Quale prin cipiũ, talis & conclusio. Qui irreprehensibi lis ẽ, nõ solũ à domesticis, sed ab alienis cõso no ore laudaẽ. Alieni extra ecclesiã sunt Iudei, hæretici, atq; gẽtiles. Talis ergo sit põtifex Chri, vt q religiõi detrahũt, vitę ei⁹ detra here non audeant. Hos in sacerdotib⁹ eligendis canones obseruare oportet.

AVGVSTINVS DE PASTORIBVS Ecclesiæ. Cap. XII.

Qui

QVi pastorum nomina audire volunt, & pastorum officium implere nolũt: quid ad eos per prophetam dicitur, sicut lectum audiuimus, recensemus: Audite vos cum intentione, audiamus nos cum tremore. Et factum est verbũ domini, inquit Ezechiel, ad me, dicens: Fili hominis, propheta super pastores Israel, & dic ad pastores Israel. Hanc lectionẽ modò, cùm legeretur, audiuimus. Hinc cum vestra sanctitate aliquid loqui decreuimus. Adiuuabit ipse vt vera dicamus, si non nostra dicamus. Nam si nostra dixerimus, pastores erimus pascentes nos, non oues. Si autem illius sunt quę dicimus, per quemlibet ipse vos pascit. Hęc dicit dominus Deus: O pastores Israel, qui pascũt se solos. Nunquid non oues pascunt pastores? non se pascunt, sed oues. Hæc prima causa est, quare arguuntur isti pastores: qa seipsos pascunt, non oues. Qui sunt, qui seipsos pascunt? de quib⁹ Apostolus dicit: Omnes enim sua quærunt, non quæ Iesu Christi. Nos eṁ, quos in loco isto, de quo periculosa ratio redditur, dominus secundum dignationem suam, non secundum meritum nostrũ, constituit, habemus duo quædam. Vnum, quòd Chri-

Christiani sumus: alterum, quòd præpositi sumus. Illud, q̃ Christiani sumus, propter nos est: quòd præpositi sumus, propter vos est. In eo quòd Christiani sumus, attendatur vtilitas nostra: in eo q̃ prępositi sumus, nõ nisi vestra. Et sunt multi, qui Christiani, & non præpositi, perueniũt ad dñm faciliore fortasse itinere, & tanto fortè expeditiùs ambulantes, quãto minorem sarcinam portãt. Nos autẽ, excepto quòd Christiani sumus, vndè rationem reddemus Deo de vita nostra: sumus etiam prępositi, vndè rationem reddemus Deo de dispensatione nostra. Ad hoc istam difficultatem propono, vt cõpatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in iudicium, & ille dies si seculo longè est, vnicuiq; homini suæ vitæ vltimus propè est: tamẽ vtrunq; latere voluit Deus, & quãdo veniat, finis seculi, & quãdo sit in vnoquoq; homine huius vitæ finis. Vis non timere diem occultum dum venerit? Inueniat te paratum. Cùm ergo præpositi ad hoc sint, vt his qui subiecti sunt, consulant: nec ideo quòd p̃sunt, oñino vtilitatem suam attendant, sed eorũ quibus ministrant. Quisquis ita præpositus est, vt

in eo

in eo quòd præpositus est, gaudeat, & honorem suũ quęrat, & cõmoda sua sola respiciat: se pascit, nõ oues. Ad hos sermo dirigitur. Audite tanq̃ oues Dei, & videte quemadmo dũ vos securos fecerit dñs. Qualescunq; sint q vobis præsunt, id est, qualescunq; nos sumus vobis: securitatẽ dedit, qui pascit oues Israel. Nam si Deus nõ deserit oues suas, mali pastores debitas pœnas luent, & oues ꝑmissa percipient. Videamus ergo qd alloquat pastores seipsos pascentes, non oues, sermo diuinus neminẽ palpãs: Ecce lac cõsumitis, & lanis vos tegitis, & quod crassum ẽ interficitis, & oues meas non pascitis. Quod infirmatũ est, nõ confortastis: & quod ęgrotauerat, nõ corroborastis: & quod tribulatũ est, nõ colligastis: & quod errabat, nõ reuocastis: & quod perijt, non requisistis: & quod forte fuit, confregistis: & dispersę sunt oues meę, eo q̃nõ sit pastor. Dicit ad pastores pascẽtes seipsos, non oues, qd diligãt, qd negligant. Quid ergo diligunt? lac cõsumitis. Propter quod & Apostol⁹ dicit: Quis plãtat vineã, & de fructu ei⁹ nõ sumit? qs pascit gregẽ, & de lacte gregis nõ ꝑcipit? Inuenimus ergo lac esse gregis, qcqd à plebe distribuit p̃positis,

ad

ad ſuſtẽtandũ victũ tẽporalẽ. Indè eñ loquebaꝫ Apoſtol⁹ cùm hęc diceret q̃ cõmemorauit. Et qdẽ Apoſtol⁹ quanq̃ elegerit manibus ſuis trãſigi, & nec ipſum lac q̃rere ab ouibus: tñ lactis ꝓcipiẽdi poteſtatẽ habere ſe dixit, & ſic dñm diſpoſuiſſe, vt q euãgeliũ annũciãt, de euãgelio viuãt. Et dicit alios coapoſtolos ſuos vſos fuiſſe hac poteſtate nõ vſurpata, ſed data. Plùs ille fecit, vt nec quod debebaꝫ, acciperet. Ipſe ergo donauit & debitũ, ſed ab alijs non exigit indebitũ. Ille plus fecit. fortaſſis eñ ipſum ſignificabat, q̣ egrũ cũ adduceret ad ſtabulũ, dixit: Si quid ampliùs erogaueris, in redeũdo reddã tibi. De his ergo q̣ nõ indigẽt lacte gregis, q̣d plura dicam⁹? Miſericordiores ſunt, vel poti⁹ ipſi⁹ miſericordię officiũ largi⁹ impendũt: poſſunt, & quod poſſunt faciũt. Laudenẽ hi, nec dãnenẽ illi. Nã & ipſe Apoſtol⁹ datũ nõ q̃rebat. Fructuoſas tñ oues ſuas eſſe cupiebat, nõ ſteriles ſine lactis vbertate. Itaq; cùm eſſet quodã tẽpore ĩ magna indigẽtia, vinct⁹ in confeſſiõe veritatis: miſſum ẽ illi à fratrib⁹ vñ neceſſitati & indigẽtię ei⁹ miniſtrareẽ. Reſpõdit aũt illis gratias agẽs, & dixit: Benè feciſtis cõmunicantes neceſſitatib⁹ meis. ego eñ didici in

quibus

quibus sum, sufficiens esse. Scio & abũdare, noui & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verũtamen vos benefeciſtis, * vſibus mittere meis. Sed vt oſtenderet in eo quod illi benefecerũt, qd ipſe q̃reret, ne inter illos eſſent, qui ſe ipſos paſcunt, non oues: non tam ſuæ gaudet ſubuentũ eſſe neceſſitati, quàm illorum gratulatur fœcunditati. Quid ergo ibi quęrebat? Non quia quæro, inquit, datum, ſed requiro fructum. Non vt ego, inquit, explear, ſed ne vos inanes remaneatis. Qui ergo nõ poſſunt facere quod Paulus, vt manibus ſuis ſe trãſigant, accipiant de lacte ouiũ: ſuſtentent ſuã neceſſitatem, ſed non negligant ouiũ infirmitatem. Non hoc ibi quęrant, tanquã commodum ſuum, vt ex neceſſitate penuriæ ſuę videantur annunciare euangelium, ſed hominibus illuminandis parent lucẽ verbi veritatis. Sunt enim tanquam lucernæ, ſicut dictum eſt: Sint lumbi veſtri pręcincti, & lucernæ ardentes. Et nemo accendit lucernã, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrũ, vt luceat oĩbus qui in domo ſunt. Sic luceat lumẽ veſtrũ corã hominib⁹, vt videãt opera veſtra bona, & glorificẽt patrẽ veſtrũ

qui

qui in cælis est. Si ergo tibi lucerna accẽderetur in domo, nõne adijceres oleũ ne extingueret? Porrò lucerna, nõ accepto oleo, nõ luceret. Non erat planè digna, q̃ in candelabro poneretur, sed quæ continuò frangeret. Vndè ergo viuit, est necessitatis accipere, est charitatis præbere. Non tanquã venale sit euangeliũ, vt illud sit precium eius quod sumunt, q adnunciant vndè viuãt. Si enim sic vendunt, magnam rem vilipendunt. Accipiant sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à dño. Non em̃ est idoneus populus reddere mercedem illis, q̃ sibi in charitate euãgelij seruiũt. Non expectant illi mercedem, nisi vndè & isti saluté. Quid autem istis increpatur, vndè arguuntur? quia cùm lac sumerent, & lanis se tegerent, oues negligebãt. Sua ergo tãtùm quę-rebant, non quæ Iesu Christi. Sed quoniam diximus, quid sit lac consumere: quęramus, quid sit lanis tegere. Qui prębet lac, potum præbet: & qui præbet lanam, honorem prębet. Ista sunt duo, quæ à populis quęruntur, qui seipsos pascunt, non oues: commodum supplendæ necessitatis, & fauorem honoris & laudis quærunt. Etenim vestimentum

propterea benè intelligit in honore, qa nuditatē cōtegit. Est em̄ vnusquisq; homo infirmus. Et quid est, quisquis vobis p̄est, nisi quod vos estis? Carnem portat, mortalis est, manducat, dormit, surgit, natus est, moriturus est. Si ergo cogites qd sit, secundum seipsum homo est: & tu honorando tamē amplius veluti cōtegis quod infirmū est. Videte cuiusmodi indumentū acceperat à bona Dei plebe idē Paulus, cùm diceret: Sicut angelū Dei excepistis me. Testimonium em̄ vobis perhibeo, qa si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Sed cùm tātus illi honor exhibitus esset, nunqd propter ipsum honorē sibi exhibitum, ne fortè negaretur, & minùs ille cùm argueret, laudaretur, pepercit errantib⁹. Nā si hoc fecisset, esset inter illos, q se ipsos pascunt, non oues. diceret ergo apud seipsum: Quid ad me pertinet quis? quod velit, agat. Victus meus saluus est. honor meus saluus est, & lac & lana satis est mihi. Eat quisq; qua potest. Ergo integra tibi sunt omnia, si eat quisque quà potest? Nolo te præpositum facere. Vnú te constituo de ipsa plebe. si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.

Proin-

Proindè ipſe Apoſtolus cùm eis commemoraret, quales fuerint erga illum, ne quaſ. oblitus eorũ honorificentiæ videretẽ, teſtimonium perhibet, quòd ſicut angelũ Dei receperint eum: quòd ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent eruere, & illi dare. Et tñ accedit ad ouem languidã, ad oué putridã, ſecare vulnus, nó parcere putredini. Ergo, inquit, inimicus factus ſum vobis, p̃dicans veritatem? Ecce & accepit de lacte oúiũ, ſicut paulo añ cõmemorauimus. Et indutus eſt lanis ouiũ, ſed tñ oues nó neglexit. Non em̃ ſua q̃rebat, ſed quæ Ieſu Chriſti. Abſit ergo vt dicamus vobis, Viuite vt vultis: ſecuri eſtote. Deus neminem perdet. Tantũmodò fidem Chriſtianam tenete. Non perdet ille quod redemit. Non perdet pro quibus ſanguinem fudit. Et ſi ſpectaculis volueritis oblectare aios vr̃os, ite. Quid mali eſt feſta iſta, q̃ celebrant̃ per vniuerſam ciuitatẽ in lętitia cõuiuantiũ, & publicis mẽſis ſeipſos (vt putãt) iocũdantium, re vera perdentiũ? Ite, celebrate ſecuri: magna ẽ Dei miſericordia, q̃ totũ ignoſcat. Coronate vos roſis anteq̃ marceſcãt. In domo Dei veſtri, qñ volueritis, conuiuamini: implemini cibo & vino cũ veſtris. Adhoc

enim data est ista creatura, vt ea perfruamini. Non enim paganis & impijs dedit Deus, & vobis non dedit. Hæc si dixerimus, fortè congregabimus turbas ampliores. Et si sunt quidam, qui sentiant nos hæc dicentes, non rectè sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Dei, non verba Christi dicentes, sed nostra: erimus pastores pascentes nosmetipsos, non oues. Cùm autè dixisset, quæ diligant isti pastores, dicit & quæ negligãt. Vitia enim ouiũ latè iacent. Sanæ atq; crassæ oues perpaucæ sunt, i. solidæ in cibo veritatis, vtentes pascuis benè de munere Dei. Sed mali isti pastores non parcunt talibus. Parùm est, quòd illas languentes & infirmas & errantes & perditas non curant: etiã istas fortes & pingues necant, quantum in ipsis est: & illæ si viuũt, de misericordia Dei viuũt: tamen quantum ad pastores malos attinet, occidũt. Quomodo, inquit, occidunt? Malè viuendo, malum exemplũ prębendo. An frustrà dictum est seruo Dei eminenti in mębris summi pastoris: Circa oẽs teipsum bonorũ operũ præbens exemplũ, & forma esto fidelibus? Attendit enim ouis, etiam fortis,

tis, plerunq; præpositum suum malè viuentem, si declinet oculos à regulis domini. Intendit in hominem, incipit dicere in corde suo: Si præpositus meus sic viuit, ego quis sum qui non faciam quod ille facit? occidit ouem fortem. Iã de cæteris quid facis, quòd illud, quod nõ ipse fructificauerat, sed forte aut robustum inuenerat, malè viuẽdo interfecit? Dico charitati vestræ, ac iterum dico: Etsi viuunt oues, etsi fortes sunt oues in verbo domini, & tenent illud quod audierunt à domino suo: Quæ dicunt, facite: quę autẽ faciunt, facere nolite: Tamen qui in conspectu populi malè viuit, quantũ in illo est, eũ à quo attenditur, occídit. Non sibi ergo blandiatur, quia ille nõ est mortuus, & ille viuit, & ille homicida est. Quomodò cùm lasciuus homo intẽdit mulierẽ ad concupiscendũ, ecce illa casta est, & mœchatus iste. Dñi enim vera & aperta est sententia: Quisquis viderit mulierem ad concupiscendũ eam, iã mœchatus est eam in corde suo. Non peruenit ad illius cubiculũ, & interiore iã suo cubiculo volutatur. Sic omnis qui malè viuit in conspectu eorũ quibus præpositus est, quantum in ipso est, occídit etiã fortes. Qui

imitaꝫ, moritur: qui non imitaꝫ, viuit. tamen quantũ ad illũ pertinet, ambos occídit. Et quod craſſum eſt, inqt, interfeciſtis, & oues meas nõ paſcitis. Iam audiſtis qd diligãt: videte qd negligant. Quod infirmatũ eſt, nõ cõfortaſtis: & quod malè habuit, nõ corroboraſtis: & quod contribulatũ eſt, & quod confractũ eſt, nõ colligaſtis: & quod errabat, non reuocaſtis: & quod perijt, non inqſiſtis: & quod forte fuit, cõfregiſtis, interfeciſtis, occidiſtis. Infirmaꝫ ouis, i. infirmũ nõ corrigiꝫ, vt nõ poſſit cedere tentationibꝰ incauto & imparato ſuperuenientibꝰ. paſtor negligẽs, qñ credit talis, nõ illi dicit: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animã tuam ad tentationem. Qui hæc eñ loquitur, confortat infirmũ, ex infirmo facit firmũ, vt non ille, cùm crediderit, proſpera huius ſeculi ſperet. Si enim doctus fuerit ſperare proſpera ſeculi, ipſa proſperitate corrumpitur, ſuperuenientibꝰ aduerſitatibꝰ ſauciaꝫ, aut fortaſſis extinguiꝫ. Nõ ergo eũ ędificat ſuper petrã, qui ſic ędificat, ſed ſuper arenã ponit. Petra autem erat Chriſs. Chri paſſiones imitãdę ſunt, nõ à Chriſtianis delicię cõquirẽdæ ſunt. Confortatur

tat infirmus cùm ei dicit: Spera. imminẽt q̃dem tentationes hui⁹ ſeculi, ſed ab omnib⁹ te eruet dñs, ſi ab illo nõ receſſerit retrò cor tuũ. Nã ad confortandũ cor tuũ venit ille pati, venit ille mori, venit ſputis inliniri, venit ſpinis coronari, venit opprobria audire, venit poſtremò ligno cõfigi. Omnia hæc ille pro te: tu nihil non pro illo, ſed pro te. Quales aũt ſunt, q̃ timentes hos lędere, quib⁹ loquunt, nõ ſolùm nõ prępárant ad imminentes tentationes, ſed etiã promittũt felicitatẽ huius ſeculi, quẽ Deus ipſe ſeculo nõ promiſit? Ille præcipit labores vſq; in finẽ venturo ipſi ſeculo, & tu vis ab ipſis laboribus exceptũ eſſe Chriſtianum? quia Chriſtianus eſt aliquid plùs paſſurus in hoc ſeculo. Etenim ait Apoſtolus: Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionẽ patientẽ. Iam ſi tibi placet paſtor, ſua quærens, non quæ Ieſu Chriſti: ille dicat, Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patientur: & tu dic, ſi in Chriſto piè vixeris, abundabunt tibi omnia bona. Et ſi filios non habes, ſuſcipies & virtutes omnes, & nemo tibi morietur. Hæccine eſt ædificatio tua? Attẽde q̃d facias, vbi ponas. Super arenã

est quem constituis. Venturus est imber, influxurus est fluuius, flaturus est ventus, impingent domũ istam, & cadet: cadet, & fiet ruina eius magna. Leua de arena, pone super petram, in Christo sit, quẽ vis esse Christianum. Attendat ad passiones Christi indignas. Attendat illũ sine vllo peccato, quæ non rapuit, exoluentem. Attendat scripturam dicentem sibi: Flagellat omnem filium quẽ recipit, & tu (dicis fortè) exceptus eris? Si exceptus à passione flagellorum, exceptus è numero filiorum. Itá ne, inquies, flagellat omnem filium? prorsus flagellat oẽm filium, vt vnicum. Vnicus ille de patris substãtia natus, æqualis patri in forma Dei, verbum per quod facta sunt omnia, non habebat vbi flagellaretur. Ad hoc carne indutus est, vt sine flagello non esset. Qui ergo flagellat vnicum sine peccato, reliquit cum peccato adoptatum? In adoptionem vocatos nos esse Apostolus dicit. Adoptionem filiorũ accepimus, vt essemus vnico cohęredes, essemus etiã hęreditas eius. Postula à me, & dabo tibi gẽtes hęreditatẽ tuã. Exemplũ eẽ nobis, ppposuit in passionib⁹ suis. Sed planè, ne futuris tẽtationib⁹ deficiat infirm⁹: nec

falsa

falsa spe decipiẽdus est, nec terrore frãgendus. dic ei: Prępara aĩam tuã ad tẽtationẽ. Et fortè incipit labi, contremiscere, nolle accedere? habes & aliud: Fidelis Deus qui nõ vos sinet tentari suprà quàm potestis ferre. Illud enim promittere & prędicere vẽturas passiones, infirmum confirmare est. Timenti autem nimium, & ex hoc deterrito cum polliceris misericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, sed quia non promittit tentari suprà quàm ferre potest, fructum colligere est. Sequitur: Quod infirmatum est, inquit, non confortastis. Pastoribus malis dicit, pastoribus falsis, pastoribus sua quærentibus, non quæ Iesu Christi, & commodo lactis & lanæ gaudentibus, oues omnino non curantibus. Et quod malè habuit, non corroborastis. Inter infirmum (id est, nõ firmũ) & ægrotum (id est, malè habentem) hoc mihi videtur interesse. Etenim inter ista fratres, quæ distinguere vtcunque conamur, fortè & nos possumus, maiori diligentia meliùs distinguere, q̃ alius peritior vel lumine cordis plenior. interim ne fraudemini, quod sentio, loquor. Infirmo, ne accidat tentatio, & eũ frangat, timendum est. Languens autem, iam cu

piditate aliqua ægrotat, iam cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, à subeundo iugo Christi. Qui ergo videntur ferue re in operibus bonis, sed imminentes passiones tolerare nolle, aut non posse, infirmi sunt. Qui verò aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipsis bonis operibus reuocantur, languidi & ægroti iacent. Quippe q ipso languore, tanquam sine vllis viribus, nihil boni possent operari. Sequitur: Et quod errabat, non reuocastis: & quod perijt, non inquisistis. Hic inter manus latronum & dentes luporum furentium, vtcunq; versamur: & contumaces sunt oues, quia quæruntur errantes. Alienas se à nobis dicunt, errore suo & perditione sua: Quid nos vultis, inquiũt, quid nos quæritis? Si in errore, inquit, sum, si in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, reuocare volo: quia peristi, inuenire volo. Sic volo errare, sic volo perire. Sic vis errare? sic vis perire? Quanto meliùs ego nolo? prorsus audeo dicere, importunus sum. Audio dicentem Apostolum: Prædica verbum, iusta opportunè, importunè. Quibus opportunè? quibus importunè? Opportunè vtiq; volentibus, importunè nolẽtibus. Prorsus importunus sum. Audeo di

cere. Tu vis errare? tu vis perire? Ego nolo. Reuocabo errantem, requiram pereuntem. Velis nolis, id agam, etsi me inquirentem laniant vepres syluarũ. Per omnia angusta me coarctabo. Omnes sepes excutiam, quãtum mihi virium terrẽs dominus donat. Omnia peragrabo, reuocabo errãtem, requirã pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire. Parum est quòd doleo te errantem atq; pereuntem. timeo, ne negligens te, etiam quod forte est, occidam. Vide enim qd sequitur: Et quod forte fuit, confregistis. Si neglexero errantem atque pereuntẽ, & eum qui fortis est, delectabit errare & perire. Cupio lucra exteriora: sed timeo plùs dãna interiora. Si indifferentem habuero errorẽ tuum, attendit qui fortis est, cùm te perditum non reqro: & putat nihil esse, ire in hæresim. Nõ frustra ergo cũ iã dixisset superiùs, quod crassum est, interfeciſtis: hîc iterũ in nouissimo posuit, Et quod forte fuit, confregistis. Proïde audi qd sequat de ista negligẽtia malorum, imò falsorum pastorum: Et dispersæ sunt oues meæ, eo quòd non sit pastor: & factæ sunt in comesturam omnibus bestijs agri. Furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes, cùm oues adhærent pastori.

nam præsens est pastor: sed malè agentibus non est pastor, & inhærent pastoribus non pastoribus, se ipsos videlicet, non oues, pascentibus: ac lœtalis error cõsequitur. Eunt in bestias, deprædãtes se, & de illorum morte se satiare cupientes. Tales enim, omẽs qui gaudent de erroribus alienis. Dispersæ sunt & errauerunt oues meæ in omnem mõtem, & in omnẽ collem altum: hoc est, in omẽm tumorem terrenæ superbiæ. Mons enim & collis, tumor terrenus & superbia seculi intelligitur. Sunt enim & montes boni, de quibus propheta dicit: Leuaui oculos meos ad montes, vndè veniet auxilium mihi. In oẽm montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ lucent, & in omnem faciem terræ dispersæ sunt, omnia terrena sectãtes. Ea quæ in faciem terræ lucent, ipsa emunt, ipsa diligunt. Nolunt mori, vt abscondatur vita eorum in Christo. Propterea pastores audite sermonem domini. Viuo ego, dicit dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas sicut visitat pastor gregem suum. Non curauerunt mali pastores. nõ eñ suo sanguine redemerũt. Sicut visitat, inqt, pastor gregem suum in diem. In qualem diem?

em? Cùm fuerit nimbus & nubes, id est, pluuia & nebula. Error seculi huius, caligo magna surgens de cupiditatibus hominum, & nebula valida conterens terram. Et difficile est, vt non errent oues in ista nebula: sed pastor non deserit eas, inquirit eas. penetrat nebulam oculis validis & acutissimis, non impeditur caligine nubium. Videt vndique, errantem reuocat. tãtùm vt fiat, quod dicit in euangelio: Quæ sunt oues meæ, audiunt vocem meam, & sequuntur me. In medio ouium dispersarum. Sic inquiram oues meas, & reducam eas ex omni loco quò dispersæ sunt illic. in die nubis & nimbi, quando difficile inueniri est, tunc ego inueniam. crassa est nebula, pinguis nimbus est. oculos eius nihil latet. Et educam eas de gentibus, & colligam eas de regionibus, & inducam eas in terram earum, & pascam eas super montes Israel. Constituit super montes Israel authores scripturarum diuinarum. Ibi pascite, vbi securè pascatis. Quicquid indè audieritis, hoc vobis bene sapiat: quicqd extrà, respuite: ne erretis in nebula. Audite vocem pastoris: colligite vos ad montem scripturæ sanctæ. Ibi sunt delicíæ cordis vestri. ibi nihil

venenoſum,nihil alienum. Vberrima paſcua ſunt. vos tãtum ſanè venite, ſanè paſcimini in montibus Iſrael, & in riuis,& in oñi habitatione terræ.à mõtibus eñ quos oſten dimus,manauerunt riui prædicationis euangelicæ,cùm in omnem terram exiuit ſonus eorum.Et facta eſt omnis habitatio terræ paſcendis ouibus lata atque fœcũda.In paſcuis bonis paſcam eas, & in mõtibus altis Iſrael: & erunt ſtabula eorum illic, hoc eſt,vbi req eſcant, & ibi dicant, bene eſt,vbi dicant verum & manifeſtum. Nõ fallimur gloria Dei. Requieſcent tanquam in illis ſtabuis, & dormient,hoc eſt,requieſcent. Et requieſcẽt in delicijs ſuis bonis, & in paſcuis pinguib⁹ paſcentur ſuper mõtes Iſrael. Sequitur: Quod enim primum curauit,iterum dicit:Hęc dicit domin⁹ Deus: Quod perijt,inquiram: & quod errauit, reuocabo:& quod imminutũ eſt,conligabo:& quod exanime eſt, confortabo:& quod pingue eſt & forte, cuſtodiã. Quod faciebãt mali paſtores,ſeipſos paſcẽtes,non oues. Non, ait dominus: cõſtituam alios bonos paſtores,qui faciãt hęc.ſed ego, inquit,faciam:oues meas nulli committam. Securi vos fratres,ſecuræ vos oues. Nobis vi de-

detur timendum, quasi absit bonus pastor. audite sic: Et pascam eas cum iudicio. Vide quia s. solus pascit, cũ iudicio pascens. Quis enim homo certum iudicat de homine? temerarijs iudicijs plena sunt omnia. De quo desperauimus, subitò cõuertitur, & fit optimus: de quo præsumpsimus, subitò deficit, & fit pessimus. Nec timor ergo noster certus est, nec amor noster certus est. Quid sit hodie quisque homo, vix nouit ipse homo. tamen vtcunq; ipse, quid hodie: quid autem cras, nec ipse. Pascit ergo ille cum iudicio, dispertiens propria proprijs. Nouit enim quid agat. Cum iudicio pascit, quos iudicatos redemit. Sequitur: Absit vt desint modò boni pastores. Absit à nobis vt desint. Absit à misericordia ipsius, vt non eos gignat atq; constituat. Vtique si sunt bonę oues, sunt & boni pastores. Nam de bonis ouibus fiũt boni pastores. Sed omnes boni pastores in vno sunt, Vnum sunt. Illi pascant. Christ⁹ pascit. Sint ergo omnes in pastore vno, & dicãt vocem pastoris vnam, quam audiant oues, & sequantur pastorem suum, & non illum aut illum, sed vnum. Et omnes in illo vna voce dicant, diuersas voces non habeant.

GRE-

GREGORIVS: DE PASTORIBVS animarum, quales eligi debeant, Caput XIII.

CVm rerum necessitas exposcit, pensandum valdè est, ad culmen cuiusque regiminis qualiter quisq; veniat: atque ad hoc ritè peruenies, qualiter viuat: & bene viues, qualiter doceat: & rectè doces, infirmitatem suam quotidiè quanta cõsideratione cognoscat, ne aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinæ præsumptio extollat. Priùs ergo appetitum timor teneret: pòst autem magisteriũ quod non à quærente suscipitur, vita commẽdet. Ac deinde necesse est, vt pastoris bonum, quod viuendo ostenditur, loquẽdo propagetur. Ad extremum verò supereſt, vt perfecta quæque opera consideratione propriæ infirmitatis deprimat, ne hoc ante occulti iudicis oculos, tumor elationis extinguat. Esaias quoq; ait: Clama, ne cesses. sicut tuba exalta vocem tuam. Præconis nanq; officium suscipit, qsquis ad sacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si præ-

prędicationis est nescius, quam clamoris vo cem daturus est præco mutus? Fortes perse-uerantesque doctores, velut imputribilia li-gna, quærendi sunt, qui instructioni sacro-rum voluminum semper inhærentes, sanctę ecclesiæ vnitatem denuncient, & quasi in-tromissi circuli, arcam domini portent. Ve-ctibus arcam testamenti portare, est bonis doctoribus sanctam ecclesiam ad rudes infi-delium mentes prædicando deduci. Qui au ro quoq; iubentur operiri, vt cùm sermone alijs insonant, ipsi etiam vitæ splendore ful-gescãt. Necesse est igitur, vt qui ad officium prædicatiõis excubant, à sacræ lectionis stu dio non recedant. Ad hoc nanq; vectes esse in circulis arcę semper iubentur, vt cùm por tari arcam oportunitas exigit, de intromit-tendis vectibus portandi tarditas nulla ge-neretur: quia videlicet cùm spiritale aliquid à subditis pastor inquiritur, ignominiosum valdè est, si tunc quærat discere, cùm quæ-stiõem debet enodare. Circulis arcæ fœde-ris vectes inhæreant, vt doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora eleuent, si quic-quid necesse est, protinus docent. Vndè be-

nè primus pastor ecclesiæ pastores cæteros admonet, dicens: Parati semper estote ad satisfactionem de ea, quæ in nobis est, spe. Ac si apertè dicat, vt ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis nunquã recedant. Sancti viri dum præsunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendant: nec præesse gaudeant hominibus, sed prodesse. Sciant enim quòd antiqui patres nostri, non tam reges hominum, quàm pastores pecorum fuisse memorantur. Cùm Noæ dominus filijsq; eius post diluuium diceret, Crescite & multiplicamini, & implete terram, subditur: Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ. Homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris hominibus, natura prælatus est. Idcirco ei dicitur, vt ab animalibus, non ab homine timeatur, quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Cuncti qui præsunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare cõditionis. Nam sicut prefati sumus, antiqui patres nostri, pastores pecorũ, & nõ reges hominũ, fuisse memorant. Necesse est ergo, vt rectores à subditis timeant, qñ ab eisdẽ Deũ mini-

minimè timeri depræhēdūt, vt humana saltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam præpositi subiectorum timore superbiant, in quo nō suam gloriam, sed subditorum iustitiam quærunt. In eo autem quòd metū sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi non hoībus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini iacere substrati. Faciēs sanctæ ecclesiæ sunt hi, qui in locis regiminū positi, apparent primi, vt ex eorū specie honor sit fidelis populi, etiam si quid in corpore latet deforme. Qui nimirum p̄lati plebibus, plangunt culpas infirmantiū, seq; de alienis lapsibus, ac si de proprijs, affligūt. Sæpè rectores boni dū quosdā vident ad veniam post culpas redire, quosdā verò in iniquitate persistere, occulta oīpotentis Dei iudicia mirātur, sed penetrare nequeūt. Obstupescūt eā q̄ non intelligūt. Ille modis oībus debet ad exēplū viuēdi pertrahi, q cūctis carnis passiōibus moriēs, iā spiritaliter viuit, qui p̄spera mundi postposuit, qui nulla aduersa ptimescit, q sola interna desiderat, cui⁹ intētiōi benè cōgruēs, nec oīno p imbecillitatē,

nec valdè per contumeliam corpus repugnat. Ipſe nihilominùs ad dignitatem paſtoralis officij debet prouehi, qui ad aliena capienda nõ ducitur, ſed propria largitur: qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed non plusquàm decet ignoſcẽs, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab alijs, vt propria, deplorat: qui ex affectu cordis alienæ infirmitati cõpatitur, ſicq; in bonis proximi, ſicut in ſuis prouectibus, lętatur. Ad dignitatem pontificalis excellentiæ rectè peruenit, qui ita ſe imitabilem cæteris in cũctis quæ agit, inſinuat, vt inter eos non habeat quod ſaltem de tranſactis erubeſcat: qui ſic ſtudet viuere, vt proximorum quoq; corda arentia, doctrinæ valeat fluentis irrigare: qui orationis vſu experimẽto iam didicit, quòd obtinere à dño, quæcũq; popoſcerit, poſſit: cui per affectus ſui vocem iam quaſi ſpecialiter dicitur: Adhuc loquẽte te, dicam, ecce adſum. Si fortaſſe quiſpiã veniret, vt pro ſe ad intercedẽdum nos apud potentẽ quempiam virum, qui ſibi iratus, nobis verò eſt incognitus, ducat, protinus reſpondemus: Ad intercedendum venire non poſſumus, quia

quia familiaritatis eius notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem, de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit, qua mente apud dominum intercessiõis locum pro populo arripit, qui familiarem se eius gratiæ esse per vitæ meritum nescit? Ab eo autem quomodò alijs veniam postulat, qui, vtrùm sibi sit placatus, ignorat: qua in re est adhuc aliud solicitiùs formidãdum, ne qui placare iram posse creditur, hunc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti liquidò nouimus, quia cùm is qui displicet, ad intercedẽdum mittitur, iratus animus ad deteriora prouocatur. Qui adhuc terrenis desiderijs stringitur, caueat ne districti iram iudicis grauiùs accendens, dũ loco delectatur gloriæ, fiat subditis author ruinæ. Solerter se quisq; metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat, ne is quem crimen deprimit proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

GREGORIVS. VT INDIGNI AC imperiti ad pastorale magisterium non accedant.

Cap. XIIII.

SVNT pleriq; pastorum, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt, docere concupiscunt. Qui pondus magisterij tanto leuiùs æstimant, quanto vim magnitudinis illius ignorant. Vt quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetũt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis ianua repellantur. Nulla ars doceri presumitur, nisi intenta priùs meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium, regimen animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpè qui nequaquam spiritalia præcepta cognouerunt, cordis se medicos profiteri nõ metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciũt, videri medici carnis erubescunt. Sunt nonnulli, qui intra sanctam ecclesiam per speciem regiminis, gloriam affectant honoris. Videri doctores appetunt, transcendere cæteros concupiscunt, attestante veritate. Primos recubitus in cœnis, primas in cõuentibus cathedras quærunt, qui susceptum curæ pastoralis officium ministrare dignè tan

to

to magis nequeunt, quanto ad humilitatis magisterium ex sola elatione peruenerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quando aliud discitur, & aliud docetur. Contra indignos pastores DOMINVS per prophetam queritur, dicens: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Ex se nanque, & non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam diuinitus vocati, sed sua cupiditate accensi, culmen regiminis rapiunt potiùs quàm assequuntur. Inutiles sacerdotes internus iudex & prouehit, & non cognoscit: qa quos permittendo tolerat, profectò per iudicium reprobatiõis ignorat. Vndè ad se qbusdam & post miracula venientibus dicit: Recedite à me operarij iniqtatis: nescio q estis. Pastorum imperitia voce veritatis increpatur, cùm per prophetam dicitur: Ipsi pastores ignorauerũt intelligẽtiam. Quos rursus Dominus detestatur, dicens: Et tenentes legẽ, nescierũt me. Et nesciri ergo se ab eis veritas cõquerit, & nescire se principatũ nescientiũ protestatur: quia profectò hi qui ea quę sunt domini, nesciũt, à dũo nesciuntur,

Paulo atteſtante qui ait: Si quis autem ignorat, ignorabitur, plerunque paſtorum impe ritia meritis cõgruit ſubiectorum: qua quan uis lumen ſcientiæ, ſua culpa exigente, non habeant: diſtricto tamen iudicio agitur, vt per eorum ignorantiam hi etiam qui ſequũtur, offendant. hinc nanq; in Euangelio per ſemetipſam veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in ſoueam cadunt.

Hinc Pſalmiſta non optantis animo, ſed prophetantis myſterio, denunciat, dicens: Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. Oculi, qui præſunt, qui in ipſa honoris ſumma facie poſiti, prouidentis itineris officium ſuſceperunt. Quibus hi nimirum qui ſubſequen ter inhærent, dorſa nominantur. Obſcuratis ergo oculis, dorſum flectitur: quia cùm lumen ſcientiæ perdunt qui præeunt, profectò ad portanda peccatorum curuantur onera qui ſequuntur. Indigni quippe, tanti reatus pondera fugerent, ſi veritatis ſententiam ſolicita cordis aure penſarent, qui ait: Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demerga-

mergatur in profundum maris. Ne temerare sacra regimina, quisquis his impar est, audeat: & per concupiscentiam culminis, ducatum suscipiat perditionis. Hinc em̃ pièla cobus prohibet, dicens: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Hinc ipse Dei hominumq́; mediator, regnum percipere vitauit in terris: qui supernorum quoque spirituum scientiam sensumq́; transcendens, ante secula regnat in cælis. Plerunque qui aduersitatis magisterio sub disciplina comprimitur: quòd si ad regiminis culmen peruenerit, vel eruperit in elationes, ptinus vsu glorię permutatur. Sic Saul, qui indignum se priùs considerãs, fugerat: mox vt regni gubernacula suscepit, intumuit. Honorari nanque corã populo cupiens, dum repræhendi publicè noluit, ipsum tamen qui in regno se vnxerat, scidit. Dauid propheta, authoris iudicio penè in cunctis actibus placens, mox vt pressuræ põdere caruit, in tumorem vulneris erupit: factusq́; est in morte viri cruderiter rigidus, q in appetitu fœminæ eneruiter fuerat flexus. Et q malis antè piè nouerat parcere, in bonorũ quoq; nece pòst didicit sine obstaculo retractatiõis anhelare.

Priùs quippe ferire deprehensum persecutorem noluit,& pòst cum damno desudantis exercitus,etiam deuotum militem extinxit. Quę profectò ab electorũ numero culpa longiùs raperet,nisi hunc ad veniam flagella reuocassent. Plerunq; q̃ subire magisterium pastorale cupiunt, nonnulla quoq; bona opera animo proponunt. Et quanuis hoc elationis intentiõe appetant, operaturos tamen se magna pertractant. Fitq̃; vt aliud in imis intentio supprimat,aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sibi ipsa de se mens sæpè mentitur, & fingit se de bono opere amare,quod non amat: de mundi autem gloria non amare, quod amat. Sępè mens principari appetens, fit ad hoc pauida,cùm quęrit:audax,cũ peruenerit. Tendens enim, ne non perueniat, trepidat:sed repętè perueniẽs,iure sibi hoc debitum,ad quod peruenerit,putat. Cumq̃; percepto principatus officio perfrui seculariter cœperit, libẽter obliuiscitur quicqd religiosè cogitauit. Necesse est eñ,vt cũ cogitatio extra vsum ducitur, protinus mentis oculis ad opera transacta reuocet:ac pensęt q̃sq;,qd subiect⁹ egerit:& repętè cognoscet, si pręlatus bona agere,quę ꝓposuerit,possit.

Nequaq̃ valet in culmine hũilitatẽ discere, q in imis positus, nõ desijt superbire. Nescit laudẽ, cũ suppetit, fugere: q ad hanc didicit, cũ deesset, anhelare. Nequaq̃ vincere auaritiã potest, qñ ad multorũ sustẽtationẽ tẽdit is, cui sufficere ꝓpria nec soli potuerũt. Ex anteacta ergo vita se qsq; inueniat, ne appetitu culminis, imago se cogitatiõis illudat. Plerũq; ĩ occupatiõe regiminis, ipse q̃q; boni operis vsus pdiť, q ĩ tranqllitate tenebať: qa qeto mari, rectè nauẽ & ĩperitꝰ dirigit: turbatus aũt tẽpestatũ fluctibꝰ, etiã peritꝰ se nauta cõfundit. Quid est potestas culminis, nisi potestas mẽtis, ĩ qua cogitationũ semp ꝓcellis nauis cordis quatiť, huc illucq; ĩcessanter ĩpelliť, vt p repẽtinos excessus oris & operis, quasi p obuiãtia saxa frãgať? Inter hęc q̃ ꝓtulimus, qd sequẽdũ est, qd tenẽdũ, nisi vt virtutibꝰ pollẽs, coactꝰ ad regimẽ veniat? virtutibꝰ vacuus, nec coactꝰ accedat? Ille si oĩno renitiť, caueat, ne acceptã ꝓcuniã in sudario ligãs, deiꝰ occultatiõe iudiceť. Pecuniã qppe in sudario ligare, est, percepta dona sub ocio lẽti torporis abscõdere. Indignus qppe cùm regimen appetit, attẽdat, ne per exemplum praui operis, phariseorũ more, ad ingressum regni tendẽtibus obstaculum fiat.

Qui iuxta vocem magistri, nec ipsi intrant, nec alios intrare permittũt. Considerãdum quoq; est, quia cùm causam populi electus præsul suscipit, quasi ad ęgrum medicus accedit. Si ergo adhuc eius in opere passiones viuunt, qua præsumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

ISIDORVS DE INDIGNIS præpositis.

NOn sunt promouẽdi ad regimẽ eccle siæ, q adhuc vitijs subiacent. Hinc est q; præceptũ est Dauid, nõ ædificare visibile templũ, qa sanguinum vir belli frequẽtia esset. Qua figura illi spiritaliter admonenť, q adhuc corruptioni sunt dediti, ne templũ ædificent: hoc est, ecclesiam docere præsumãt. Nõ debet honoris ducatum suscipere, qui nescit subiectos tramite vitę melioris præire. Neq; enim quisque ad hoc pręficiť, vt subditorũ culpas corrigat, & ipse vitijs seruiat. Qui se indignũ ad episcopatũ existimat, locum eius q dignus est, nõ præsumat. Nam tam sanctum est sacerdotij nomen, vt nulla vitiorũ nota maculari se sinat. Grauiùs eñ cõdemnabiť, qui indignus suscipit, quod nõ mereť. Qui regimen sacerdotij con-

contendit appetere, antè in se discutiat, si vita honori sit congrua. Quòd non discrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatũ qppe culpæ geminat, se qs cũ culpa ad sacerdotale culmẽ aspirat. Vniuscuiusq; casus tãto maioris est criminis, quanto erat, priusquàm caderet, maioris virtutis. Precedentium nãque magnitudo virtutum, crescit ad cumulum sequentiũ delictorum. Plerique sacerdotes, suæ magìs vtilitatis causa, q̃ gregis, præesse desiderãt: nec vt prosint, pl̃s ules fieri cupiũt: sed magìs, vt diuites fiant & honorẽtur. Suscipiunt eñ sublimitatis culmen non pro pastorali regimine, sed pro solius regiminis vel honoris ambitiõe. Atque abiecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatẽ. dum mali sacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipso per prophetam testãte: Principes extiterũt, sed non cognoui. Sed hîc nescire Dei, reprobare est: nã Deus omnia nouit.

ISIDORVS DE INDOCTIS PRAEpositis Caput XVI.

SIcut iniqui & peccatores ministeriũ sacerdotale assequi prohibentr̃, ita indocti & imperiti à tali officio retrahunr̃. Illi enim

enim exemplis ſuis vitam bonorũ corrumpũt, iſti ſua ignauia iniquos corrigere neſciunt. Quid em̃ docere poterũt, quod ipſi nõ didicerũt? Deſinat locũ docẽdi ſuſcipere, q̃ neſcit docere. Ignorãtia q̃ppe p̃ſulum, vitæ non congruit ſubiectorũ. Cæcus em̃ ſi cæco ducatũ p̃beat, ambo in foueã cadunt. Sacerdotes indoctos per Eſaiã prophetam ita dñs reprobat: Ipſe, inquit, paſtores ignorauerũt intelligentiam. Et iterum: Speculatores em̃ cæci omnes, id eſt, imperiti Ep̃i. Neſcierunt, inq̃t, vniuerſi canes muti, nõ valentes latrare: hoc eſt, plebes cõmiſſas nõ valentes, reſiſtẽdo malis, per verbũ doctrinę defendere.

GREG. DE HIS QVI IN REGIMINE ꝓdeſſe poſſunt, ſed idẽ officiũ per quietem propriã refugiunt. Cap. XVII.

SVnt nõnulli, q̃ nimia virtutũ dona perciꝑiũt, & ꝓ exercitatiõe cęterorũ, magnis munerib' exaltãtur. Qui ſtudio caſtitatis mũdi, abſtinẽtię robore validi, doctrinę dapib' *refecti, patientię lõganimitate humiles, authoritatis fortitudine erecti, diſtricti ſunt. Qui nimirũ culmẽ regiminũ ſi vocati ſuſcipere renuũt, ipſa ſibi plerũq; dona adimũt, q̃ nõ ꝓ ſe tm̃modò, ſed etiã pro alijs accepe rũt.

*referti,

rũt. Cũq; sua & nõ aliorũ lucra cogitãt, ipsis se, q priuata habere appetũt, bonis priuant. Discipulis in euãgelio veritas dicit: Nõ potest ciuitas abscõdi sup mõtẽ posita: neq; accendũt lucernã, & ponũt eã sub modio, sed super cãdelabrũ, vt luceat oĩbus, q in domo sunt. Hinc Petro dñs ait: Simon Ioãnis, amas me? Qui cũ se amare ꝑtin⁹ respõdisset, audiuit: Si diligis me, pasce oues. Si ergo dilectionis est testimoniũ, cura pastiõis: qsqs virtutibus pollẽs, gregẽ dei renuit pascere, pastorẽ summũ cõuincitur nõ amare. Si nri, sicut ꝑximi, curã gerim⁹, quasi v trũq; pedẽ per calceamẽtũ munimus. Qui verò sua cogitãs, vtilitatẽ ꝑximorũ negligit, quasi vni⁹ pedis calceamẽtũ cũ dedecore amittit. Sũt nõnulli, q magnis muneribus ditati, dũ soli⁹ cõtemplationis studijs inardescũt, parere vtilitati ꝑximorũ in ꝓdicatiõe refugiũt, secretũ qetis diligũt, secessum ꝓdicatiõis vel speculatiõis appetũt: de quo si districtè iudicẽr: ex tantis proculdubio rei sunt, quãtis veniẽtes ad publicum prodesse potuerunt. Qua eñ mente is, qui proximis profuturus enitesceret, vtilitati cæterorũ secretum proponit suum: quando ipse summi patris vnigenitus,

vt

vt multis,pdesset, de sinu patris egressus est ad publicum nostrũ?Sunt nõnulli,q ex sola humilitate refugiunt, ne his quibus se impares æstimant,præferantur:Quorum profecto humilitas, si cæteris quoque virtutibus cingitur,tunc ante oculos Dei vera est, cùm ad respuendũ hoc,quod vtiliter subire prę-cipiẽ,pertinax non est.Neq; em̃ verè est humilis,q superni nutus arbitrium, vt debeat præesse,intelligit,& tamen contemnit. Diuinisdispositionibus subditus, atq; à vitio obstinationis alienus,cũ sibi regiminis culmen ingeratur, si iam donis præuentus est, quibus &alijs prosit: & ex corde debet fugere, & inuitus obedire.

ISIDORVS DE PRAEPOSITIS Ecclesiæ. Caput XVIII.

VIR Ecclesiasticus & crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet,& dispensationem ecclesiastici ordinis,si ex Dei voluntate prouenerit, nolens quidem,sed humilis, gubernandam suscipiat. Multis intercipit satanas fraudibus eos, qui vitæ & sensus vtilitate præstantes,præesse & prodesse alijs nolunt. Et dum eis regimen animarum imponitur,renũciãt, con-

consultiùs arbitrantes ociosam vitam dege re, quàm lucris animarum insistere. Quod tamen decepti agunt per argumentũ diabo li, fallentis eos per speciem boni: vt dum illos à pastorali officio retrahit, nequaq̃ profi ciãt, q eorum verbis & exemplis poterãt instrui. Viri sancti nequaq̃ occupationum secularium curas appetũt: sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt. Et quãuis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentem portant. Quas quidem summoperè, si liceat, vitare festinant: sed timẽtes occultam dispensationem Dei, suscipiunt quod fugiunt, exercent quod vitare noscuntur. Intrant enim ad cor, & ibi consulunt quid velit occulta voluntas Dei: seseq̃ subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinę dispensationis.

PROSPER. QVOD SACERDOtes sancti contemplatiuæ vitæ sunt participes.

Caput XIX.

QVI diligenter de vita contemplatiua considerat, & sufficienter instructus intelligit, quando & vbi possit

eius perfectio comprehendi: non dubitabit, Ecclesiarum principes vitæ contemplatiuæ posse & debere fieri sectatores: quia siue secundum opinionem quorundam, nihil aliud sit vita contemplatiua, quàm rerum latentium, futurorumque notitia: siue vacatio ab omnibus occupationibus mundi, siue diuinarum studium literarum, siue (quod his probatur esse perfectiùs) ipsa visio DEI: non video quid impedimenti sanctis sacerdotibus possit afferri, quo minùs ad hæc quatuor quæ commemorauí, perueniant. Duo enim, primum & vltimum, id est, rerum latentium, futurorumque notitia, & ipsa visio DEI, incomparabiliter præstantiora erunt in illa vita beata, quàm in ista diuersis erroribus implicata. Quandoquidem tam rerum omniũ notitia, quàm ipsa Dei substantia, plenè ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus occupationibus mundi, & diuinarũ studiũ literarũ, etiã hîc possunt habere pontifices. Sed illi, qui se ab omnibus implicamentis negociorum secularium remouentes, non torpent ocio, sed in-

ſiſtunt perfectionis ſuæ negocio, & ab ſtultitia ſapiẽtiæ ſecularis auerſi, verbo DEI infatigabiliter vacant, ſapientes veraciter fiunt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciunt: contradicentes ſanæ doctrinæ redarguunt: obedientes inſtituũt: ſanctis virtutibus, quibus in dies ſingulos fiant DEO propinquiores, incumbunt: tam ſuis quàm omnium qui per eos erudiuntur, proue&tibus clari. Hîc quidem velut guſtum quendam contemplatiuæ vitæ, quo ad eũ feruentiùs prouocentur, accipiunt: ſed ibi iam in ęternum felices effecti, de eius perfectione gaudebunt. Proindè non inflantur, quia hîc omnium fidelium catholicorum honorantur vt capita: ſed lætantur potiùs, quia ibi CHRISTI, qui eſt ſacerdotum ac omnium fidelium caput, clariora membra futuri ſunt. At ſi (quod abſit) ſecularibus negocijs implicati, fundorum terminos ſine termino cupiditatis extendunt, ac ſe paſſim exquiſitis delicijs addicant, quæ animum corpusque debilitant: ſi gloriam non CHRISTI, ſed ſuam, decepti vulgi adulantis honoribus, quærant: plusque de ſe alienæ linguæ, quàm ſuæ conſcientiæ credant: ſi oñe

gaudium ſuum, non in futurorũ remuneratione, nec ſanctitate vitæ, ſed in ſua tantùm dignitate conſtituant: & dum tales eſſe, quales creduntur, amant, nunquam ſibi diſpliceant: ac placentes ſibi, non ſint de ſua correctione ſoliciti: quis non intelligat tales, ſi in talibus perſeuerent, nec ſe ante finem præſentis vitæ participes eſſe non poſſe, ad quam non perueniunt, niſi qui ſtuduerunt eſſe quod facti ſunt, nec affectant videri, ſed eſſe quod ſunt? Non alienis laudibus, ſed moribus ſuis eximij: nec ſolùm de ſua dignitate, ſed potiùs de ſacerdotalis vitæ nobilitate conſpicui: qui ſunt non appellatione tenus, ſed virtute pontifices, vitæ contemplatiuæ capaces, & gaudiorum cæleſtium cohęredes.

ISIDORVS DE DOCTRINA ET exemplis præpoſitorum.

Caput XX.

TAM doctrina quàm vita clarere debet eccleſiaſticus ordo. Nam doctrina ſine vita, arrogantem reddit. Vita ſine doctrina, inutilem facit. Sacerdotis prędicatio, operibus confirmanda eſt, ita vt quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera enim

enim est illa doctrina, quam viuendi sequitur forma. Nam nihil turpius est, quàm si bonum, quod quisque prædicat, explere opere negligat. Tunc enim prædicatio vtiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Vnusquisque doctor, & bonæ actionis & bonæ prædicationis habere debet studium. nam alterum sine altero, non facit perfectum, sed præcedat iustus benè agere, vt sequenter possit benè docere. Sicut in numismate metallum, figura, & pondus inquiritur, ita in omni doctore Ecclesiastico, quid sequatur, quid doceat, quomodò viuat. Per qualitatem igitur metalli, doctrina: per figuram, similitudo patrum: per pondus, humilitas designatur. Qui ergo ab his tribus discrepauerit, non metallum, sed terra erit.

GREG. DE HVMILITATE PRAEpositorum. Caput XXI.

SIT rector discretus in silentio, humilis in verbo: ne aut tacēda, pferat, aut profe rēda reticescat. Nā sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sit rector benè agentibus per hu

militatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus: vt & bonis in nullo ſe preferat, & cùm prauorum culpa exigit, poteſtatē protinus ſui prioratus agnoſcat: quatenus & honore ſuppreſſo, æqualē ſe ſubditis benè viuentibus deputet, & erga puerſos viros rectitudinis iura nō exercere formidet. Oēs hoīes natura ęquales genuit: ſed variāte meritorū ordine, alios alijs culpa poſtponit. Ipſa aūt diuerſitas, q̄ acceſſit ex vitio, diuino iudicio diſpēſat: vt qa oīs hō ęquè ſtare nō valet, alter regat ab altero. Cū cti q̄ p̄ſunt, nō in ſe poteſtatē debēt ordinis, ſed ęqualitatē pēſare cōditiōis: nec p̄eſſe hominib' gaudeāt, ſed prodeſſe. Quā videlicet potentiā bñ regit, q̄ & tenere illā nouerit, & impugnare. Bñ hāc gerit, q̄ ſcit per illā ſuper culpas erigi ſcit, cū cęteris illa ęqualitate cōponi. Quā tñ poteſtatē rectè diſpenſat, q̄ ſolicitè nouerit & ſumere ex illa q̄d adiuuat, & expugnare q̄ tēnat: & ęqualē ſe cū illa cęteris cernere, & tñ ſe peccātibus zelo vltionis anteferre. Prædicator quiſq; ſtudeat, vt minas potentiū ratiocinatione mitiget: & oppreſſorū anguſtias, quantū p̄ualet, ope leuet: vt foris reſiſtētib' opponat patiētiā, & intus ſu-

superbiẽtib⁹ exhibeat cũ patiẽtia disciplinã: vt erga errata subditorũ sic mansuetudo zelũ tẽperet, quatenus à iustitię studio nõ enerue t. Sic ad vltionem zelus ferueat, ne tñ pietatis limitẽ feruẽdo trãscẽdat. Rectoris officiũ esse debet, vt ingratos bñficijs ad amorem prouocet, vt gratos quosq; ministerijs in amore seruet: vt proximorũ mala, cũ corrigere nõ valet, taceat: & quæcũq; corrigi lo quendo possunt, silentium consensum esse pertimescat.

ITEM ISIDORVS DE HVMILItate præpositorum. Cap. XXII.

QVI præficitur ad regimen, taliter erga disciplinã subditorum prẽstare se debet, vt non solùm authoritate, verumetiã humilitate clarescat. Sed tñ ita erit in eo virtus humilitatis, ne dissoluatur vita subditorũ in vitijs: atq; ita authoritas aderit potestatis, ne p tumorẽ cordis, seueritas existat immoderatiõis. Hęc est in Dei sacerdotibus vera discretio, qua nec per libertatẽ superbi, nec per humilitatẽ fiũt remissi. Hinc est quòd sancti cum multa constantia redarguerunt etiam principum vitia: in quibus cùm summa esset humilitas, loco tamen

necessario liberè transgressores iustitiæ increpabant. Aliquando etiam subditis nos oportet animo esse humiliores, quum facta subditorum iudicantur à nobis, nostra verò Deus iudicat. Agnoscat episcopus seruum se esse plebi, non dominum. Verùm hęc charitas, non conditio exigit.

ISIDORVS DE DOCTRINAE discretione. Caput XXIII.

NON omnibus vna eademque doctrina est adhibenda: sed pro qualitate morum, diuersa exhortatio erit doctorum. Nam quosdam increpatio dura, quosdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diuerso medicamine seruiunt, ita vt iuxta vulnerum varietates, medicina diuersa sit: sic & doctor ecclesię, singulis quibusque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique † oporteat pro ætate, pro sexu ac professione, adnunciabit. Non omnibus ea quæ sunt clausa, aperienda sunt. Multi sunt em̃ q capere nō possunt: qb⁹ si indiscretè manifestan̄, statim aut detrahunt, aut negligũt. Prima qppe prudẽtiæ virtus est, eã quã docere oporteat, existimare personam.

Ru-

Rudibus populis seu carnalibus plana atq; communia, non summa atq; ardua, prædicanda sunt, ne immensitate doctrinæ opprimant potiùs quàm erudiantur. Vndè & Apostolus Paulus ait: Non potui vobis loq quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in CHRISTO, lac vobis potum dedi, non escam. Carnalibus quippe animis nec alta nimis de cæleſtibus, nec terrena conuenit prædicare: sed mediocriter, vt initia eorum moresque desiderat edoceri. Coruus dum suos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: sed tantundem attendit, donec paterno colore nigrescant, & sic illos frequenti cibo reficiat. Ita & ecclesiæ doctor strenuus, nisi eos quos docet, viderit ad suam similitudinem pœnitentiæ confessione nigrescere, & nitore seculari depositio, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, vtpote adhuc exteriorib⁹, hoc est, carnalibus, non aperit intelligentiæ spiritalis profundiora mysteria, ne, dum audita non capiant, priùs incipiant contemnere, quàm venerari, mandata cæleſtia. Aliter est agendum erga eos, qui nostro committuntur regimini, sed offendunt: atq; aliter cum

his, qui nobis commissi non sunt. Qui si iusti sunt, venerandi sunt: si verò delinquunt, pro sola charitate, vbi locus est, corripiendi sunt: non tamen cum seueritate, sicut hi qui nobis regendi sunt commissi. Priùs docendi sunt seniores plebis, vt per eos infrà positi faciliùs doceantur. Vndè & Apostolus: Hæc, inquit, commenda fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere. Ingenium boni doctoris est, incipere à laudibus eorum, quos salubriter obiurgatos corrigere cupiunt, sicut Apostolus ad Corinthios facit, quos à laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed erant apud Corinthios, qui & laude & increpatione digni essent. Ille verò sic discretè de vtraq; omnibus loquitur, vt oĩb⁹ vtraq; cõuenire videatur.

GREGORIVS. QVALITER PRAElati subiectos doceãt, ac se ipsos discreta circunspectione prouideant.

Caput XXIIII.

QVia igitur, qualis esse debeat pastor, superiùs ostendimus: nũc qualiter doceat, demonstremus. Non vna eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par

parmorum qualitas adstringit. Sæpè nanq; alijs officiunt, quæ alijs prosunt. Quia & plerunq; herbæ, quæ hæc animalia nutriũt, alia occidunt. Et lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat: & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit: & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet sermo doctorum: vt & ad sua singulis congruat, tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat. Quid em̃ sunt intentæ mentes auditorum, nisi (vt ita dixerim) quędã in cithara tensiones tractę chordarum? Quas tangendo artifex, vt non sibimetipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat: & idcirco chordę consonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu, feriũtur. Doctor quisque vt in vna virtute charitatis cunctos ædificet, ex vna doctrina, non vna eademq; exhortatione, tangere corda audientium debet. Doctor etenim, qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa nanque vox libentiùs auditorũ cor penetrat, quam dicentis vita cõmẽdat: quia quod

loquen-

loquendo imperat, ostendendo adiuuat vt fiat. Per prophetam Dominus dicit: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Vt videlicet qui cælesti prædicatione vtitur, ima terrenorum operum deferens, in rerum culmine stare videatur, tantoq; facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritũ de supernis clamat. Rectè etiam sacerdos superhumerale ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto & byssо retorta factum habere præcipitur: vt quanta virtutum diuersitate claresce re debeat, demonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, vt in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus qui æthereo colore resplendet, adiungitur: vt dum per oñe intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, sed ad amorem cælestium surgat: ne, dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro & hyacintho purpura & bis tinctus coccus adiungitur, vt ante interni iudicis oculos, oñia virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in cõspectu occulti arbitri, flãma intimi amoris

tis accendat. Quæ scilicet charitas, qua Deũ simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui sic ad authoris speciem anhelat, vt proximorũ curam negligat: vel sic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore torpescat: qui vnum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Cùm rector se ad loquendum præparat, sub quãto cautelæ studio loquatur, attendat: ne, si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cùm fortasse sapiens videri desiderat, vnitatis compagem insipienter abscindat. In Euangelio veritas ait: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Per sal quippe verba sapientiæ designantur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnoperè metuat, ne in eius eloquio audientium vnitas confundatur. Hinc Paulus ait: Non plùs sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod iam præmisimus, per semetipsum discipulis veritas clamat: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat:

Mala

Mala punica tintinnabulis iungite, vt per omne quod dicitis, vnitatem fidei cauta obseruatione teneatis. Sacerdos semper vocem prædicationis habeat, ne superni expectatoris iudicium ex silentio offendat. Sacerdos in tabernaculum ingrediens vel egrediens, moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aptè tintinnabula vestimentis pontificis describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud, quàm recta opera debemus accipere, propheta attestante qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiam? Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent, vt vitæ viam cum linguæ sonitu, ipsa quoque opera sacerdotis clament. Nos quia infirmi homines sumus, cùm de DEO hominibus loquimur, debemus primùm memminisse quid sumus: vt ex propria infirmitate pensemus, quo docendi ordine infirmos fratres consolemur. Consideremus igitur, quia aut tales sumus, quales nõnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, &si iam diuina gratia operante, non sumus: vt tanto eos temperantiùs corde humili

mili corrigamus, quanto nosmetipsos veriùs in his, quos emendamus, agnoscimus. Si nos sacerdotes tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt, quos emendare curamus: ne cor nostrum fortè superbiat, & de ipsa innocentia peiùs ruat, quorum mala corrigimus, eorum bona nobis ante oculos reuocemus: quæ si omino nulla sunt, ad occulta DEI iudicia recurramus. Quia sicut nos nullis meritis hoc ipsum bonum, quod habemus, accipimus: ita illos quoque potest gratia supernæ virtutis infundere, vt excitati posteriùs, etiam possent ipsa bona quæ nos antè accepimus, præuenire. Quis em̃ crederet, q̃ per apostolatus meritum, Saulus lapidatum Stephanum præcursurus erat, qui in morte eius lapidantium vestimenta seruabat? His ergo primùm cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demum delinquentium iniquitates increpare.

ISIDORVS DE DOCTORVM SILENTIO.

Caput XXV.

Pro

PRo malo merito plebis, aufertur doctrina prędicatiõis: pro bono merito audientis, tribuitur sermo doctoris. In potestate diuina consistit, cui velit Deus doctrinę verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro dicentis, aut pro audientis fit merito, vt modò pro culpa plebis auferat̃ sermo doctoris, modò verò pro vtilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malũ: & bonus malum, & malus bonum, quod tamen fit iuxta meritum populorum. Non oĩæ tempora congruunt doctrinæ, secũdum Salomonis sententiam, dicentis: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non quidem per timorem, sed per discretionem, propter malorum incorreptibilem iniquitatem, nõ nunquam electos oportet à doctrina cessare. Interdum doctores ecclesiæ calore charitatis ardentes, conticescunt à docẽdo, quia nõ est qui audiat, testante propheta: Ciuitates austri clausæ sunt, & non est qui aperiat. Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quæ statim corrigere nequaquã existimat. Nam si corrigere potest & dissimulat, verum est q̃ consensum erroris alieni habeat. Pleriq; sancti

docto-

doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeũt, his tacere disponũt: sed calorem spiritus quo agunt, ferre nõ sustinẽtes, iterũ in increpatiões, pstiliũt impiorũ.

PROSP. QVOD NIHIL PROSIT sacerdoti, etiamsi benè viuat, nec malè viuentes non arguat.

QVòd verò dicit Apostolus, vt nos formam debeamus exhibere fidelibus: qd valebit, si is cui vel exhortãdi bonos, vel castigãdi malos cura commissa est, benè viuendo se imitandũ bonis exhibeat, & malos tacendo non arguat? Ad hoc enim (nisi me fallit opinio) sanctè viuendũ est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet. Si quod prædicat fieri debere, non faciat: aut si quod non facit, prædicare præsumpserit, nihil apud eos qui eius vitam nouêre, proficiet. Quia ad hoc est ecclesiæ Dei præpositus, vt non solùm benè viuendo alios exemplo suæ conuersationis instruat, sed etiam fidutialiter prædicando singulis ante oculos peccata sua constituat: quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, ostendat. Nullius salutem desperando contẽnat, aĩas emẽdari nolentiũ plãgat, imitatus Apo-

ſtolum qui ait: Vt lugeā multos qui antè ex his peccauerunt, & nó egerunt pœnitentiā. Et iterum: Quis infirmatur, & ego nó infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Quapropter ſciens quòd ſi qbuſlibet diuitib⁹ ac potentib⁹ malè viuétibus parcat, aut foueat eos, perdat ſimul & pereat, & ſanctè debet viuere propter exemplū, & piè docere ꝓpter ſuæ adminiſtratiōis officiū: certus, ꝙ ei nihil ſua iuſtitia ſuffrageť, de cui⁹ manu aīa pereuntis exigiť. Quandocunq; alius perierit, quē nulla docendi neceſſitas manet, ſol⁹ pœnas ſui ſceleris dabit. Ille aūt cui diſpenſatio verbi cōmiſſa eſt, etiā ſi ſanctè viuat, & tñ perditè viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat: cum omnibus qui eo tacente perierint, perit. Et quid ei ꝓderit, nō puniri ſuo, ꝙ puniendus eſt alieno peccato? Mētior, niſi hoc dñs per Ezechielē prophetā ſub cuiuſdā terroris denūciatione loquať, dicēs ad eū: Et tu fili hoīs, ſpeculatorē dedi te domui Iſrael. Nec hoc tranſeunter debemus audire, ꝙ ſacerdotem ſpeculatorē appellat: vt ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore ꝓſpicere, & plùs omnib⁹ contēplari, ita ſacerdos debet eſſe propoſiti ſublimitate celſior cunctis

cunctis,ac maioris scientię habere gratiã, qua possit sub se viuentes instruere. Videamus iã qd diuinus sermo cõtineat. Audies,inqt,sermonẽ ex ore meo,& annũciabis ei ex me: vt dicat hoc sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod psumptione humani sensus inuenerit. Annũciabis eis,inqt,ex me, & nõ ex te.mea verba loqueris eis,nõ est quod ex eis tanquã de tuis infleris. Ex me, inquit, eis annuncia. Sed qd iã annunciet,audiamus. Si me dicẽte ad impiũ,Impie,morte morieris:nõ fueris locut', vt se custodiat impius à via sua,ipse impius in iniqtate sua morietur, sanguinem verõ ei' de manu tua requirã. Quid expressiùs,qd apertiùs potest dici? si impio,inqt, locutus nõ fueris,vt se ab impietate custodiat,& ille perierit,sanguinẽ eius de manu tua requirã. Hoc est dicere:Si ei peccata sua nõ annũciaueris,si eũ nõ argueris, vt ab impietate sua conuertat,& viuat:& te qui nõ increpasti,& ipsum q te tacẽte peccauit, flãmis perennibus perdã. Quis rogo,tã saxei pectoris, quis tam ferreus erit, quẽ sententia ista non terreat? quis tam alienus à fide, qui sententiæ isti non credat?

GREG. DE PASTORIBVS NON rectè gradientibus.

SVnt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta perscrutantur: sed quæ intelligendo penetrant, viuendo conculcant. Repentè docent, quæ non opere, sed meditatione didicerant: & quod verbis prædicant, moribꝰ impugnant. Vndè fit, vt cùm pastor per abrupta graditur, ad præcipitiũ grex sequat̃. Per prophetam dñs contra cõtemptibilẽ pastorũ scientiã queritur, dicens: Cùm ipsi lympidissimam aquã biberetis, reliquã pedibus vestris conculcabatis: & oues meæ, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebant̃: & q̃ pedes vestri turbauerũt, hęc bibebant. Aquã qppe lympidissimã pastores bibunt, cùm fluẽta veritatis rectè intelligentes hauriũt. Sed eandẽ aquam perturbare, est sanctæ meditatiõis studia malè viuẽdo corrũpere. Aquã scilicet pastorũ turbatã pedibus oues bibũt, cùm subiecti qq; nõ sectant̃ verba q̃ audiũt: sed sola q̃ conspiciũt, exẽpla prauitatis imitant̃. Qui cùm dicta sciunt, q̃ per opera vertunt̃, quasi corruptis fontibꝰ, in potibus lutũ sumunt. Nemo ampliùs nocet in ecclesia, q̃ qui peruersè agens, nomen

vel

vel ordinẽ ſanctitatis habet. Delinquentem nanq; hũc redarguere nullus præſumit: & in exemplũ culpa vehemẽter extendit, qñ pro reuerentia ordinis peccator honorat. Qui ad ſanctitatis ſpeciẽ deductus, vel verbo cęteros deſtruit vel exẽplo, meliùs, pfectò fuerat, vt hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta cõſtringerẽt, q̃ ſacra officia in culpa cęteris imitabilẽ demonſtrarent: qa nimirũ ſi ſolus caderet, vtcunq; hunc tolerabiliùs inferni pœna cruciaret. Sæpè ſuſcepta cura regiminis, cor per diuerſa diuerberat: & impar quiſq; inuenit ad ſingula, dum confuſa mente diuidit ad multa. Vndè quidam ſapiẽs, puidè, phibet, dicens: Fili, ne in multis ſint actus tui. Quæ videlicet nequaq̃ plenè in vniuſcuiuſq; operis ratiõe colligit, dũ mens per diuerſa partit. Cumq́; foras per inſolentẽ curã trahit, à timoris intimi ſoliditate vacuat. Dũ mẽs in exteriorũ fit diſpoſitiõe ſolicita, ſui eſt ſolũmodò ignara: & ſcit multa cogitare, ſe neſciẽs. Nam cùm plùs, q̃ neceſſe eſt, ſe exteriorib⁹ implicat, quaſi occupata in itinere, obliuiſcit quò tẽdebat, ita vt ab ſtudio ſuę inq̃ſitionis aliena, ne ipſa quidẽ q̃ patit, damna cõſideret, & per quãta

delīquat, ignoret. Ezechias rex peccare se minimè credidit, cùm venientibus ad se alienigenis, cellas aromatū ostendit: sed in dānatione secuturæ prolis, ex eo irā iudicis pertulit, quod se licenter facere existimauit. Sæpè dum multa suppetunt, dumq; agi possunt, subiecti quæcunq; acta sunt, admirantur, in cogitatione se animus eleuat, & planè in se iram iudicis prouocat, quanuis per iniqua foras opera non erumpat. Intus quippe est qui iudicat, intus qui iudicatur. Cùm ergo in corde delinquimus, latet hominibus quid apud nos agimus: sed tamen ipso iudice teste, peccamus. Hæc proferentes, non potestatē regiminis reprehendimus: sed ab appetitu illi⁹, cordis infirmitatē munimus, ne imperfecti quiq; culmē arripere regiminis audeant: & q in planis stantes titubāt, in p̄ci piti pedem ponāt. Cæcus pastor est, qui supernæ lumen contemplationis ignorat, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dū venturā lucem nequaq̄ dirigēdo cōspicit, quò gressum operis ponat, nescit. Claudus verò rector est, qui quidem, quò pergere debeat, aspicit: sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè non valet tenere quam videt:

quia

quia ad virtutis ſtatum dum fluxa conſuetudo non erigitur, quò ex deſiderio innititur, illuc greſſus efficaciter non ſequuntur. Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendã menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores fœtoresque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sunt nonnulli, qui dum æſtimari ſe hebetes nolunt, ſæpè ſe in quibuſdam inquiſitionibus, pluſquàm neceſſe eſt, exercẽtes, ex nimia ſubtilitate falluntur. Vndè rectè dicitur, vel grandi & torto naſo. Naſus etenim grandis & tortus, eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata. Quoniã dum plùs, quàm neceſſe eſt, creuit, actionis ſuæ rectitudinẽ ipſa confundit. Fracto pede vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnimodò non valet, atque à bonis actibus ſunditùs exors vacat: quatenus hæc non vt claudus ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnimodò alienus exiſtat. Gibbus verò eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad ſuperna reſpiciat, ſed ſolis his quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etſi aliquando aliquid ex bono patris

cæleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pódere prægrauatus, cordis facié nõ attollit: qa cogitatiõis ſtatũ erigere nõ valet, quẽ terrenę vſus ſolicitudinis curuum tenet. Lippus nanq; eſt, cuius quidẽ ingeniũ ad agnitionẽ veritatis emicat, ſed tñ hoc carnalia opera obſcurant. In lippis oculis qppe pupillæ ſanæ ſunt: ſed humore defluente infirmantes palpebræ groſſeſcunt. Quarum quia infuſiõe crebra atterit, acies pupillæ vitiat. Sunt nõnulli, quorũ ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui videre recta ſubtiliter per ingeniũ poterant, ſed vſu prauorũ actuũ caligãt. Lippus itaq; eſt, cui ſenſum natura exacuit, ſed cõuerſatiõis prauitas cõfundit. Cui benè per angelum dicit: Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Collyrio qppe oculos, vt videamus, inũgimus, cùm ad cognoſcendã veri luminis claritatẽ, intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. Albuginem habet ſacerdos in oculo, qui veritatis lumẽ videre non ſinitur, qui arrogantia ſapientiæ ſiue iuſtitiæ cæcatur. Pupilla nanque oculi nigra, videt: albuginem tolerans, nihil videt: quia videlicet ſenſus humanæ cogitatiõis, ſi ſtul-

ſtultum ſe peccatoremq; intelligit, cogitati onẽ intimæ claritatis appræhendit: ſi autem candorem ſibi iuſtitiæ ſiue ſapiẽtiæ tribuit, à luce ſe ſupernę cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat, ſicut de quibuſdã dicitur: Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Iugem habet ſcabiem in corpore, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur in mente. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignat: qa ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus, vſque ad cutis ſcabiem prorupit. Foras corpus ſcabies ſauciat: quia dum in cognitione volũtas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginẽ Paulus curabat abſtergere, cùm dicebat: Tentatio vos non appræhẽdat niſi humana. Ac ſi apertè diceret: Humanum quidem eſt, in corde tentationem perpeti: dæmonum verò eſt, tẽtationis certamine & in operatione ſuperari. Impetiginem habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur in mente. Quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur.

Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſq; occupati tædio excreſcēs, membrorum decorem fœdat, quia auaritia capti animū dum quaſi delectat, exulcerat. Dum adipiſcēda quoq; cogitationi deijcit, ad inimicitias aſſcēdit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundātiam promittit. Decor membrorum per impetiginem perditur, quia aliarū quoq; virtutum per auaritiam pulchritudo deprauatur. Et quaſi totum corpus exaſperat, quia per vniuerſa vitia animum ſupplātat, Paulo atteſtāte qui ait: Radix omnium malorum eſt cupiditas. Pōderoſus eſt, qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente. Qui nequaquam vſque ad opus quidem nefarium rapitur, ſed eius animum voluntate luxuriæ, ſine vllo repugnationis ſtimulo, delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cùm humor viſcerum ad renes labitur, quæ profectò cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Pōderoſus eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde. Et quanuis prauā non exerceat opere, ab his tamen non cul-

euellitur mente: nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere, quia grauat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horũ vitio subigitur, panes domino offerre prohibetur: ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuastant. Cùm sacerdos nõ agit bona quæ loquitur, ei etiam sermo subtrahitur, ne loqui audeat quod non operatur, sicut per ꝓphetam dicitur: Peccatori autem dixit Deꝰ, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Vndè & psalmista deprecatur, dicẽs: Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque. Perpẽdit nanque quod omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petijt, quid aliud quàm gratiam bonæ operationis quæsiuit? Ac si apertè diceret: A bono opere errare me non sinas, ne, dũ amitto ordinem benè viuendi, rectitudinem perdam loquendi. Plerunq; doctor qui docere audet quod negligit agere, cũ deſierit bona loq q̃ operari cõtẽpsit, docere subiectos incipit praua quæ agit: vt iusto oĩpotentis Dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, qui

qui habere bonam vitam recusat, quatenus dum mens eius terreno amori intéditur, de terrenis rebus semper loquaẽ. Vndè in euangelio veritas dicit: Ex abundãtia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert malum. Hinc & Ioannes ait: Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.

PROSPER. DE NEGLIGENTIA sacerdotis, qui tametsi doceat, personam non potest implere doctoris.

REcolite ergo, quanta & qualia me audiente atque probante, dicere solebatis de administratione pontificis, qui populi sibi commissi cura posthabita, ardentiùs bona præsentia desiderat, quàm futura: & oblitus quòd non solùm de se, sed etiam de grege sibi credito rationem pastori pastorum omnium reddat, sua suorumq; detrimenta non cogitet, quem non delinquentium peccata contristant, nec proficientium bona lætificãt, sed de se tantùm, plerunq; autem nec de se omnino solicitus, quid à suis boni malíve geratur, ignorat. Qui nõ prædicat perseue-

seuerantiam iustis, pœnitentiam prauis, con
tẽptum mundi cóuersis, futuras pœnas auer
sis. Qui non potest dicere contemptoribus
admonitionis suæ, Futurum cogitate iudici
um, quod ipse fortè non cogitat. Amatorib⁹
mundi, Nolite diligere mũdum, si eum mun
di amor oblectat. Ambitiosis, Ambitioni iã
finem imponite, si eum ambitio ruinosa p̃ci
pitat. Ebriosis, Ebrietatem cauete, si se mero
vsque ad alienationem mentis ingurgitat.
Sumptuosis dapibus grauidus, non potest
suis abstinentiam laudare quam calcat. Vi-
tio cupiditatis addictus, cupidis amorẽ non
potest dissuadere pecuniæ. Inimicitiarũ te-
nax, non valebit animos dissidentium sacer
dotali tranquillitate componere. Iustitiam
prædicare iudicibus erubescit, quã ipse per
sonę potentis fauore corrumpit: nec defen-
dit oppressos, si personas aut honorat, aut
despicit: & quicquid boni non facit, aut ma
li committit, nec iubebit fieri, nec vetabit,
quia necessariam docẽdi authoritatem, con
trarietate suæ actionis amittit aut minuit.

ISIDORVS DE HIS QVI BE-
ne docent, & malè viuunt.

In-

INterdum doctoris vita etiam ipsa verax doctrina vilescit. Et q non viuit sicut docet, ipsam quam prædicat, veritatem cótemptibilé facit. Arcus peruersus, est lingua magistrorum docentium benè, & viuẽtium malè: & ideo quasi ex peruerso arcu sagittã emittunt, dum suam prauam vitam propriæ linguæ ictu confodiunt. Qui benè docet & malè viuit, tanq̃ æs aut cymbalum, sonum facit alijs, ipse tamen sibi manet insensualis. Qui benè docet, & malè viuit: quod dicit benè, viuentibus proficit: quòd verò malè viuit, seipsum occidit. Sicut sacerdos qui si dignè se agit, vt sacerdotem decet, ministeriũ & ei ipsi & alijs vtile est. Indignè autem viuens, alijs quidem vtilis est loquendo, se autem interficit praue viuendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum est, proprium ei est: quod verò viuit in eo, id est, sacrum ministerium, alienum est. Qui benè docet & malè viuit, videtur vt cereus, qui alijs bonam nouit lucem præstare, se verò in malis suis consumere atque extinguere. Qui benè docet, & malè viuit, videtur bonum malo coniungere, lucem tenebris permiscere, veritatem mendacio mutare.

ITEM

ITEM ISIDORVS DE EXEMplis prauorum ſacerdotum.

Sæpè per quos iuſtitia docetur, per ipſos peccati morbus irrepit, & mors ad plebes pertranſit: ſcilicet vel dum mala docẽt, vel dum faciunt praua. Pleriq; ſacerdotes & clerici prauè viuentes, forma cæteris in malum exiſtunt, qui bonis in exemplum eſſe deburent. Hi enim quoſcunque exemplo malæ conuerſationis ſuæ perdunt, de illis rationem ſine dubio reddituri ſunt. Ex carnalium præpoſitorum exemplo, plerunque fit vita deterior ſubditorum: & plebis merito fiunt tales ſacerdotes, qui exemplo deteriore populum deſtruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquam epiſcopi deprauantur, quatenus procliuiùs corruant qui ſequuntur. Capite langueſcente, cætera corporis membra inficiuntur. Vnde & ſcriptum eſt: Omne caput languidũ, & oñe cor mœrẽs. à planta pedis vſq; ad verticẽ, nõ eſt in eo ſanitas. Caput enim languidũ, doctor eſt agens peccatum: cuius malum ad corpus peruenit, dum eo vel peccãte, vel prauè docente, peſtifer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, q̃ ſine doctrinis, ſine ex-

exemplis vitam moresq; bonorum corrum punt, his qui ſubſtantias aliorum prædiaq; diripiunt. Hi enim ea quæ extrà nos, ſed tamen quæ noſtra ſunt, auferũt. Corruptores verò morum, propriè nos ipſos decipiunt: quoniam diuitiæ hominum, mores eorum ſunt. Multùm ergo diſtant damna morum, à damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſint, mores verò in nobis.

ITEM ISIDORVS DE PRAEPOſitis carnalibus.

PRouidentia plerunque diuini conſilij ordinãtur præpoſiti, mundana & exteriora ſectantes, vt dum temporalibus rebus ſe totos impendunt, ſpiritales tutiorẽ vitam contemplationis exerceãt. Quia dura ſunt, quiete viuere, prouidet ſæpe Deus curis deditos ſecularibus ad ſuſceptionem regiminis, vt dum hi exteriora ſine tædio procurãt, ſpiritales rebus interioribꝰ ſine impedimento rerum terrenarum deſeruiãt. Dei ergo ordinem accuſat, à quo inſtituuntur, q̃ epiſcopos contemnunt, dum minùs ſpiritalia, ſed magis terrena ſectanꝰ. Ex diuini enim tabernaculi diſpoſitiõe, ob iniurias mundi ferendas & turbines, quoſdam inſtitui epiſcopos, ſe-

ecularibus curis insistentes: vt hi qui interiùs superna desiderãt, nullo terreno obsistente negocio, liberiùs hoc quod amant, intendant. Non est itaque iudicandus à plebe rector inordinatus, dum magis nouerint populi, sui fuisse meriti, peruersi regimen suscepisse pontificis. Nam pro meritis plebium, disponitur à Deo vita rectorũ, exemplo Dauid peccantium, ad comparationem principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sententia damnantur Cham filij Noæ, q̃ suorum præpositorum culpas in publico produnt, sicut Cham qui patris pudenda non operuit, sed deridenda monstrauit. Habituri Sem meritum & Ioseph, q̃ reuerenter operiunt, quæ patres suos excessisse cognoscũt, si tantùm patrum facta non diligant, sed tantùm operiant, nec imitentur. Nam sunt qui præpositos suos peruersè iudicãt, dum terrenis studijs eos plùs viderint esse intentos, si vel parum iam ipsi de spiritalibus cognouerint. Rectores ergo iudicandi à Deo sunt, à suis autem subditis nequaquam iudicandi sunt, exemplo domini, qui per se vendentes columbas & nũmulariorum mẽsas proprio euertit flagello, & proiecit à templo. vel eti

am ſicut dicit, Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos diſcernit. Quod ſi à fide exorbitauerit rector, tunc erit arguendus à ſubditis. Pro moribꝰ verò reprobis tolerãdus magis, q̃ diſtringendus à plebe.

PROSPERI LVCTVOSA DESCRIptio carnaliter viuentium ſacerdotũ.

SEd nos p̃ſentibus delectati, dum in hac vita cõmoda noſtra & honores inquirimus, non vt meliores, ſed vt ditiores: nec vt ſanctiores, ſed vt honoratiores ſimus, cæteris p̃eſſe feſtinamus. Nec gregem dñi, q̃ nobis paſcẽdus tuendusq̃; cõmiſſus eſt, ſed noſtras voluntates, dñationem, diuitias, & cætera blandimẽta carnaliter cogitamus. Paſtores dici volumus, nec *tm̃ eſſe cõtendimus. Officij noſtri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorũ ſpũum feras à grege dilacerãdo non pellimus: & quod eis remanſerit, ipſi cõſumimus, q̃ peccãtes diuites vel potentes, non ſolùm non arguimus, ſed etiam veneramur, ne nobis aut munera ſolita offenſi nõ dirigant, aut obſequia deſiderata ſubducant. Ac ſic muneribus eorũ & obſequijs capti, imò per hæc illis addicti, loqui eis de peccato ſuo aut de futuro iudicio

*tamen

for;

formidamus, & ideo minaciter ſuperbiã no
ſtram diuin⁹ ſermo cótundit, ſed noſter au-
ditus nihil, vndè proficiamus, admittit: qa p̃
ſentis vitæ capti dulcedine, q̃ pœna negligẽ
tiæ noſtræ maneat in æternum, nolumus co
gitare. In paſtores ergo iſta dicunt̃, de quo-
rum nobis inani appellatiõe blãdimur: Hęc
dicit dñs Deus, væ paſtoribus Iſrael, q̃ paſce
bãt ſemetipſos. Nonne greges paſcunt̃ à pa-
ſtoribus? Lac comedebatis, & lanis operieba
mini. Quod craſſum erat, occidebatis, gre-
gem aũt meũ non paſcebatis: quod infirmũ
fuit, non cõſolidaſtis: & quod ægrotum, nõ
ſanaſtis: quod fractum eſt, non alligaſtis: &
quod abiectum, non reduxiſtis: quod perie-
rat, nõ q̃ſiſtis: ſed cum auſteritate imperaba
tis eis, & cum potentia: & diſperſę ſunt oues
meæ, eo q̃ non eſſet paſtor, & factæ ſunt in
deuorationẽ omniũ beſtiarum agri. Et pau-
lo pòſt: Propterea paſtores audite verbum
domini: Viuo ego, dicit dominus Deus, q̃a
pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapi-
nam, & oues meæ in deuorationem omni-
um beſtiarum agri, eo quòd nõ eſſet paſtor:
neque enim quæſierunt paſtores gregẽ me-
um, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, &

gregem meum non pascebāt. Propterea pastores audite verbum domini: Hæc dicit dominus Deꝰ: Ecce ego ipse super pastores requram gregē meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltrà non pascant gregem, nec pascant ampliùs pastores semetipsos. Quis ad hæc non contremiscat? Quis ista sine intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui nō intelligit, aut futuram non credit? Sed omnia quæ Deus obseruari voluit, tam apertè posuit, & ita sui nominis authoritate firmauit, vt ea faciliùs (quod dictu quoque nefas est) contemnamus, quàm nos intelligere vel non credere tam aperta & diuina fingamus. Quando audimus, Hęc dicit dominus, quis futurum esse nō credat quod dicit dominus, nisi qui Deo non credit? Quod autem dicit, væ pastoribus: istud væ pro maledicto poni, & pastorum nomine nos significari, quis non intelligat, nisi q futurum nō cogitat? Greges domini pascendos, pastores facti, suscipimus: & nos ipsos pascimus, quādo non gregum vtilitati prospicimus: sed quod foueat & augeat nostras voluntates, attendimus. Lac & lanas ouium Christi, oblationibꝰ quotidianis ac decimis fi-

fidelium gaudentes, accipimus:& curam pa
ſcendorum gregum ac reficiendorum,à qui
bus peruerſo ordine volum⁹ paſci, deponi-
mus. Non ſanamus ſpiritali conſilio pecca-
tis infirmum:non ſacerdotali ope cõſolida-
mus ac reficimus diuerſis tribulationib⁹ fra
ctum:nõ ad viam ſalutis reuocamus errone
um: non requirimus ſolicitudine paſtorali,
veniæ deſperatione iam perditum, ad hoc
tantum potẽtes effecti, vt nobis in ſubiectos
dominationem tyrannicam vindicemus, vt
non afflictos contra violentiam potentum,
qui in eos ferarum more ſæuiunt, defenda-
mus. Indè eſt q̃ tam à potentibus huius mun
di, q̃ à nobis (quod peius eſt) nõnulli grauiter fatigati, depereunt:quos ſe de manu no-
ſtra dñs requiſiturũ terribiliter cõminatur,
dicẽs:Requirã oues meas de manu paſtorũ,
& ceſſare eos faciam, vt vltrà iam non paſcãt
greges meos. Quod quid eſt aliud, q̃ paſto-
res, qui ſemetipſos, non greges meos paſcũt,
ſublimitate ſuę dignitatis expoliem, & inter
reprobos, quia honorem ſuum noluerũt cu
ſtodire, proijciam? Horũ & his ſimiliũ cõſi-
deratione perterritus, timor & tremor vene
runt ſuper me, & contexerunt me peccato-

rum meorũ tenebræ. Et dixi, qs dabit mihi pẽnas ſicut colũbæ,& volabo, & requieſcã? Et hoc totũ, ꝓpter quod imperitiæ meæ ac futuri finis recordatus ingemui, & volui ſarcina epiſcopatus mei depoſita,elongare fugiens,& manere in ſolitudine,& ibi expectare dominum, qui ſaluum me faceret à puſillanimitate mea,& ab ipſa intolerabilium nimis ſolicitudinum tempeſtate.

ISIDORVS DE IRACVNDIS doctoribus.

IRacundi doctores, per rabiem furoris, diſciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt: & vndè emendare ſubditos poterant,indè potiùs vulnerant. Ideo ſine menſura vlciſcitur culpas præpoſitus iracundus:quia cor eius diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius deitatis. Mẽs enim ſoluta in diuerſis, catena charitatis non adſtringitur: ſed malè laxata, malè ad omnem occaſionem mouetur.

GREGORIVS DE ZELO PASTORALIS officij erga ſubditos.

OMnis ſpiritalis zelus, doctoris animũ pungit:quia valdè cruciatur,dum infirmos quoſq; æterna deſerere,& rebus tempo

poralibus oblectari cõſpicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum, ſicut pſalmiſta ait: Zelus domꝰ tuæ comedit me. Paulus apoſtolus zelo animarum cruciatus, dicebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Ipſum ſuum cor, quod animarum zelo ſuccẽderat: quid aliud quàm quaſi ſartaginem fecerat, in quo amore virtutũ cõtra vitia ardebat? Quod eñ vrebatur, ſartago erat. Inardeſcebat enim & coquebaẽ, quia incendebatur amaritudine, ſed virtutum alimenta prẹparabat ex ſua afflicta cogitatione. Quid eſt quòd Ezechiel propheta ſartaginem inter ſe & ciuitatẽ murum ferreum ponit, niſi quòd idem fortis zelus, qui nunc in mẽte doctoris agitur, in die extremi iudicij inter eum & animam quam à vitijs zelatur, teſtis eſt, vt ſi & audire is qui docetur, noluerit, doctor tamen pro zelo *quod exhibet, de authoris negligẽtia reus non ſit? Murum ferreum propheta inter ſe & ciuitatem ponit: quia in vltiõis tempore, inde doctor à dãnatiõis piculo muniẽ, vndè nũc per zelũ cuſtodiæ, cordis frixurã patiẽ. Quãtũ frixura cordis, q̃ p ſpiritalẽ zelũ agiẽ,

omnipotenti domino placeat, apertè ostenditur, cùm offerri per legem similia in sacrificium iubetur. Scriptum quippe est: In sartagine oleo cõsperſa frigetur, offeretq; eã caliddam in odorẽ ſuauiſſimũ dño ſacerdos, q patris iure ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari. Tũc ſimila in ſartagine frigitur, cũ munda mens iuſti, per veli ſancti ardorẽ cremat. Quæ conſpergi oleo p̃cipit, id eſt, charitas miſericordiæ miſceri, q̃ in cõſpectu oĩpotẽtis Dei ardet & lucet. Conſpergat ergo Deo mẽs, q̃ in ſartagine frigitur: qa ſancti zeli diſtrictio neceſſe eſt, vt ex miſericordiæ virtute & ardeat & clareſcat. Amat enim eundem ipſum, quẽ inſequi videtur. vndè & calida in odorẽ ſuauiſſimũ dño offerri p̃cipitur: qa ſi amorẽ zelus non habet, ea q̃ de ſartagine offertur, caloré ſimila amiſit. Notandũ valdè eſt, quis ſimilã offerri p̃cipitur, videlicet ſacerdos q patris iure ſucceſſerit. Ille em̃ ſacerdos p̃ris iure ſuccedit, q ſe eſſe oĩpotẽtis dñi filium moribus demonſtrat, atque à nobilitate intima, operum ſuorum ignobilitate non diſcrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet holocauſtum fiat. Simila itaq; in ſartagine, eſt mũda mẽs iuſti

in

in zeli spiritalis afflictione, quæ per solicitudinem animarũ frãgitur: & non solùm sacrificium, sed etiam holocaustum domino esse deputaĩ. Sumamus igitur sartaginẽ ferreã, & ponamus eam murũ ferreũ inter nos & ciuitatem, id est, assumamus zelum fortẽ, vt inter nos & auditoris nostri animũ, inueniamus hanc postmodùm fortẽ munitione. Tunc enim hunc murum ferreum inuẽturi sumus, si nunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando & seueriùs agendo. De qua seueritate per Ezechielẽ rectè subditur: Et obfirmabis faciẽ tuã ad eã, & erit in obsidionẽ. Quid est, obfirmare faciẽ ad Ierusalẽ in latere descriptam, nisi vt ei animæ, cui cælestis pacis visionẽ doctor denunciat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspicit, remissioré & clementioré se minimè ostendat? Scriptum est: Filiæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Infirmæ quippe animæ, atq; ad appetitum mundi deditæ, aliquãdo meliùs ex seueritate seruantur, vt obfirmata facies, per seueritatis custodiam ab omni spe friuolæ remis-

sionis obducta, inconstantem animam terreat, atq; à delectatione vitiorum, districtionis vigore constringat. Quod cùm à doctore agitur, semper necesse est, vt dulcedo & humilitas in corde teneatur, quatenus & multùm amet, & nunquam contra eum per elationem superbiat: cui tamen amorẽ suũ & humilitatem, pro vtilitate eius prodere recusat. Circũdat doctor auditoris animã, cùm omne quod in hac vita agitur, in tentationũ laqueos apponi posse denunciat, vt dum vbiq; sit mens pauida, vbiq; circunspecta, quanto timidior, tanto vigilantior viuat. Ipse enim zelus rectitudinis, dũ inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed *indè subtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tempus, ne videat, reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatio, æterna post paululũ in tranquillitate largiùs aperit, quæ hîc interim per commotionem claudit: & vndè mens turbatur ne videat, indè proficit, vt ad videndũ veriùs claresçat. Sic infirmanti oculo cùm collyriũ immittit, lux penitùs negatur. Sed indè eam post paululum veraciter

*vide,

reci-

recipit, vndè hanc ad tempus salubriter amittit. Nunquam commotioni contemplatio iungitur: nec prævalet mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt, nec turbatus fons respicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriam ostendit: quia *quo eius vnda palpitat, in se speciem similitudinis obscurat. Cùm per zelum animus mouetur, curandum summoperè est, ne hæc eadem, quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur: nec quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustiùs contra vitia erigitur, cùm subdita rationi famulatur. Quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, immoderatâ mentẽ dilacerat, rationi protinus seruire cõtemnit. Et tãtò se impudẽtiùs dilatat, quãtò impatiẽtiã vitiorũ, virtutẽ putat. Necesse est, vt hoc ante oĩa, qui zelo rectitudinis moueĩ, attendat, ne ira extra mentis dominium transeat, sed in vltione peccati tempus modumque consi-

*quando

considerans, surgentis animi perturbationẽ subtiliùs retractando restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub ęquitate disponat: vt eo fiat iustior vltor alienus, quo priùs extitit victor suus. Qui zelo rectitudinis mouetur, sic culpas delinquentiũ corrigat: vt antè ipse qui corrigit, per patientiam crescat, vt feruorem suũ transcendendo dijudicet, ne intemperanter excitatus, ipso zelo rectitudinis, lógè à rectitudine oberret.

PROSPER. QVOD SACERDOTES nihil proprium habeant & ecclesiæ facultates tanq̃ cõmunes, vtpote de quibus Deo rationem reddituri sint.

EXpedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore conteni. Non enim propriæ sunt, sed cõmunes, ecclesiæ facultates: & ideo quisquis omnibus quę habuit, dimissis aut venditis, fit rei suæ contemptor, cùm prępositus fuerit factus ecclesiæ, omniũ quæ habet ecclesia, efficiẽ dispensator. Deniq; sanctus Paulin⁹, vt ipsi meliùs nostis, ingentia prædia quæ fuerunt sua, vẽdita pauperibus erogauit. Sed cùm posteà

factus

factus esset episcopus, non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensauit. Quo facto, satis ostendit, & propria debere ex perfectione contemni, & sine impedimẽto perfectionis, posse ecclesiæ facultates, q̃ sunt profectò cõmunia, possidere. Quid sanctus Hilarius? Nónne & ipse omnia sua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm meritò perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus, quod illa tunc habebat ecclesia, non solùm possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hęreditatibus, ampliauit. Isti ergo tam sancti, tamq; perfecti pontifices, factis euidentibus clamãt, posse & debere fieri quod fecerunt. Qui vtiq; homines tam secularium, q̃ diuinarũ literarum sine ambiguitate doctissimi, si scirent res ecclesiæ debere contemni, nunquam eas haberent, quia oĩa sua reliquerant. Vndè datur intelligi, q; tanti ac tales viri, qui volentes fieri Christi discipuli, renunciauerũt omnibus quæ habebãt, nõ vt possessores, sed vt procuratores, facultates ecclesiæ possidebant. Et idcirco scientes, nihil aliud esse res ecclesiæ, nisi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperũ,

non

nō eas vendicauerūt in vſus ſuos, vt, pprias: ſed vt commendatas, pauperib⁹ diuiſerunt. Hoc eſt poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed alijs poſſidere: nec habendi cupiditate eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubueniendi ſuſcipere. Quod habet eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet cōmune. Nec aliquid indè eis, q ſibi de ſuo ſufficiunt, erogat: quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.

ISIDOR. DE DISCIPLINA SACERDOTUM IN HIS QUI DELINQUUNT.

SAcerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante domino ad prophetam: Speculatorem domui Iſrael dedi te. Si non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguinem verò ei⁹ de manu tua requiram. Sic enim Heli ſacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licèt eos delinquentes admonuit, ſed tamen non vt oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & ſagaci

gaci ſolicitudine vnumquenque probare, iuxta teſtimonium domini, ad Ieremiam loquentis: Probatorem, inquit, dedi te in populo meo robuſtum: & ſcies, & probabis vias eorum. Sacerdotes, ſtudio corrigendi, facta perſcrutari debent ſubiectorum, vt emendatos lucrifacere poſſint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ita iuſtum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, vt ſacerdotali redargutione aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrectibiles exiſtunt, ab eccleſia ſeparentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes, non ſolùm quia non arguunt pro peccato, ſed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta: Et erunt qui beatificant populum iſtũ, ſeducentes: & q̃ beatificantur, præcipitati. Atrociter iterum arguuntur, qui peccantem non recipiunt, ſed deſpiciunt & ſpernunt, nec alterius delictũ, tanquam proprium, ingemiſcunt. De talibus per Eſaiam dñs comminans, dicit: Qui dicũt, recede à me: nõ appropinques mihi, q̃ immũdus es, iſti fumus erũt ĩ furore meo, ignis ardens tota die. Indè eſt quòd & Apoſtolus omnib⁹ oĩa factus eſt, non imitatione erroris,

erroris, sed cõpassionis miseratione, scilicet vt ita vitia aliena fleret, quemadmodum si tali & ipse implicaretur errore. Boni pastores populi debent delicta deflere, & totos se planctibus tradere, imitantes Ieremiã prophetam, dicentem: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei? Tanquam propria igitur delicta, plebis peccata sacerdos flere debet: sed affectu compatiendi, non actione commissi. Nonnulli præsules gregis, quosdã pro peccato à cõmunione eijciunt, vt pœniteant: sed quali sorte viuere debeant, ad melius exhortando non visitant. Quibus congruè increpans sermo diuinus cõminatur: Pastores q pascũt populum meum, vos dispersistis gregẽ meũ: eieciſtis, & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum. Bonorum studia sacerdotum, multa diligentia etiam praua plebiũ facta perquirũt: vt dum in minimis subditorum peccatis se acerrimos præstant, maiores malos, cautos sibi, subditosq; ac solicitos faciãt. Sicut medici morbos imminentes curandos suscipiunt, futuros verò, ne incipiãt, medicinę obiectu

iectu quadã præscientia antecedũt: ita & doctores boni sic ea quę malè acta sunt, resecãt, vt ea quæ admitti possunt, ne perpetrentur, doctrina succurrente præueniant. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, duriùs necesse est arguatur. Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Qui admonitus secretò, corrigi de peccato negligit, publicè arguendus est: vt vulnus quod occultè sanari nescit, manifestè debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palàm enim sunt arguendi, qui palàm nocent, vt dum aperta obiurgatione sanãtur hi, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Necesse est enim, vt pro multorum saluatione vnus contemnatur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Ita erga delinquentem sermo est proferendus, sicut eius qui corripitur, expostulat salus. Quòd si opus est aliquam medicamenti salutem increpatiõis aspergere, lenitatem corde opus est retinere. Doctores nonnunquam duris feriunt increpationibus subditos, qui tamen à charitate eorum quos corripiunt,

non recedunt. Sæpè eccleſiæ cenſura, arro gantibus videtur eſſe ſuperbia: & quod à bo nis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis: quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo. Notandum omni pontifici vehementer, vt tanto cautiùs erga commiſſos agat, quanto duriùs à CHRISTO iudicari formidat. Nam ſicut ſcriptum eſt, in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Quotidiè nanque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. Qui enim in noſtris delictis clementes ſumus, in alieno peccato rigorem tenere nequaquam debemus. Multi aliorum vitia cernunt, ſua non aſpiciunt. Et cùm ipſi maximis criminibus obnoxij teneãtur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo ſuo conſiſtentem nõ ſentiunt, & hærentem feſtucam in lumine fratris intendunt. Faciliùs repræhendimus vitia aliena, quàm noſtra. Nam quæ ſæpè peruerſa in alijs iudicamus, in nobis nocibilia eſſe minùs ſentimus: & quod in alijs repræhendimus, agere ipſi non erubeſcimus. faciliùs vitia vniuſcuiuſque, quàm virtutes, intendimus: nec quid boni quiſque geſſe-

rit

rit agnoscere, sed quod male gerit, perscrutamur.

DE COLLATA EPISCOPI potestate ligandi atque soluendi.

PRAEDICATORES sancti, qui districtum DEI iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant & liberant, qui semetipsos damnari metuebant. Horum pro recto nunc in ecclesia episcopi locum tenent: soluendi atque ligandi authoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Grandis honor pontificalis, sed graue pondus istius est honoris. Durum quippe est, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitæ fiat alienæ. Plerunq; cõtingit, vt ipse iudicij locum teneat, cui ad locum vita minimè cõcordat. Et sæpè agit, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat. Sæpè in soluendis ac ligandis subditis suæ voluptatis motus, non autẽ causarũ merita sequitur. Vndè fit, vt ipsa & ligandi & soluendi potestate se priuet, q hãc pro suis voluptatibus, & non pro subiectorum

meritis, exercet. Sæpè fit, vt erga quemlibet proximũ odio vel gratia moueatur pastor. Iudicare autem dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia, vel gratiam sequuntur. Vndè rectè per prophetam dicitur: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reum à supplicio absoluere conatur. DOMINVS omnipotens vt nos à præcipitante sententiæ prolatione compesceret, cum omĩa nuda & aperta sunt oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait: Descendam & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita vt sciam. Omnipotens itaque DOMINVS, & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi vt grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè præsumamus credere quàm probare. Quid hoc exemplo nisi nos admonemur, ne ad proferendam sententiam vnquam precipites esse debeamus, ne temerè indiscussa iudicemus, ne quælibet mala audita nos moueant, ne passim di-

sim dicta, sine probatione credamus? Causæ videlicet pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum, quæ culpa, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: vt quos omnipotens DEVS per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc vera est absolutio præsidentis, cùm interni arbitrium sequitur iudicis. Quod benè quatriduani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia priùs mortuum DOMINVS vocauit & viuificauit, dicens: Lazare, veni foras. Et postmodùm is qui viuus egressus fuerat, à discipulis est solutus, sicut scriptum est: Cumque egressus esset qui fuerat ligatus instítis, tunc dixit discipulis suis: Soluite eum, & sinite abire, scilicet vt pastores ecclesiæ ei pœnam debeāt amouere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Sub magno moderamine pastores ecclesiæ ligare vel soluere studeant. Sed vtrùm iustè an iniustè obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is qui subest, & cum iniustè forsitan ligatur, obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor quisque vel absoluere

indiscretè timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligare timeat iustè vel iniustè: nec pastoris sui iudicium temerè repræhendat, ne & si iniuste ligatus est, & ipsa tumidæ repræhensionis superbia, culpa que non erat, fiat.

GREGORIVS DE EPISCOPIS qui pro ordinatione sacerdotij, munera libenter accipiunt.

NONNVLLI Episcoporum, donum accepti spiritus in vsum solent negociationis inflectere, & miraculorum ad auaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim quòd Simon per impositionem manus edita miracula concupiscens, percipere donum spiritus pecunia voluit: scilicet vt deteriùs spirituale vẽderet, quod malè cõ parasset. Redemptor noster flagello de resticulis facto, de templo turbas eiecit, cathedras vendentium columbas euertit. Columbas quippe vendere, est, impositione manus, qua spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad premium dare. Sunt nonnulli, qui nummorum quidem premia

ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodò retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impẽso officio sanctitatis, nummum fauoris expetunt. Cùm iustum virum describeret Esaias propheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus suas à munere: sed adiunxit, ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus ab obsequio, est subiectio indebitè impensa. Munus à manu, pecunia. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus nõ solùm vllam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit. Plerunque fit, vt quisque eorum vel bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: sed qa hęc nõ accipit, maiores ab eis recipere laudes q̃rat. Et fortasse munus se accepsisse non æstimat, qui bona corporalia accipere recusat, sicut scriptum est superiùs. Aliquando munus à manu, aliquãdo verò ab ore por

rigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit. Qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerunq; sacerdos & si exteriora dona quæ terrenæ forsitan necessitati congruunt, pro impositione manuum accipere recusat: plus est quod sibi retribui appetit, cùm vltra meritum laudare desiderans, munus ab opere quærit.

INCIPIT CANON EX NICENO
Concilio, de subintroductis mulieribus.

INterdixit per omnia magna synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi fortè matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas quæ suspiciones effugiunt.

ITEM IN EODEM CONCILIO
de clericis vsuras accipientibus.
Caput XVII.

DE clericis vsuras accipientibus, quoniam multi sub regula cõstituti, auaritiam

ritiam & turpia lucra sectantur, oblitique diuinæ scripturæ, dicentis: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, mutuum dantes, centesimos exigunt: iustè censuit sancta & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem vsuras accipiens, aut ex inuentiõe aliqua, vel quolibet modo negocium transigens, aut hemiolia, id est, sexcupla, exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans, turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus existat à regula.

ITEM DE PRIVILEGIIS presbyterorum.

PEruenit ad sanctum magnumque concilium, quòd in quibusdam locis & ciuitatibus presbyteris gratiã sacræ communionis diaconi porrigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, CHRISTI corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidam diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua diaconi mensura permaneant, scientes quòd episcoporum quidẽ ministri sint, inferiores

autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergo, post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut epo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia si hoc faciat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiã post has diffinitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

DE EXCOMMVNICATIS IN eodem Concilio.

DE his qui communione priuãtur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab episcopis, per vnamquanque prouinciam sententia regularis obtineat, vt hi qui abijciuntur, ab alijs non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet episcopi vitio, videatur à congregatione secluſus. Vt hoc ergo decentiùs inquiratur, benè placuit annis singulis per vnamquanque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt cõmuniter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones: & sic qui suo peccauerunt euidenter epi

sco

scopo, excõmunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequo vel in communi vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur: vnum quidem ante quadragesimam paschæ, vt omni dissensione sublata, munus offeratur DEO purissimum: secundum verò circa tempus autumni.

ITEM EX EODEM CONCILIO, quòd non oporteat demigrari.

PRopter multam perturbationem & seditiones, quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibusdam partibus videtur admissa, ita vt de ciuitate ad ciuitatem, non Episcopus, non presbyter, non diaconus, transferatur. Si quis autem post diffinitionem sancti & magni Concilij, tale quid agere tentauerit, & se huiusce modi negocio mancipârit, hoc factum prorsus irritum ducatur, & restituatur Ecclesiæ, qui fuit Episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

IN CONCILIO CHALCEDONENsi, non transmigrãdum de ciuitate in ciuitatem.

DE

DE his, qui transmigrant de ciuitate in ciuitatem, Episcopis aut clericis placuit, vt Canones, qui de hac re à sanctis patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

IN CONCILIO NICENO DE HIS, qui in ecclesijs in qbus prouecti sunt, minimè perdurârunt.

QVicunque temerè ac periculosè, neq; timorem Dei præ oculis habẽtes, nec agnoscentes ecclesiasticam regulam, discedunt ab ecclesia presbyteri aut diaconi, vel quicũq; sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam ecclesiã recipi, sed oẽm necessitatẽ conuenit illis imponi, vt ad suas parochias reuertantur. Quod si non fecerint, oportet eos cõmunione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente Episcopo, à quo discessit is qui regulæ mancipatur, ordinatio huiusmodi irrita comprobetur.

ITEM IN EODEM CONCILIO de flectendo genu.

QVoniam sunt quidam in die dominico genu flectentes, & in diebus pente-

tecostes, vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruentur, placuit sancto concilio stantes domino vota persoluere.

IN ANTIOCHENO CONCILIO, DE damnatis & ministrare tentantibus.

SI quis episcopus damnatus à synodo, vel presbyter aut diaconus à suo epō, ausi fuerint de ministerio sacro contingere, siue epūs, iuxta precedentem cōsuetudinem, siue presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo, restitutiōis spem aut locū habere satisfactionis. Sed & cōmunicantes ei omnes abijci de ecclesia, & maximè si posteà quàm didicerint, aduersus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerunt.

IN AFRICANO CONCILIO, DE clericis damnatis.

ET illud petēdum, vt statuere dignetur, vt si quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio epōrum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum siue ab ecclesiis quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse percipiant.

IN

IN ANTIOCHENO CONCILIO, de peregrinorum susceptione.

NVllus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitijs suscipiatur epistolis.

IN CHALCEDONENSI CONC. quòd non liceat clerico in duarum ciuitatum ecclesijs ministrare.

NOn licere clericum in duarum ciuitatum conscribi simul ecclesijs, & in qua initio ordinatus est, & ad quam confugit quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autẽ facientes, reuocari debere ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodò ministrare. Si verò quis iã trãslatus est ex alia in aliam ecclesiã, prioris ecclesię vel martyriorum quę sub ea sunt, aut Ptochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius synodi, quicquam ex his quę sunt prohibita, perpetrare, decreuit sancta synodus, à proprio huiusmodi gradu recedere.

ITEM

ITEM IN EODEM, QVOD NON oporteat peregrinos clericos sine commendatitijs ministrare.

PEregrinos clericos & lectores in alia ciuitate, præter commendatitias literas sui Episcopi, nusquam penitus ministrare debere.

IN LAVDACENSI CONCIL. QVOD sine literis sacro ministerio seruientes, proficisci non debeant.

QVòd non oporteat sacerdotem vel clericũ sine lr̃is proficisci canonicis.

IN CONCILIO SARDICENSI, DE clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis episcopo.

OSius ep̃s dixit: Hoc quoque omnibus placet, vt siue diaconus, siue presbyter, siue q̃s clericorũ ab ep̃o suo communione fuerit priuatus, & ad alterũ perrexerit ep̃m, & scierit, ad quẽ cõfugit, eum ab ep̃o suo fuisse abiectũ, nõ oportet vt ei communionẽ indulgeat. Quod si fecerit, sciat se cõuocatis ep̃is causas esse dicturũ. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

IN

IN CARTHAGINENSI CONCILIO, siquis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

ITem placuit vniuerso Concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue episcopus, siue qlibet clericus, & tempore excommunicationis sue ante audiẽtiam communionem præsumpserit, ipse in se damnatiõis iudicetur protulisse & sententiam.

DE NON SOLICITANDIS CLERICIS ALIENIS.

IAnuarius episcopus dixit: Illud quoq; statuat sanctitas vestra, vt nulli episcopo liceat alterius episcopi ciuitatis ministrũ ecclesiasticũ solicitare, & in suis parochijs ordinare. Vniuersi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

IN CONCILIO AFRICANO, DE his qui semel legerunt in ecclesia, ab alijs non posse promoueri.

Item

ITem placuit, vt quicunq; in ecclesia vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatũ non teneat. & subscripserunt. Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & perlecto subscripsi. Similiter & cęteri episcopi subscripserunt.

IN CONC. CARTHAGINEN. SI QVI clerici ab episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneãt vndè recedere noluerunt.

ITem placuit, vt quicunque clerici vel diaconi, pro necessitatibus ecclesiarũ, non obtemperauerint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promouere: nec illic ministrent in gradu suo, vndè recedere noluerunt.

IN DECRETALE LEONIS PAPAE, vt nullum alienum clericum solicitare vel tenere præsumat suo episcopo, non præueniente consensu.

ALienum clericum, inuito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet, nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientemq́ue conueniat. Nam grauis iniuriæ reus est, qui de fratris

Ecclesia id, quod est vtilius aut precioſius, audet vel abijcere, vel tenere. Itaque ſi intra prouinciã res agatur, trãsfugã clericum de Ecclesia ſua, metropolitanus redire compel let. Si autem longiùs receſſit, ſui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occaſio relinquatur.

IN AFRICANO CONCILIO, VT IN Eccleſijs conuiuia minimè celebrentur.

VT nulli epiſcopi vel clerici in Eccleſia cõuiuent, niſi fortè tranſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiãt. Populi etiam ab huiuſmodi cõuiuijs, quantum fieri poteſt, prohibeantur.

IN LAVDACENSI CONCILIO, QVOD nullus eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.

QVòd non oporteat ſacro miniſterio deditos, à prebyteris vſq; ad diaconos, & reliquum eccleſiaſticum ordinem, id eſt, vſque ad ſubdiaconos, lectores, cantores, exorciſtas, & oſtiarios, & ex numero continentium & monachorum, ingredi tabernas.

IN

IN CARTHAGINENSI CONCILIO, de auaritia.

AVRELIVS Episcopus dixit: Auaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem esse nemo qui dubitet, proindè inhibenda est, ne quis alienos fines vsurpet, aut per præmium terminos patrum statutos transcendat. Nec omino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere, quanquam nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ, à nobis formam accipient. Cæterùm de quibus apertissimè diuinitus scriptura sanxit, non est differenda sententia, sed potiùs exequenda. Proindè quod in laicis repræhenditur, id multo magìs debet in clericis prædamnari. Vniuersum Concilium dixit: Nemo contra prophetas, nemo contra Euangelica facit sine periculo.

IN DECRETALE PAPAE LEONIS, quòd vsuram non solùm clerici exigere non debent, sed nec laici Christiani.

NEC hoc quoque prætereundum esse diximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos, vsurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere, quod nos nisi dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed in laicos cedere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

IN ANQVYRITANO CONC. DE HIS qui esum carnium in clero constituti diffugiunt.

HI qui in clero sunt presbyteri & diaconi, & à carnibus abstinent: placuit eas qdem contingere, & ita si voluerint, continere. Quòd si in tantùm eas abominantur, vt nec olera quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tanquam non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

IN CONCILIO NEOCAESARIENSI, decimotertio, de numero certo diaconorum.

Diaco-

Diaconi septem esse debent iuxta regulam, licèt & valdè magna sit ciuitas. Idipsum autem & Actuum Apostolorum liber insinuat.

IN GANGRENSI CONCILIO, V. de his, qui abominantur eos qui carnibus vescuntur.

SI quis carnes edẽtem, præter sanguinem & idolis immolatum, & suffocatũ, cum religione & fide cõtemnat, velut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

ITEM IN EODEM CONCILIO, OCTAuo, de his quę in vsum pauperum conferuntur.

SI quis dederit vel acceperit oblata prẹter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo, ad dispensandum misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

ITEM IN EODEM CONC. DE his qui pro virginitate superbiunt.

SI quis ex his qui virginitatem propter dominum seruant, extollitur aduersus coniugatos, anathema sit.

ITEM IN EODEM CONCILIO, VICESIMO-quarto, de his qui in dominica die ieiunant, tanquam nihil præ cæteris differente.

SI quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam in die dominico ieiunat, anathema sit.

IN EODEM CONCILIO, DECIMONO no, de his q ecclesiastica ieiunia absque necessitate dissoluunt.

SI quis eorum qui continentiæ studeant, absq; necessitate corporea, tradita in cõmune ieiunia, & ab ecclesia custodita, superbiẽdo dissoluit, stimulo sue cogitationis impulsus, anathema sit.

IN ANTIOCHENO CONCILIO, V. de his qui se à perceptiõe sanctæ communiõis auertũt, & q excõmunicatis per domos cõmunicãt.

OMnes q ingrediunt ecclesiã Dei, & scripturas sacras audiunt, nec cõmunicãt in oratione cũ populo, sed p quadã intẽperãtia se à perceptione sanctę cõmunionis auertũt, hi de ecclesia remoueant, quãdiu p cõfessionẽ pœnitẽtię fructus ostẽdãt, & precibus indulgentiam consequantur.

ITEM

ITEM IN EODEM CONCILIO, III. de his q ab alia parochia prẽter conſcientiam epiſcoporum ſuorum, in alijs commorantur.

SI quis presbyter aut diaconus, & omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deſerens, ad aliam properauit, deinoĩno demigrãs in aliã parochiam, per multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidem nõ miniſtret, maximè ſi vocanti ſuo epiſcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempſerit. Quòd ſi in hac indiſciplinatiõe perdurat, à miniſterio modis omnibus remoueatur, ita vt nequaquam locum reſtitutionis inueniat. Si verò pro hac cauſa dãnatũ alter epiſcopus ſuſcipiat, hic etiam à communi coerceatur ſynodo, velut qui eccleſiaſtica conſtituta diſſoluat.

ITEM IN EODEM CONCILIO, VI. DE CLERICIS excommunicatis vel laicis.

SI quis à proprio epiſcopo communione priuatus eſt, non antè ſuſcipiatur ab alijs, quàm ſuo reconcilietur epiſcopo: aut certè ad ſynodum, quę congregatur, occurrens, pro ſe ſatisfaciat.

ITEM IN EODEM DE EPISCOpis & clericis adeuntibus Imperatorem.

SI quis eps aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter consilium & literas eporum prouinciæ, & precipuè metropolitani, adierit imperatorem, hunc reprobari & abijci oportere non solũ à communione, verùm & ab honore cuius particeps videtur existere, qa venerãdi principis auribus molestiã tentauit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cũ tractatu & consilio metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem prouincia commorãtur. Qui etiam proficiscẽtem suis prosequantur epistolis.

ITEM IN EODEM CONCILIO, DVOdecimo, de damnatis epis aut clericis, adeuntibus imperatorem.

SI quis à proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & imperatoris auribus molestus extiterit, oportet ad maius Episcoporum conuerti Concilium: & quæ putauerint habere iusta, plurimis Episcopis

pis ſuggerant, eorumq; diſcuſſiones ac iudicia præſtolentur. Si verò hæc paruipendentes, moleſti fuerint imperatori, hos nulla venia dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitus opperiri.

ITEM IN LAODICENSI CONcil. VI. vt hi qui in ſacrario ſeruiunt, vſuras nō exigant.

QVòd non oporteat ſacerdotes & clericos fœnerantes vſuras, vel quæ dicuntur* ſexdupla, id eſt, & ſummā capitis, & dimidium ſummę percipere. *ſexcupla

ITEM IN EODEM CONCILIO, XV. de his qui debeant in ambone, id eſt, in pulpito pſallere.

QVòd nō oporteat ampliùs pręter eos qui regulariter cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in eccleſia pſallere.

ITEM IN EODEM CONC. XX. de honore quem presbyteris diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.

QVòd nō oporteat diaconū corā presbytero ſedere, ſed iuſſione presbyte

ri sedeat. Similiter aũt & diaconus in honore habeaẽ ab obsequentibus, id est, subdiaconis & omnibus clericis.

ITEM IN EODEM CONC. XXV. q̃ subdiaconi nõ debeant bñdicere vel benedictionẽ tribuere.

QVòd non oporteat subdiaconos panem dare vel calicem benedicere.

ITEM IN EODEM CONC. XXVI. de exorcistis qui non sunt ab episcopis ordinati.

QVòd hi qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesijs q̃ in domibus, exorcizare non possint.

ITEM IN EODEM CONC. XXVIII. in ecclesia prandia fieri non debere

QVòd non oporteat in dominicis, id est, in domini ecclesijs conuiuia, quę vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere vel accubitus sternere.

ITEM IN EODEM CON. XL. quòd p̃ter ep̃m clericus, p̃ficisci nõ debeat.

QVòd non oporteat sacerdotẽ vel clericum, præter iussionẽ sui proficisci pontificis.

Item

ITEM IN EODEM CON. XLIIII.
vt ad sacrarium mulieres non introeant.

QVòd non oporteat ingredi mulieres ad altare.

ITEM IN EODEM CONC. LIIII.
non licere clericis lubricis spectaculis interesse.

QVòd non oporteat sacerdotes aut clericos ex collatis vel commessationib' conuiuia celebrare. Hoc autem nec laicis posse congruere.

ITEM IN EODEM CONC. LVII.
oblationes offerri in domibus non oportere.

QVòd non oporteat in domib' oblationes celebrari ab episcopis vel à presbyteris.

ITEM IN CONCIL. CHALCEDONENSI, 7. de clericis & monachis nõ manentibus in suo proposito.

QVi semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitã expetiuerunt, statuimus, neq; ad militiã, neq; ad dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minùs

minùs redeãt ad hoc, quod propter dñm primitus elegerunt, anathematizari.

ITEM IN EODEM CONCILIO, VIIII.
quòd non oporteat clericos habentes aduersus inuicem negocia, propriũ ep̃m relinquere, & ad seculariа iudicia cõuocare.

SI quis clericꝰ aduersus clericũ habet negocium, non deserat Ep̃m proprium, & ad seculariа percurrat iudicia: sed priùs actio ventiletur apud Episcopum proprium, vel certo consilio eiusdem Episcopi apud quos vtræque partes voluerint, iudicium obtinebunt. Si quis autem præter hęc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Quòd si clericus habet causam aduersus episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud synodum prouinciæ iudicetur. Quòd si aduersus eiusdem prouinciæ metropolitanum episcopus vel clericus habet querelã, petat primatem diœceseos, aut sedem regię vrbis Constantinopolitanæ, & ad ipsum iudicetur.

IN EODEM CONCILIO, XX.
ꝙ minimè clericos transmigrari conueniat.

Clericos

CLericos in ecclesia ministrantes, sicut iam constituimus, in alterius ciuitatis ecclesiam statutos fieri non oportet, sed contentos esse, in qbus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes prouincias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt.

ITEM IN EODEM CONCILIO, XXII. q̃ non liceat clericis post mortẽ sui episcopi, res ad eũ pertinentes diripere.

NOn licere clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinẽtes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum. Quòd si hoc facere tentauerint, graduum suorum periculo subiacebunt.

ITEM IN CONCIL. CARTHAGInẽsi, 32. si quis clericorum pauper promotus in ordine, postea habuerit aliquid, ecclesiæ potestati subijciat.

ITem placuit, vt Episcopus, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinãtur, & tempore Episcopatus vel clericatus sui agros, vel quæcũque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum

rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti, in ecclesia eadē ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciāt indè quod volunt. Si quis eorum à proposito retrorsum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi, iudicentur.

ITEM IN AFRICANO CONC. 7. vt clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.

VT clerici, edendi vel bibēdi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregri nationis necessitate compulsi.

ITEM IN EODEM CONC. XXI. vt alienus clericus minimè suscipiatur ab alio.

EPigonius episcopus dixit: In multis cōcilijs hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmatum est à vestra prudentia beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi priuet episcopus, præter eius arbitrium cuius fuerit clericus.

IN DECRETALE LEONIS PAPÆ **, vt cleric' nec suo, nec alieno nomine fœnus exerceat.

Illud

ILlud etiã duximus præmonendũ, vt ſicut non ſuo, ita non alieno nomine aliqs clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim eſt, crimẽ ſuum commodis alienis impẽdere. fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus, vt quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo domino, qui multipliciter & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

IN DECRETALE GELASII PAPAE

I. *15. vt clerici nullas negociationes inhoneſtas & turpia lucra ſectentur.

COnſequens fuit, vt illa quoq; quæ de Nicenis partib⁹ nuper ad nos miſſa relatio nunciauit, nõ prætereũda putaremus, id eſt, plurimos clericorũ negociationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes euangelicam lectionem: qa ipſe dominus noſter negociatores è templo verberatos flagellis aſſeriẽ expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolẽtes, quibus ait: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Pſalmiſtam quoq; Dauid ſurda diſſimulantes aure cantantem: Quoniã nõ cognoui negociatiões, introibo in potẽtias domini.

Proinde

Proinde huiusmodi vt ab indignis post hæc quæstibus nouerint abstinẽdum,& ab oñibus cuiuslibet negociationis ingenijs cupiditateq; cessandum, aut in quocunq; gradu sint positi,mox à clericalib⁹ officijs abstinere cogantur:quoniã domus Dei,domus orationis & esse debet & dici,ne officina negociationis & spelunca potiùs sit latronum.

EXCERPTVM EX EPISTOLA sancti Hieronymi presbyteri ad Nepotianum de vita clericorum.

PEtis à me ò Nepotiane chariſſime, literis transmarinis, & crebrò petis, vt tibi breui volumine digeram præcepta viuendi: & qua ratione is,qui seculi militia derelicta, cœperit esse clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diuersa vitiorum diuerticula rapiatur. Scio quidem ab auunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est,te & didicisse quæ sancta sunt,& quotidiè discere, normamq; te eius exemplo habere virtutum. Sed & nostra, qualiacunq; sunt,susci pe: & libellulum hũc,libello illius copulato, vt cùm ille te monachum erudierit,hic clericum doceat esse perfectũ. Igitur

tur clericus q̃ Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primò vocabulũ suum: & nominis diffinitiõe ꝓplata, nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros græcè, latinè sors appellatur: propterea vocãtur clerici, quia de sorte sunt dñi, vel quia dñs ipse sors, id est, pars clericorum est. Et quia vel ipse pars domini est, vel dñm partem habet: talem se exhibere debet, vt ipse possideat dominum, & ipse possideatur à domino. Qui possidet dñm, & cum ꝓpheta dicit, Pars mea dominus, nihil extra dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter dominum, pars eius non erit dominus. Verbi gratia: Si aurum, si argẽtum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partib⁹ dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars dñi sum, & funiculus hæreditatis eius: nec accipio partẽ inter cæteras tribus, sed quasi Leuita & sacerdos, viuo de decimis: & altari seruiens, altaris oblatione sustentor: habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens iterum monebo, ne officium clericatus, genus antiquæ militiæ putes: id est, ne lucra seculi in Christi quæras militia:

nec plus habeas, quàm quando clericus esse cœpisti,& dicatur tibi: Clerici eorum nõ,p derunt eis. Mensulam tuam pauperes & peregrini,& tu cum illis CHRISTVM con uiuam noueris. Negociatoré clericum,& ex inope diuitẽ, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge. Corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ. Tu aurum contemnis,alius diligit. Tu calcas opes,ille ſectatur. Tibi cordi eſt manſuetudo,ſilentium ſecretum:illi loquacitas,attrita frons, fora placent & plateæ & medicorum tabernę. In tanta morum diſcordia, quæ poteſt eſſe concordia? hoſpitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines CHRISTI aut ęqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſeris, ne in præterita caſtitate confidas. Nec Dauid ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Aegrotãti tibi ſanctus quilibet frater aſſiſtat, & germana vel mater, aut probata quælibet apud omnes fide. Quòd ſi huiuſcemodi non fuerint conſanguinitatis

ca-

caſtimoniæque perſonæ, multas anus nutrit eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant miniſtrando, vt infirmitas quoque tua fructum habeat eleemoſynæ. Scio quoſdam conualuiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe. Periculoſè tibi miniſtrat, cuius vultum ſequenter attendis. Si propter officium clericatus aut vidua viſitatur, aut virgo: nunquam domum ſolus introeas, talesque habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si lector, ſi acolytus, ſi pſaltes ſequitur: non ornetur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpēt comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola ſecretè & abſque arbitro vel teſte, non ſedeas. Si familiariùs eſt aliquid loquendum, habet nutricem maiorem domus, virginem, viduam, maritatam: non eſt tam inhumana, vt nullum præter te habeat cui ſe debeat credere. Caueto oēs ſuſpiciones: & qcquid probabiliter fingi poteſt, ne fingaſ, antè deuita. Crebra munuſcula & ſudariola & faſciolas & veſtes ori applicitas ac oblatas, ac deguſtatos cibos, blandasque ac dul-

ces literas, ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meumq; deſiderium Chriſtus eſt. Natꝰ in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ſatiare ventrem poteram, nunc ſimilam & mella faſtidio. Noui & genera & nomina piſcium: in quo littore conchæ lectæ ſint, calleo: ſaporibus auium diſcerno prouincias: & ciborum me raritas, ac nouiſſimè damna ipſa delectant. Tu quidem diuinas ſcripturas ſæpiùs lege, imò nunquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Diſce quod doceas. obtine eum, qui ſecũdum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt poſſis exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Permane in his quæ didiciſti, ac credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris, paratus ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti te rationem de ea, quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera ſermonem tuum, nec cùm in eccleſia loqueris, tacitus q̃libet reſpondeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de ieiunijs diſputat. Accuſare auaritiam & latro poteſt. Sacerdotis Chriſti os cum mẽte cõcordet. Eſto ſubiectus pontifi

tifici tuo,& quasi animæ parentem susci pe. Amare,filiorum:timere, seruorum est.Si pa ter sum,inquit,vbi est honor meus? Si domi nus ego sum,vbi timor meus est?Melius cha rissime,non habere quod tribuas,quàm impudenter petere quod des. Sed & genus arrogantiæ est, clementiorem velle videri, q̃ pontifex Christi,esse.Non omnia possumus omnes.Alius in ecclesia oculus est,alius lingua,alius manus,alius pes,auris,venter,& cę tera.Lege Paulum ad Corinthios,vbi diuersa membra vnum corpus efficiunt.Nec rusti cus & simplex frater indè se sanctum putet, si nihil nouerit:nec peritus & eloquẽs in lin gua existimet sanctitatem:multoq; meli⁹ est è duobus imperfectis,rusticitatẽ habere sanctam, quàm eloquentiam peccatricem.

Multi ædificant parietes, & columnas eccle siæ substruunt,marmora nitent auro, splen dent laquearia,gemmis altare distinguit̃, & ministrorum Christi nulla electio est. Nec verò ponam⁹ crucem Christi,& diuitias lutũ nõ putemus.Quid miramur quod Christus vocat iniquum mammona?Quid susci pimus & amamus, quod Petrus se non habe re testatur? Cõuiuia tibi detestanda sunt se-

cularium, maximè horum qui honoribus tu ment. Turpe est, ante fores domini sacerdo tis crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum & milites excubare: iudicemq; prouinciæ meliùs vis apud te prandere, q̃ in palatio. Quòd si obtenderis facere te hæc, vt roges pro miseris atque subiectis: iudex seculi plùs defert clerico continenti, quàm diuiti: & magìs sanctitatē tuam veneratur, quàm opes. Aut si talis est, q nō audiat clericos nisi inter phialas, libenter carebo huiuscemodi beneficio, & Christum rogabo pro Iudice, qui magìs potest citiùs subuenire. Melius est enim, in domino quàm confidere in homine. Melius est sperare in domino, quàm sperare in principibus. Nunquam vinum redoleas, ne audias illud philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed propinare. Vinolētos sacerdotes & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Qui altario seruiunt, vinum & siceram non bibant. Sicera, Hebræo sermone, omnis potio nuncupatur, qua inebriari potest, siue illa quæ frumento confi citur, siue pomorum succo, aut faui decoquuntur in dulcem & barbaram potionem,

aut

aut palmarum fructus exprimũtur in liquorem: coctisq; frugibus, aqua pinguior coloratur. Quicquid inebriat, & statum mentis euertit, fuge similiter vt vinum. Nec hoc dico, q̃ Dei creatura à nobis damnetur. Siquidem & dñs vini potator est appellatus. Et Timotheo dolenti stomachum, vini modica sorbitio relaxata est. Sed modũ ætatis & valetudinis, pro corporis qualitate exigimus in potando. Quòd si absq̃ vino ardeo, & adolescẽtię inflãmor calore, & tenuato sanguine succulento, validoq; sum corpore, libenter cauebo poculum, in quo suspicio venenum est. Pulchrè dicitur apud græcos, sed nescio vtrũ apud nos q̃è resonet, pinguis venter non gignit sensum tenuẽ. Tantùm tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesq̃ ciborum quærere, carycas, piper, nuces, pãlmarum fructus, similã, mel, pistacia? Tot hortorum cultura vexatur, vt cibario non vescamur pane. Audio præterea quosdam cõtra rerum hominumq̃ naturam, aquã non bibere, nec vesci pane, sed

ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumque ſuccum non calice ſorbere, ſed cōcha. Fortiſſimum ieiunium, eſt aqua & panis. Sed quia gloriam non habet, & oēs pane & aqua viuimus, quaſi publicum & cō mune ieiunium non putatur. Caue ne hoīm rumuſculis aucuperis, ne in offenſam Dei, populorū laudem cōmutes. Si adhuc, inquit Apoſtolus, hoībus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Deſiuit placere hoībus, & ſeruus factus eſt Chriſti. Per bonam & malam famam, à dextris & à ſiniſtris Chriſti miles gra ditur: nec laude extollitᵉ, nec vituperatione frangitur: non diuitijs tumet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit & triſtia. Per diem ſol non vrit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis pla tearum, ne rectum iter precum tuarū frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria: & conſcientia repugnante, phariſaica ambitione cir cundari. Indè pendet euangelium, inde crux ac prophetæ. Fidelis mecū lector intelligis, quid taceam, & qd magis tacendo loquar. Tot regulæ, quot ſpecies gloriarum. Quanto melius erat, hæc non in corpore, ſed in cor-

corde geſtare? dominũ habere fautorem, nõ aſpectus hominum? Vis ſcire, qualesquales quęrat dñs ornatus? habeto iuſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere, hæc te quadriga velut aurigam Chriſti, ad metam concitum ferat. Nihil hoc monili precioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atq; protegeris, & ornamento tibi ſunt, & munimini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Caue quoq;, ne aut linguam aut aures habeas pruriẽtes, id eſt, ne aut ipſe alijs detrahas, aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, aduerſus fratrem tuũ loquebaris detrahendo, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum &c. Parce à detractione linguæ. cuſtodi ſermones tuos, & ſcito quia cuncta quæ de alijs loqueris, tua ſententia iudicaris: & in his ipſe deprehendendus eris, quę in alijs arguebas. Neq; verò illa iuſta eſt excuſatio, referentibus alijs iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito audito ri libenter refert. Officij ergo tui ſit, chariſſime, non ſolùm oculos caſtos ſeruare, ſed & linguã. Nunquam de mulierum formis diſputes, nec quid in cuiuſquam domo agatur,

alia domus per te nouerit. Omnium Christianorum domos, quasi proprias ama. Faciliùs contemnitur clericus, qui sæpè vocatur ad prandium, & non recusat. Nunq̃ petentes, rarò accipiamus rogati. Beatius est magis dare q̃ accipere. Nescio eñ quo modo etiã ipse qui deprecaẽ, vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat. Et mirũ in modũ, si eũ rogantem contempseris, plùs te potiùs veneratur. Procuratores atq; dispensatores domorum alienarũ atq; villarũ, quomodò esse possunt clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico rapere quippiam, furtũ est. Ecclesiam fraudare, sacrilegiũ est. Accepisse pauperibus erogandũ & esurientibus plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut (quod apertissimi sceleris est) exindè aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatẽ superat. Alter fame torquetur, & tu iudicas, quoniam ventri eius satis sit. Aut diuide statim, quod accipis: aut si timidus dispensator es, dimitte largitori, vt sua ipse distribuat. Nolo, sub occasione mea, sacculus tuus plenus sit. Nemo mea meliùs me seruare potest. Ipse est optimus dispensator, qui nihil sibi reseruat. Coegi-

sti

sti me Nepotiane chariſſime, talia ſcribendo, omnium me linguis prodere. Aut enim nihil ſcribendum fuit, ne hominum iudiciũ ſubiremus, quod tu facere voluiſti: aut ſcribentem noſſe, aduerſum nos cunctorum maledicorum tela eſſe torquẽda. Quos obſecro, aut quieſcant, & deſinant maledicere. Non enim vt aduerſarijs, ſed vt amicis ſcripſimus. Nec inuecti ſumus in eos qui peccant, ſed ne peccent, monemus. neque in illis tantùm, ſed in nos ipſos ſeueri iudices fuimus, volentesque feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram priùs trabẽ eijciamus. Nullum lęſi. nullius nomẽ de mea ſcriptura deſignatum eſt. Neminem ſpecialiter meus ſermo pulſauit. Generalis de vitijs diſputatio eſt, ſed qui mihi iraſci voluerit, priùs ipſe de ſe, quòd talis eſt, confitebitur.

EXCERPTVM BEATI HIERONYMI de inſtitutione clericorum, ex epiſtola ad Paulinum presbyterum.

OBſecro chariſſime, vt multitudines hominũ & officia & ſalutationes & conui-

conuiuia, veluti quasdam catenas fugias voluptatũ, sit vilis tibi vespertin⁹ cibus. Olera & legumina, interdũq; piscículos, pro summis ducas delicijs. Qui Christum desiderat, & illo pane vescit, non quęrat magnoperè, q̃ de precijs cibis sterc⁹ cõficiat. Quicqd post gulam non sentitur, idem tibi sit quod panis & legumina. Semper in manu tua sacra lectio sit. Frequenter orandũ, & flexo corpore, mens erigenda ad dñm. Crebrę vigilię, & ventre vacuo sępiùs dormiendũ. Rumusculos & gloriolas, & palpantes adulatores quasi hostes deuita. Pauperibus & fratribus refrigeria sumptuũ manu propria distribue, humilitatem vestiũ tumenti animo nó appetas. Secularių, & maximè potentiũ, consortium deuita. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiq̃ machineris dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidijs. Nõ multùm distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi. Templum Christi, anima credentis est. illã exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum susćipe. Nescio enim quomodò plùs placeat mundo, qui Christo displicet.

ITEM

ITEM EX EODEM AD Rusticum.

DIco autem, si clericatus titillat te desiderium, disce quod possis docere, & rationalem hostiam offer Christo. Ne sis miles, anteq̃ tyro: ne prior magister sis, anteq̃ discipulus. Non est humilitatis meæ neque mensuræ, iudicare de cęteris, & de ministris ecclesiarũ siniſtrum quippiã dicere. Habeãt illi ordinẽ & gradũ suũ. Quem si tenueris, quomodò tibi viuendũ sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Volo ergo, vt sine intermissione oratio & vigil tibi sit sensus, nec vagis cogitationib⁹ patens. corpus pariter animusq; tendatur ad dñm. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarũ, & carnis vitia non amabis. nec vacet mens tua varijs perturbationibus. Quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducẽt ad delictum maximum. Fac aliquid operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum. Memento quia & apostoli Christi, habentes potestatem de euangelio viuere, laborabãt manibus suis, ne quem grauarent: & alijs tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia. Ita ergo age,

&

& viue in monasterio, vt clericus esse merearis, vt adolescentiam tuam nullius ore cõmacules, vt ad altare Christi quasi de thalamo virgo ꝓcedas, & habeas deforis bonum testimoniũ. Fœminæ quę nomen tuũ nouerint, vultũ nesciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel pontifex ciuitatis ad clericũ adlegerint, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: qa in oñi conditiõe & gradu, optimis mixta sunt pessima. Multo tempore disce quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurem ne libenter accommodes.

ITEM EIVSDEM, EX EPISTOLA AD Heliodorum, quid distet inter monachum & clericum.

MOnachum autem perfectũ esse nolle, delinquere est: sed de hoc gradu pulsus, prouocabis ad clericos. An de his aliquid audeã dicere, q certè in suis vrbib' cõmorantur? Absit autem, vt quicquã de his siniſtrũ loquar, qui apostolico gradui succedẽtes, Christi corpus sacro ore conficiũt, per quos nos etiam Christiani sumus, q claues

ues regni cælorum habentes, ante iudicij diem iudicant, qui sponsam domini sobria castitate conseruant. Sed & alia, quæ antè perstrinxi, monachi causa est, alia clericorũ. Clerici oues pascunt, ego pascor. Illi de altario viuunt: mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero: nec possum obtẽdere paupertatem, cùm in euãgelio anũ viduã duo, q̃ sibi sola supererant, æra mittentem laudat dñs. mihi ante presbyterum sedere non licet. Illi, si peccauero, licet tradere me satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die domini Iesu. Et in veteri quidem lege, quicunq; sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabat à populo, aut gladio ceruice subiecta, contemptũ expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spiritali animaduersione truncatur: aut eiectus de ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.

ITEM EIVSDEM EX EPISTOLA ad Oceanum, de vita clericorum.

DEprecatus es, vt tibi breuiter exponerem, qualiter clerici victitare debeãt.

Hinc

Hinc me pleriq; è maledictis ęmulis prę-
stolantur, quia non fileo veritatem. Prima qui-
dem tentamenta sunt clericorum, fœmina-
rum frequentes accessus. Isti sexus irrepræ-
hensibiles exhibẽt clericos. quid tibi reue-
rà cum fœminis, qui ad altare cum domino
fabularis? Te cuncti in publico, te in agro
rustici aratores ac vinitores quotidie grauiter
lacerabunt, si contra*dispositũ fidei, cũ
fœminis habitare contendis. Et qa (vt arbi-
tror) concupiscis inrepræhensibilis inueni-
ri, testimonio bono munire. Nunqd in cho-
ro apostolorũ fœminæ affuerunt? Prohibe
virgines tecũ cõmorari, quæ de genere tuo
non sunt. Diligis eas? exteriùs ordina, fre-
quẽter visita, iunctus obsequio clericorum,
ne cùm secretaliter ac solus ingrederis, ma-
cules testimonium tuum. Aliter nanq; co-
iugati, aliter continentes edocentur eccle-
si asticum subire ministerium. Onus fœmina-
rum cùm clericis, nullo pacto coniuncta p̃-
cipitur conuersatio. Ianua diaboli, via iniq-
tatis, scorpionis percussus, nociuumq; gen⁹
fœmina. Cùm ꝓximat stipula, incẽdit ignẽ.
Flammigero igne percutit fœmina consci-
entiã pariter habitantis, exuritq; fundamen

ta

ta montiũ. Ego iudico, si cum viris fœminæ habitant, *visiariũ non deerit diaboli, q̃ ex eis aucupatus est ab initio peccatũ. Ferreas mentes libido domat. Si alligat quis ignem in sinum suum, vestimenta eius non comburentur? Aut si q̃s ambulauerit super carbones ignis, pedes suos non comburentur? Mihi crede, non potest toto corde habitare cum domino, qui fœminarũ acces̃sib⁹ copulatur. sed dicis: Qui ambulat (inquit) simpliciter, ambulat confidenter. Benè & argutè. sed oportet testimoniũ bonũ habere ab his, q̃ foris sunt, licèt coram dño incedas, tamen astutiores sunt filij tenebrarũ super filios lucis. Cùm à te hoc genus nõ amputatur, das reprehendentibus te locum. Ipse te detrahentiũ morsib⁹ tradidisti, si agapetarũ consortium nõ dimiseris. Benignus es? gaudeo. pudicus? falsum est. Si pudicitiã quæris, fœminam quã videris benè conuersantem, mẽte dilige, non corporali frequẽtes*ornatu. Non vestis tenera clericum facit aut sacerdotem, sed casta mentis intentio. Hæc enim deuotionem honoris in te custodit. Honorem quidẽ glorioſiùs boni operis fama conseruat. Sacerdotes quippe decet vel gradus

cęteros clericorum itidē, vt suprà dictū est, à fœminis segregari. Si igit generis gratia iudicas easdē nullo pacto dimittere, memēto quòd Thamar ab Amnon fratre suo corrupta sit. idipsum persequor, dilectissime: tibi vnius est tabernaculi conuersatio, carnis non facilè tollitur delectatio. De duobus enim quod vnus desiderat, si loqui non potest, vel tentat. Remotio igitur viri, castitatis collocat arma: cōstruit in melioribus castra, pudoris honorem consolatur. Potuit enim & Maria mater domini de choro apostolorum non discedere, si liceret. Tecla post tētationem passionis Antiochiæ, à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum vxore pergit ad bellum. Non inuideo charitati, sit tibi cum castis virginibus longæua dilectio. tunc in bono meritū collocabis, & famā meliorabis. Sed quod ad cōgregatiōes puellarū attinet, pulchrè censeo, in hebdomada secūda visitatiōe ad benedicendā congregationē cōuenies, sed non solus, ne rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiūt vicini discutere vitā, non suā. Propterea dignè accipe nostrorū precepta verborum, & monita humilitatis,

quæ

quæ fraterno affectu calamo imperante expreſſimus, dulciter lege. Iam verò, vt reprehenſibilis diuini altaris non ſit ſacerdos, pauca de reliquis Apoſtoli teſtimonijs, quantũ dominus donat, exponam. Sufficiant ſuperiores cauſæ, quæ dictæ ſunt. Verùm ne aliquis minùs intelligens, ad epiſcopos ſentiat Apoſtolũ fuiſſe locutum, quid de diaconib⁹ præceptum eſt ad Timotheũ? Quid de presbyteris ad Titum commemorari delectet? Sed prætereundum non eſt, ſuperioris explanare ſententiam. Vnius vxoris virum, & noua & vetus præceptio ſacerdotẽ cenſuit eligendum: quia digamos ad miniſterium plerique epiſcopi applicauerunt, ſic aſſeruerunt: Cõcubina fuit illa, hæc vxor. quaſi hæc non ſint cõmercia fidelitatis in illa, quę in hac exercentur quę vxor aſſeritꝰ. Hæc qa cõiugij tabulas nõ ſecit, cõcupiſcentia alia fuit. Nullo pacto digamos, vel concubinarũ catenis inſertos, decet ſubire miniſteriũ. In Leuitico ſcriptum eſt ac præfinitũ, quales eligi debeãt ſacerdotes. Si ergo clericus monogamus fuerit, & vxor eius digama, noli eũ ad miniſteriũ applicare. Hęc Tito pręcepta, idẽ Apoſtolus de ordinãdis clericis dedit. Et

quia liber finē expectat, nec si duæ aut tres pariter Dei ancillæ morentur, solum ad eas decet ingredi sacerdotem. Si quis hæc p̄cepta non obseruauerit, hostis est animæ suæ. Quòd si post nostra monita aliquis clericus agapetas amplius quæsierit amare q̄ Christum, secundum synodalem regulam conueniat̄, & præcepta patrum in Nicea diffinita, ei legantur. Iam verò si conuentus, prædicta fugerit & reliquerit, cōsecuti sumus maximum lucrū. Alioquin talis ab ecclesia anathematizandus sit. Germinant enim fœminæ cū viris habitantes spinas, & arcana mentium acuto mucrone percutiūt. Proh nefas. dolor est dicere, sed p̄terire nō decet. Christo istę vouerunt mulieres, non clericis. Clericū solitudo facit, non publicū. Lege quia talis debet esse solitarius, qualē Ieremias descripsit: Sedebit solitarius & tacebit. Et qa Iesus, relictis apostolis, solus ibat orare. Mariam in penetralibus angelus solam inuenit, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidauit. Hospitalem præcepit Apostolus clericū ordinādum. Hoc p̄cepto pater Abraham & Loth angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt. sic & Onesipho-

siphorus, Paulum doctrinę fontem susceptit. Hæc imitationes sint vestræ, & ne sinatis incolam præterire, qui apud vos nō comederit panem. Sequitur: Non percussorem. Non enim pugilem describit Apostolus, sed qui conscientias non percutiat singulorum. Sit modestus, non infletur, non inebrietur, suæ domui benè p̄sit: perq̄ erit horribile, si domui clerici detrahatur. Lędet sacerdotis opinionem in plebe, quando de proximis eius malè loquitur populus. Super oīa hæc, prędcepit boni testimonij clericos fuudamenta cōponere, vt bonorū operū testificatio casto confirmetur effectu.

EX LIBRO OFFICIORVM ISIDORI de clericis.

ITaq; omnis qui in ecclesiastici ministerij gradib⁹ ordinati sunt, generaliter clerici nominantur. Cleros aūt vel clericos hinc appellatos, doctores nostri dicunt, qa Matthias sorte electus est, quē primùm per apostolos legimus ordinatū. Sic & oēs quos illis temporib⁹ ecclesiarum principes ordinabāt, sorte eligebāt. Nam cleros sors interpretaī. Vndè & hæreditas, grędcè cleronomia appellaī, & hæres cleronomus. Proindè er-

go clericos vocari aiũt, eo q̃ in ſorte hęreditatis dñi dẽtur, vel pro eo q̃ ipſe dñs ſors eorũ ſit, ſicut de eis ſcriptũ eſt, loquente dño: Ego hęreditas eorũ. Vndè oportet vt q̃ dñm hęreditate poſſident, abſq; vllo impedimento ſeculi, Deo ſeruire ſtudeant, & pauperes ſpũ eſſe cõtendant, vt cõgruè illud Pſalmiſtæ dicere poſſint: Dñs pars hęreditatis meę.

ITEM EIVSDEM DE REGVLIS clericorum.

HIs igitur lege patrum cauetur, vt à vulgari vita ſecluſi, à mundi voluptatibꝰ ſeſe abſtineãt. Non ſpectaculis, nõ põpis interſint, cõuiuia publica fugiãt. priuata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Vſuris nequaq̃ incumbãt, neq; turpiũ occupatiões lucrorũ, neq; fraudi ſuę cuiuſquã ſtudiũ appetant. amorẽ pecuniæ, quaſi materiã cunctorũ criminũ, fugiant. ſecularia officia negociaq́; abijciãt, honorũ gradus per ambitiones nõ ſubeant. pro beneficijs medicinæ Dei, munera nõ accipiant. Dolos & cõgregatiões caueãt, odiũ & & æmulationem, obtrectationẽ atq; inuidiã fugiãt, nõ vagis oculis, nõ infreni lingua, aut petulãti tumidoq́; geſtu incedant, ſed pudorẽ ac verecundiam mẽtis ſimplici habitu inceſſuq́; oſtẽdãt. ob-

ſcœnitatē etiā verborū, ſicut & operū, penitus execrent, viduarū ac virginū viſitationes frequētiſſimas fugiāt. Cōtubernia extranearū fœminarū, nullatenus appetant. Caſtimoniā quoq; inuiolati corporis ꝑpetuò cōſeruare ſtudeāt, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Seniorib⁹ quoq; debitā ꝑbeāt obedientiā, neq; vllo iactātię ſtudio ſemetipſos attollāt. Poſtremo ī doctrina, ī lectiōib⁹, pſalmis, hymnis, cāticis, exercitio iugi incūbāt. Tales em̄ eſſe debēt, qcunq; diuinis cultib⁹ ſeſe mācipādos ſtudēt, ſ. vt dū ſciētię operam dāt, doctrinę gr̄am populis adminiſtrēt.

ITEM EIVSDEM DE GENERIBVS clericorum.

DVo ſunt gña clericorū: vnū eccleſiaſticorū, ſub regimīe epiſcopali degētiū: alterū acephalorū, i. ſine capite, q quē ſequātur ignorāt. Hos neq; inter laicos ſeculariū officiorū ſtudia, neq; inter clericos religio retētat diuīa: ſed ſolutos atq; oberrātes, ſola turpis vita cōplectit & vaga, quaſi qdē nullū metuētes, explēdę voluptatis ſuæ licētiā conſectant, q̄ſi aīalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo ferū, habētes ſignū religiōis, nō religiōis officiū, hippocentauris ſimiles, q nec eq nec

hoïes, mixtūq; (vt ait poeta) genus, prolesq; biformis: quorum quidem sordida atq; infami numerositate, satis superq; nostra pars occidua pollet.

GREGOR. QVALES OPORTEAT esse clericos.

CLericus admonendus est, quatenus sic viuat, vt bonū exemplū vitæ suæ secularibus prębeat. Et in clerico si qd iustè reprehendit̄, ex ei⁹ vitio ipsa religionis nr̄ę estimatio grauat̄. Clerici discāt, vt q̄ à seniorib⁹ suis iubent̄, impleāt, vt humiliter eorū imperijs subiaceant, vt nō subiectio eos cōterat, nec locus superior extollat. Clerici discant, quō ante occulti arbitri oculos, per humilitatē & obediētiā suā interiora cōponāt, quatenus nō cū reꝓbis puniant̄, sed cum electis ętterna p̄mia sortiant̄. Admonēdi sunt clerici, vt tanto circa se solicitiùs viuant, quanto eos aliena cura nō implicat. dicendū est clericis, ne p̄positorū suorū vitā temerèiudicēt, si qd eos fortasse agere reꝓhēsibiliter vidēt, ne vñ rectè mala redarguūt, indè per elatiōis impulsum, in ꝓfundiora merganť. Admonēdi sunt clerici, ne cū culpā suorū p̄positorū cōsiderent, cōtra eos audaciores fiāt. Sed sic

eorum

eorũ praua apud ſemetipſos dijudicẽt, vt tñ diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugũ reuerentiæ non recuſent: qa facta prępoſitorum, oris gladio ferienda non ſunt, etiã cùm rectè repræhendenda iudicantur. Pleroſque clericos impudentiæ vitio †, non niſi increpatio dura cõpeſcit: quia dum ſe delinquere neſciũt, neceſſe eſt vt à plurimis increpẽtur.

ITEM EIVSDEM DE SVBIECTIS bonis, ſub paſtorali regimine conſtitutis.

ADmonendi ſunt ſubditi, ne præpoſitorum ſuorũ vitam temerè repręhendant, ſi quid eos fortaſſe agere repręhenſibiliter vident, ne vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt ſubditi, ne cùm culpas præpoſitorum conſiderẽt, contra eos audaciores fiant: ſed ſic, ſi qua valdè ſunt eorum praua, apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore conſtricti, ſerre ſub eis iugum reuerentiæ non recuſent. Quod meliùs oſtendimus, ſi Dauidis factum ad mediũ deducamus. Saul quippe perſecutor, cũ ad purgandũ ventrẽ ſpelũcã fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat, q

iam tam longo tempore persecutionis, eius mala tolerabat. Cumq; eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos responsionibus, quia manum mittere in Christum domini non deberet. Qui tamē occultè surrexit, & oram chlamydis eiꝰ abscidit. Quid per Saul, nihil mali rectores? Quid p Dauid, nisi boni subditi designātur? Saulem igitur ventrem purgare, est, prauos ꝓpositos cōceptam in corde malitiam vsq; ad opera miseri odoris ostendere, & cogitata apud se noxia, factis exterioribus exequendo monstrare. Dauid nanq; Saulem ferire metuit, quia piæ subditorū mētes, ab omni se peste obtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cùm de imperfectione reprehendunt. Boni subditi, quando, ꝓ infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quædam atq; exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter, loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt. Qui videlicet dum prælatæ dignitati, saltem innoxiè & latēter derogāt, quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamen ad semetipsos redeunt, seq; vehemētissimè vel de tenuissima verbi laceratione reꝑhēdunt.

Vn

Vnde bene & illic ſcriptũ eſt: Poſt hæc Dauid percuſſit cor ſuum, eo quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul. Facta præpoſitorum, oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm recte reprehendenda iudicantur. Si quando verò contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt vt per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad ſemetipſum redeat. Et cùm quis præpoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium, à quo ſibi p̃latus eſt, perhorreſcat. Nam ſi cùm p̃poſitis delinq̃mus, eius ordinationi q̃ eos nobis p̃tulit, obuiamus. Vnde Moſes cum contra ſe & Aaron conqueri populum cognouiſſet, ait: Nos em̃ quid ſumus? Nec cõtra nos eſt murmur veſtrũ, ſed cõtra dñm. Admonẽdi ſunt beneuoli ſubditi, vt ſic alienis bonis cõgruant, quatenus habere & ꝓpria concupiſcãt. Sic ꝓximorum facta diligẽdo laudẽt, vt etiam imitando multiplicent, ne ſi in hoc p̃ſentis vitæ ſtadio ad certamẽ ſine brauio remaneãt, quo nũc in certamine nõ laborãt: & tũc eorũ palmas afflicti reſpiciãt, in quorũ nũc laborib⁹ ocioſe pdurãt. Valdè peccamus, ſi aliena benè geſta nõ diligim⁹: ſed nihil mercedis agimus, ſi ea quæ diligimus, in quãtum poſſu-

possumus, non imitamur. Dicendum est benevolis subditis, quia si imitari bona minimè festinant, quæ laudantes approbant: sic eis virtutũ sanctitas, sicut stultis spectatoribus ludicrarum artiũ vanitas placet. Illi nanque aurigarum ac histrionum gesta fauorib⁹ efferunt: nec tamẽ tales esse desiderant, quales illos cõspiciunt esse quos laudant. Miran tur eos placita egisse, sed tamẽ similiter deuitant placere. Dicendũ est benevolis subditis, vt cùm proximorum facta conspiciunt, ad suum cor redeãt: & de alienis actib⁹ non præsumant, ne bona laudent, & agere recusent. Grauiùs quippe extrema vltione ferien di sunt, quibus placuit quod imitari noluerunt.

ITEM ISIDORVS DE SVBDITIS.

PRopter peccatũ primi hominis, humano generi pœna diuinitus illata est seruitutis, ita vt quibus adspicit non cõgruere libertatem, his misericordiùs irroget seruitutem. Et licèt omnes per peccatum humanæ originis æquales sumus, tamen æquus Deus ideo discreuit hominib⁹ vitam, alios seruos constituens, alios dominos, vt licentia malè agendi seruorum, potestate dominantiũ re-

strin-

stringatur. Nam si omnes sine metu fuissent, quis esset qui à malis quempiã prohiberet? Indè & in gentibus reges principesq; electi sunt, vt terrore suo populos à malo coercerent, atq; ad rectè viuendum legibus subderent. Quantum attinet ad rationem, non est personarum acceptio apud dominum. Qui mundi elegit ignobilia & cõtemptibilia & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret, ne glorietur omis caro: hoc est, carnalis potentia coram illo. Vnus enim dominus equaliter & fert consulem, & seruos. Melior est subiecta seruitus, q̃ elata libertas. Multi em̃ inueniuntur Deo liberè seruientes, sub dominis constituti flagitiosis. Qui etsi subiecti sunt illis corpore, prælati tamen sunt mẽte.

GREGORIVS DE INVIDIS VEL proteruis subditis.

PLerunque subditi sub pastorali regimine constituti, dum valdè de se elati prę-sumunt, exprobrando cæteros dedignãtur, dum singulariter summa existimant cuncta quæ agunt. Subtiliter itaq; ab arguẽte discutienda sunt opera proteruorum, vt in quo sibi placent, ostendãtur quia Deo displicẽt. Tunc proteruos meliùs corrigimus, cùm ea quæ

quæ benè egisse se credunt, malè acta monstramus: Et vndè adepta gloria creditur, indè vtilis confusio subsequatur. Nonnunquã subditi, cùm se vitium proteruiæ minimè perpetrare cognoscunt, compendiosiùs ad correptionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris, & ex latere requisitæ, improperio confunduntur, vt ex eo quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbè quod defendunt. Cùm proteruè Paulus Corinthios aduersum se temerè inuicem videret inflatos, vt alius Apollô, alius Pauli, alius Cephæ, alius Christi se esse diceret, incestus culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerant, & incorrepta remanebant, dicens: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gẽtes, ita vt vxorẽ patris qs habeat. Et vos inflati estis, & nõ magìs luctum habuistis, vt tolleretur de medio vestrum q hoc opus fecit. Ac si apertè dicat: Quid vos per ꝓteruiã huius vel illi dicitis, q per dissolutionẽ negligẽtiæ nullius vos esse monstratis? Admonẽdi sunt inuidi subditi, vt perpendãt quãtæ cæcitatis sint, q alieno ꝓfectu deficiũt, aliena exaltatiõe cõtabescũt: quãtæ infelicitatis sint, q meliora tio-

tione ꝓximi deteriores fiũt: & dum augmen
tã alienæ ꝓsperitatis aspiciũt, apud semet-
ipsos anxiè afflicti, cordis sui peste moriunt.
Quid inuidis infeliciùs, quos dũ cõspecta fe
licitas afficit, pœna neqores reddit? Aliorũ
verò bona q̃ habere nõ possunt, si diligerẽt,
sua fecissent. Nostra nimirũ sunt bona alio-
rum, q̃ etsi imitari nõ possumus, amamus in
alijs: & amantiũ fiunt, q̃cunq; amãtur in no-
bis. Hinc ergo pensent inuidi, charitas quan
tæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, no-
stra sine labore facit. Dum se inuidi à liuore
minimè custodiunt, in antiquam versuti ho
stis nequitiam demerguntur. De illo nanq;
scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit
in orbem terrarum. Quia enim ipse cælum
perdidit, condito hoc homini inuidit: & da
mnatione sua perditus, adhuc alios perden-
do cumulauit. Cognoscant inuidi, quantis
lapsibus subcrescentis ruinæ subiaceant: qa
dum liuorem à corde non ꝓiciunt, ad aper
tas operũ neqtias deuoluũtur. Nisi em̃ Cain
inuidisset acceptam fratris hostiã, minimè
peruenisset ad eius extinguẽdam vitam. Vn
de scriptũ est: Et respexit dominus ad Abel
& ad mũera eius, ad Cain aũt & ad mũera ei⁹
non

non respexit. Iratusq; est Cain vehementer, & concidit vultus eius. Itaq; liuor sacrificij, fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne vtcunque esset, amputauit. Dicēdum est inuidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quicqd in se aliud boni habere videntur, interimūt. vndè scriptū est: Vita carnium, sanitas cordis: Putredo ossium, inuidia. Per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per inuidiam putrescere, est, quædam etiam robusta deperire. Ille est verè humilis subiectus in bonis, qui non est defensor in malis. Nam dum de malis suis subiectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat, per humilitatis vocē ornari appetit, nō doceri.

PROSPER. QVOD SECVNDVM sermonē prophetæ, culpa sua pereant, qui sacerdotū increpationes peruersa voluntate contemnunt.

Locus obscurus.

AD hæc ego tunc sic (inquam) ista inuidiosis questibus iactas, & in suggillationem pontificum, vel certè ipsius pontifica

ficum, vel certè ipsius pontificatus exaggeras, quasi non vbi ista legisti, quibus rationa biliter promoueris: ibi etiam illa, quę à vobis prætermissa, breuiter in excusationē offi cij sacerdotalis attingemus, post illa verba, quibus negligētium finis sacerdotum osten ditur. De pontifice officium suum curante, propheta sic loquitur: Si autem annuncian te te ad impium, vt à vijs suis conuertatur, non fuerit conuersus à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam liberasti. Hic certè satis euidenter ostenditur, quòd siue proficiāt, siue non proficiant auditores, tacere eis non debeant sacerdotes. Nec ideo rei sint, si fortè eorum verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, sed si ab eis corrigendis absistunt: quia si nec exemplo vitę prępositorum suorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipsi sibi causa suæ perditionis existunt, & doctores suos, quorum exempla simul ac verba despiciunt, inuoluere criminibus suis omnino non poterunt. Quod idem propheta euidentiùs alio loco prosequitur, dicens: Speculator cùm viderit gladium venientem super terrā,

& cecinerit buccina,& annunciauerit popu lo:audiēs autem quiſquis ille eſt,ſonum buc cinæ,& non ſe obſeruauerit, veneritque gla dius & tulerit eum, ſanguis ipſius ſuper ca- put eius erit. Sonum buccinę qui audiuit,& non ſe obſeruauit,ſanguis eius in ipſo erit. Si autem cuſtodierit,animam ſuam ſaluabit. Hic quoq; quid agere debeat, qui fungitur ſpeculatoris officio,diuin' ſermō ſatis oſten dit, vt quando viderit venientem gladium ſuper terram,iram ſcilicet Dei ſuper pecca- tores, operibus terrenis addictos, omnino non taceat, atq; eis,quandiu inhæſerint ini- quitatibus ſuis, imminere diuinæ indigna- tionis interitum denunciare non deſinant, ſed clarè ac publicè arguat: qa hoc buccinæ nomen inſinuat,vt ſe à ſuis criminibus emen dantes,ſupplicium futuræ damnationis effu giant. Quòd ſi corripientē, ſi iram futurā, q̄ contēptoribus imminet,nūciantē hoīes ter- reni deſpiciūt:ſanguis eorū in ipſis erit, & ſa cerdos q eis peccata eorū nō tacuit, pœnite- req̄; eos expectat, particeps eſſe nō poterit.

PROSPER. CVM QVO DAMNO animę ſuę ab eccleſia,quę paupe res paſcit,accipiūt illi,q̄ ſibi de ſuo ſufficiunt.

Nec

NEC illi qui sua possidentes, dari sibi aliquid volũt, sine grãdi peccato suo, vndè pauper victurus erat, accipiunt. De clericis quidẽ spiritus sanctus dicit: Peccata populi mei comedunt. Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, q̃bus indigere vidẽt, accipiũt: ita possessores non alimenta q̃bus abũdant, sed aliena peccata susc ipiũt. Ipsi quoq; pauperes, si se possunt suis artificijs aut laborib⁹ expedire, non præsumant, quod debet debilis & infirmus accipere: ne fortè ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si oẽs, etiam nihil indigentes, accipiant: grauata, illis quibus debet, subuenire nõ valeat. Qui autem ecclesiæ seruiũt, & labore suo velut debita reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigũt, nimis carnaliter sapiũt, si putãt q̃ ecclesiæ fideliter seruientes, stipendia terrena ac nõ potiùs præmia ẽterna percipiãt. Secularis quippe militia, quia cælestia non habet, terrena strenuò militantibus præstat. Vndè satis indignum est, si fidelis & operosa deuotio clericorum, propter stipendium temporale præmia sempiterna contemnat.

Quòd si quilibet minister ecclesiæ non habeat vndè viuat, non ei reddat hîc: sed necessaria præstet ecclesia, vt in futuro præmium laboris recipiat, quod in hac vita iam spe dominicæ promissionis expectat. Illi quoque qui velut idonei, nihil sibi quidem dari velut debitũ poscunt, sed tamen ecclesię sumptib' viuũt: nõ est meũ dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiant, qui ecclesiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, suis expensis insuper grauant, propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes pascãt, ne aduenientes excipiãt, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuãt. Quòd si aliquid de fructibus suis, ecclesiæ velut p ipsa expensa sua contulerint, non se præferant inani iactantia illis, quos nihil habentes pascit & vestit ecclesia: quia perfectior est ille, qui se mundi rebus expoliat, aut qui cùm nihil habuerit, nec habere desiderat, q̃ ille qui ex multis quæ possidet, ecclesiæ aliquid prestat: ac se de eo quod prestiterit, forsitan iactat. Dura sunt, sed obseruare nolentibus. Cæterùm si fiant ista, quæ difficilia nõ facientibus sunt, statim facilia facientibus fiunt.

unt. Non ergo ea quæ nouimus obſeruare, impoſſibilitas nobis facit dura, ſed nouitas. In vſum veniant, & neminem frequentata conturbabunt. Nam quæro, quid ſit eorum, q̃ dixi, difficile, vt homo id quod opus non habet, ab Eccleſia non accipiat: an, vt quod habet, ſine cauſa contemnat. Si propter hoc non vult ſua relinquere, vt habeat vndè viuat: vt quid accipit, vndè rationem reddat? Vt quid peccatis alienis ſua multiplicat?

PROSPER. QVI SINT QVI ETIAM cum profectu animæ ſuæ, opibus ſuſtentãtur eccleſię.

ITaque ſacerdos cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolùm ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit à populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, quia omnia ſua aut reliquit, aut eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit, ita vt vndè pauperibus ſubminiſtrat, indè & ipſe tanquã pauper voluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ neceſſaria, ſiue in domibus ſuis, ſiue in congre

gatione viuentes, accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit viuendi necessitas.

PROSPER. QVID FACERE DEbeant clerici, quorum infirmitas non potest sua cõtemnere.

ILli autem qui tam infirmi sunt, vt possessionibus suis renunciare non possint, si ea quæ accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus cõferenda, sine peccato possident sua: quia & ipsi quodãmodo sua relinquunt, quando proprijs contenti rebus, nihil eorum quę labori vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant ideo accipi debere eorum quæ conferuntur ecclesiæ, portionem, ne eam videantur abijcere, se verò non posse sua relinquere, quòd eis deforme sit inter suos pauperes reddi: nouerint esse deformius, possessores de eleemosynis pauperum pasci.

PROSPER. QVAE SINT VEra gaudia vel veræ diuitiæ, & quid impedimenti afferant bona præsentia amatoribus futurorũ.

Heu

HEV quàm subtiliter nos ille decipiendi artifex fallit: quanta cæcitate oculos nostræ mentis obducit, ne discernamus gaudẽdi auidi, vndè iustiùs gaudeamus: aut ne cupiẽtes augeri diuitijs, nouerimus quas quibus incõparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem bonum est: sed qui gaudet, si non indè gaudet vndè debet, non potest bonum esse quod gaudet. Siquidem gaudet & raptor, cùm desiderata rapuerit. Gaudet & ebriosus, cùm exoptatæ occasionem potationis inuenerit. Gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti peruenerit. Sed cùm sit gaudere bonum, de his atque de huiuscemodi gaudere, grande est malum. Hæc & his simi lia sunt, vndè nos gaudere vult mundus, cum suis amatoribus periturus. Hæc sunt quæ repudiare debemus, vt de bona conscientia, de sanctitate morum, de acquisitione virtutum, de dono DEI, & de promissione futuri regni, ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoq; diuitijs, grãde est bonum. Sed indè ditari vndè non debeas, nõ est habenda facultas, sed detestanda calamitas.

Nihil est enim calamitosius, nihilq; miserius eo, qui iniquis acquisitionibus crescit, quem locupletem fraudes faciunt ac rapinę. Illæ nobis sunt ambiendæ diuitiæ, quæ nos ornare possunt pariter & munire. Quas nec acquirere possumus inuiti, nec perdere: quæ nos contra impetus hostiles armant, à mundo disterminant, Deo commendant, ditant animos nostros atque nobilitãt. Nobiscum sunt, intra nos sunt, diuitiæ nostrę credendę sunt, Pudicitia, quæ nos pudicos: iustitia, q̃ iustos: pietas, quæ pios: humilitas, quæ humiles: mansuetudo, quæ mansuetos: innocentia, quæ innocentes: puritas, quæ puros: prudentia, quæ prudentes: temperantia, quę temperantes: & charitas, quę nos facit Deo & hominib⁹ charos, virtutum potẽtes, seculi contemptores, ac bonorum omniũ sectatores. Hæc sunt non omnium, sed sanctorũ sanctæ virtutes: non diuitum superborum, sed humilium pauperum facultates: patrimonium cordium, diuitię incorruptibiles morum: quibus non abundant, nisi qui illis carnalibus ex corde renunciant. Quæ quanuis & ipsa sint bona, vtpotè à bono Deo creata, tamen quia sunt bonis malisque communia,

munia, ſtudent ea ſpiritales viri contemnere, quo poſſint ad illa incomparabiliter meliora, quæ ſunt bonorum omnium propria, peruenire. Quoniã non eſt tale bonum quod habent & mali, quale illud eſt, quod non habent, niſi boni. Corporale bonum quando habent iniqui, ipſorum eſt præmium: quando habent iuſti, non eſt eorum pr̃emium, ſed temporale ſolatiũ. Item boni temporalis amiſſio, fit exercitium iuſti, & iniuſti ſupplicium: qa & iuſt⁹ deſiderio cæleſtium captus, omnia temporalia, ſiue habeat, ſiue amittat, omnino non ſentit: & iniquus id, quod cum delectatione habuit, ſine dolore non perdit. Propterea igitur eis qui militãt Deo, fugiendæ ſunt ex toto corde diuitiæ. Quas qui habere volunt, ſine labore non quærunt, ſine difficultate non inueniunt, ſine cura non ſeruant, ſine anxia dilectione non poſſident, ſine dolore non perdunt. Apoſtolus autẽ Chriſti militibus dicit: Volo vos ſine ſolicitudine eſſe. Et, Radix omnium malorum auaritia. Quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis, ac ſic cenſus iſte terrenus eis, à quibus ocioſẽ diligitur, non eſt volu-

ptatum materia, sed dolorum. Quapropter expedit facultates Ecclesiæ possideri, vt indè viuant, qui non seculo, cuius gaudia fugitiua repudiant, sed Deo deseruiunt, cuius ineffabilia bona desiderant.

PROSPER. QVALITER INTELLIGATVR QVOD dicit Apostolus, Qui in sacrario operantur, quę de sacrario sunt, edant.

DE talibus dicere videt Apostolus, Qui in sacrario operantur, quę de sacrario sunt, edunt: & qui altario deseruiunt, cum altari participāt. Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarū velit intelligi, nunquam secutus adiungeret, Ita & Deus ordinauit his q euāgeliū annunciāt, de euangelio viuere. De euāgelio viuunt, q nihil habere propriū volunt, q nec habent, nec habere aliqd cōcupiscunt, non suorū, sed communiū possessores. Quid est aliud de euangelio viuere, nisi laborātem indè vbi laborat, necessaria vitæ percipere? Apostolus tamen q sic euāgeliū prędicauit, vt nec de euāgelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus ministraret, de se cōfidenter eloquitur: Ego aūt nullo horū vsus sum. Et quare hoc dixerit, secutus aperuit, dicēs: Expedit mihi

mori, magis q̃ vt gloriã meã qs euacuet. Euacuari dicit gloriam suã, si ab eis qbus prędicabat, voluisset accipere vitæ tẽporalis expensam. Nolebat qppe in p̃senti laboris sui fructũ, sed in futuro, recipere. Si ergo ille q̃ nihil habebat, noluit de euãgelio, in quo laborabat, sed suis manibus viuere, ne gloriã suę mercedis amitteret: qd nos, q̃ ꝓpria nolum⁹, amore possidẽdi, nõ viuẽdi necessitate, relinquere, & accipere insuper volumus, nõ vndè viuamus, sed vndè cẽsum nostrum incrementis damnabilibus augeamus?

AVGVSTINVS DE VITA ET MORIBUS Clericorum.

PRopter quod volui & rogaui hesterno die, vt hodie frequẽti⁹ cõueniretis: hoc aũt est quod dicturus sum: Vobiscum hîc viuimus, & intentio votũq; nostrũ est, vt vt apud Christũ vobiscũ sine fine viuamus. Credo em̃ ante oculos vestros esse cõuersiõ nẽ nostrã, vt & nos dicere fortassis audeam⁹, q̃uis multũ illi impares, quod dixit Apostolus: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Et ideo nolo, vt aliqs de nobis inueniat malè viuendi occasionẽ. Prouidemus enim bona, ait idẽ Apostolus, non solùm coram Deo

Deo, sed etiam coram hominibus. Propter nos cõscientia nostra sufficit nobis: propter vos fama nostra non pollui, sed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque distinguite. Duæ res sunt, cõscientia & fama. Conscientia tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conscientiæ suæ, negligit famam suam, crudelis est, maximè in loco isto positus, de quo dicit Apostolus, scribẽs ad discipulum suum: Circa omnes te ipsum bonorum operum prębens exemplũ. Vt ergo non vos diu teneam, pręsertim qa ego sedẽs loquor, vos stando laboratis. Nostis aũt omnes aut penè omnes, sic nos viuere in ea domo, quę dicitur domus episcopij, vt quantũ possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum apostolorũ: Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia cõmunia: quia fortè aliqui vestrũ non sunt tam diligẽtes vitæ nostræ scrutatores, vt hoc sic nouerint, quomodò volo vos nosse. Dico qd sit, quod breuiter dixi: Ego, quẽ Deo propicio videtis episcopum vestrũ, iuuenis veni ad istam ciuitatem. multi vestrũ nouerunt, quęrebam vbi constituerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis. Spem quippe

pe omnem seculi reliqueram, & quod esse potui, nolui: non quæsiui tamen quod sum. Elegi in domo Dei abiect' esse, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorũ. Ab eis qui diligunt seculum, secreui me: sed eis qui prẽsunt populis, nõ me coęquaui, nec in cõ uiuio domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorẽ et abiectũ. Et placuit illi dicere mihi: Ascende sursum. Vsq; adeò autem timebam episcopatum, vt quoniam cœperat esse iam alicuius momenti inter Dei seruos fama mea, in quo loco sciebam nõ esse ep̃m, non illò accederem. Cauebam hoc, & agebam, quantũ poteram, vt in loco humili saluarer, ne in alto periclitarer. Sed vt dixi, dño seruus contradicere nõ debet. Veni ad istam ciuitatem, propter vidẽdum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, vt no biscũ esset in monasterio quasi securus, qa locus habebat ep̃m. Appræhẽsus, presbyter factus sum, & per hunc gradum ad episcopatum perueni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc ecclesiam, nisi cum his indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hoc disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate

tate mea, beatę memorię senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. cœpi boni propositi fratres colligere compares meos, nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me, vt quoniam ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent & illi q mecum esse voluissent, vt de cõmuni viueremus. Cõmune aũt vobis esset magnũ & vberrimum prædium ipse Deus. Perueni ad episcopatum: vidi necesse habere episcopum, exhibere humanitatem assiduã qui busq; venientibus siue trãseuntibus. Quod si non feciſſet episcopus, inhumanus dicere tur. Si autem ista consuetudo in monasterio missa esset, indecens esset: & volui habere in domo ista episcopi mecũ monasterium clericorũ. Ecce quomodò viuimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent, nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet. Benè autem sentio de fratribus meis, & semper benè credens, ab hac inquisitione dissimulaui: quia & ista quærere, quasi malè sentire mihi videbatur. Noueram enim & noui

oẽs

omnes qui mecum viuerent, nosse propositum nostrum, nosse legem vitæ nostræ. Venit ad nos etiam presbyter Ianuarius, quod videbatur habere honestè, erogando quasi consumpsit, & non consumpsit. Remansit illi quædam pecunia, id est, argentum, quod diceret esse filiæ suæ. Filia ipsius, DEO propicio, in monasterio fœminarum, & bonæ spei est, gubernat illam dominus, vt impleat quod de illa speramus, in illius misericordia, non in eius meritis. Et quia infra annos erat, & de sua pecunia nihil facere poterat: quanuis enim videremus, fulgorem professionis, tamẽ lubricum timebamus ętatis: factum est vt ipsum argentum quasi puellæ seruaretur, vt cùm ad legitimos annos veniret, faceret indè quod virginem Christi deceret, quãdo optimè iam facere posset. Dum hæc expectantur, cœpit ille morti propinquare. Qui diu tanquam de suo viuẽs, quia ipsius erat, non filię, testamentũ fecit. Testamentũ, inquam, fecit presbyter seruus noster, nobiscum manens, de Ecclesia viuens, communem vitam profitẽs. Testamentũ fecit, hæredẽ instituit.

O do-

O dolor illius ſocietatis, ô fructus natus, nõ de arbore quam plantauit dominus. Sed eccleſiam ſcripſit hęredem. Nolo munera iſta, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hãc exhiberet. Nihil habebat? teſtamẽtum non faceret. Habebat aliquid? non ſe noſtrũ ſocium, quaſi Dei pauperem fingeret. Magnꝰ mihi indè dolor eſt fratres. Dico charitati veſtræ: ꝓpter hũc dolorem ſtatui hęreditatẽ ipſam in eccleſia nõ ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, quod reliquit. Ipſi indè faciant quod voluerint. Videtur enim mihi, quia ſi eã ſuſcepero, in iſto facto quod mihi diſplicet, & quod doleo, eiꝰ particeps ero. Hoc volui nõ latere charitatem veſtrã. Filia ipſius, in monaſterio virorũ eſt, ambo exhęredauit. Illã cum laude, iſtũ cũ elogio, id eſt, cũ vituperatiõe. Commẽdaui aũt eccleſiæ, vt nõ accipiãt ipſas portiunculas, quę ptinẽt ad exhæredatos, niſi cũ ad legitimã ętatẽ peruenerint. Hoc eis reſeruat eccleſia. Deindè litẽ dimiſit inter filios ſuos, in qua laboro. Puella dicit, Meum eſt, Noſtis quia hoc dicebat ſemper pater meus. Puer dicit, Credatur patri meo, qa moriens mẽtiri non po-

potuit. Et ista contentio, quale malum est? Sed si pueri ipsi serui Dei sunt, litem hãc inter illos citò finimus. Audio illos vt pater, & fortè meliùs quàm pater ipsorum. Video quid sit, & sicut dominus voluerit, cum pau cis fratribus fidelibus honoratis, Deo propi cio, de numero vestro, id est, de plebe ista, audio inter illos causam, & si dñs donauerit, finio. Tamẽ rogo vos, nemo me rep̃hendat: quia eius hæreditatem nolo suscipiat eccle sia. Primò, qa factum illius detestor. Deindè, quia institutum meum est. Multi laudãt quod dicturus sum, sed aliqui & repræhendunt, vtrisque satisfacere valdè difficile est. Audistis modò cũ euãgelium legeret, Cantauimus vobis, & non saltastis: planximus, & non luxistis. Venit Ioannes Baptista non manducans neque bibens, & dicunt, dęmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax, potator vini, & amicus publicanorũ. Quid ergo facio inter illos, qui parant me repræhendere, & dentes in me ducere, si susceperо hæreditates eorum, qui filios suos irati exhæredant? Iterum quid sum facturus eis, quibus canto, & nolunt saltare: qui dicunt,

ecce quare nemo donat Ecclesiæ Hipponiensi aliquid? Ecce quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem, quia Episcopus Augustinus? De bonitate sua laudãdo eum mordent, labijs mulcent, & dentem figunt: donat totum, non susçipit: planè susçipio. Profiteor me susçipere oblationes, oblationes sanctas. Si quis autem irascitur in filio suo, & moriens exhæredat eum: si viueret, non eum placare, non ei filium reconciliare deberem? Quomodò ergo cum filio suo volo vt habeat pacem, cuius appeto hæreditatem? Sed planè faciat quod sæpe hortatus sum. vnum filium habet? putet CHRISTVM alterum: duos habet? putet CHRISTVM tertium: decem habet? vndecimum faciet, & susçipio. Quia ergo feci hoc in quibusdam rebus, iam volunt bonitatem meam vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, vt in alio modo me reprehendant, quia oblationes deuotorum hominum nolo susçipere. Considerent quàm multa susceperim. Quid opus ea numerare? Ecce vnam dico, filij Viliani hæreditatem susçepi. Quare? quia sine filijs defunctus est.

Bo

Bonifati, id est,† fati, hæreditatem susci-
pere nolui. Non misericordia, sed timore. Na-
uicularium nolui esse Ecclesiam CHRI-
STI. Multi sunt quidem, qui etiam de naui
bus acquirũt. Tamen vna tentatio si esset, si
iret nauis, & naufragaret, homines ad tor-
menta daturi eramus: vt de submersione na-
uis secundum consuetudinem quæreretur,
extorquerentur à iudice, qui essent de flu-
ctibus liberati. Sed non eos daremus. Nul-
lo pacto enim hoc facere deceret Eccle-
siam. Onus ergo fiscale persolueret, sed vn-
dè persolueret? enthecam nobis habere nõ
licet. Non est Episcopi seruare aurum, &
reuocare à se mendicantis manum. quoti-
diè tam multi petunt, tam multi gemũt, tam
multi nos inopes interpellant, vt plures tri-
stes relinquamus, quia quod dare omnibus
non habemus. Non habemus ergo enthe-
cam. Propter naufragium ergo hoc vitan-
do feci, non donando. Nemo ibi me lau-
det, sed nemo & vituperet. planè, quãdo do-
naui filio, quod iratus pater moriens abstu-
lit, benefeci. Laudent, qui volunt: par-
cant, qui laudare nolunt. Quid pluribus fra
tres mei? Quicunque vult, exhęredato filio,

hæredem facere eccleſiam: quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: imò, Deo propicio, neminem inueniat. Quàm laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelij Carthaginenſis, quomodò impleuit omnibus qui ſciunt omnes laudibus Dei. Quidam cùm filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi vſufructu, donauit Eccleſiæ. Nati ſunt illi filij, & reddidit Epiſcopus nec opinanti, quæ illi donauerat. In poteſtate habebat epiſcopus nó reddere: ſed iure fori, non iure cæli. Sanè etiam hoc nouerit charitas veſtra, dixiſſe me fratribus meis, qui mecum manent, vt quicunque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut commune illud faciat. Eccleſiã habet, per quam nos dominus paſcit: & dedi dilationem vſque ad Epiphaniam, propter eos qui vel cum fratribus ſuis non diuiſerunt, & dimiſerũt quod habent, apud fratres ſuos. Vel nondum re ſua aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant indè quod volunt, dum tamen ſint pauperes mecum, ſimul expectemus miſericordiam Dei. Si autem nolunt, qui fortè nolũt, certè ego ſum, q ſtatuerã, ſicut noſtis, nullũ

Locus obſcurus.

or-

ordinare clericum, nisi qui mecũ vellet manere: vt si vellet discedere à ꝓposito, rectè illi tollerẽ clericatũ, quia desereret sanctę societatis promissum, cœptumq; consortium. Ecce in cõspectu Dei & vĩro muto cõsilium. Qui volũt habere aliqd ꝓpriũ, qbus nõ suffi cit dꝰ & ecclesia eiꝰ, maneãt vbi volũt, & vbi possunt: nõ eis aufero clericatũ, nolo habere hypocritas. Malũ est, qs nesciat? malũ est, cadere à ꝓposito: sed peiꝰ est, simulare ꝓpositũ. Ecce dico, audite: q societatẽ cõmunis vitæ iã susceptã, quę laudatur in apostolorũ Actibus, deserit: à voto suo cadit, à ꝓfessione sancta decidit. Obseruet iudicẽ, sed deũ, non me: ego ei non aufero clericatũ. quantũ sit periculum, ante oculos eius posui, faciat quod vult. Noui em̃, qa si aliquẽ hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt suffragatores & hîc & apud episcopos, qui dicant: Quid mali fecit? non potest tecum tolerare vitam istam, extra episcopiũ vult manere, de proprio viuere: ideo nõ debet perdere clericatum. Ego scio, quantum mali sit, profiteri sanctum aliquid, nec implere. Vouete, inquit, & reddite domino Deo vestro. Et, Melius est non vouere, quàm vo-

uere,& non reddere. Virgo est,si nunquam
Locus obscurus. fuit in monasterio, & virgo sacra est: nubere illi non licet,esse in monasterio non compellitur. Si autem cœpit & deseruit, & tamen virgo est, dimidia ruit. Sic & clericus duas res professus est,& sanctitatem & cleri
Locus obscurus. catum interim sanctitatem. Nam clericatum per populum suum DEVS imposuit ceruicibus ipsius.Magis onus est, quàm honor.Sed quis sapiens, & intelligit hoc?Ergo professus est sanctitatem,professus est communiter viuendi societatem: professus est quàm bonum & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Si ab hoc proposito ceciderit,& extrà manens, clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. Quid ad me? Non eum iudico. Si foris seruat sanctitatem, dimidius cecidit. Si intus habuerit simulationem, totus cecidit. Nolo habeat necessitatem simulandi. Scio quomodò homines ament clericatum. Nemini eum tollo, nolenti mecum communiter viuere: habet Dominum,qui mecum manere vult. Si paratus est pasci à DEO per Ecclesiam ipsius, non habere aliquid proprium, sed aut

ero

erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem: sed videat, vtrùm habere possit felicitatis æternitatem. Sufficiant hęc nunc interim charitati vestræ, quod egero cum fratribus meis. Spero enim bona, quòd omnes mihi libenter obediant, nec inuenturus sum aliquos habere aliquid, nisi aliqua necessitate religionis, non occasione cupiditatis. Quod ergo egero, post Epiphaniam charitati vestræ in Domini voluntate nunciabo. Et quomodò litem finiero inter duos fratres, filios presbyteri Ianuarij, non vobis tacebo. Multa loquutus sum, date veniam loquaci senectuti, sed timidæ infirmitati. Ego, sicut videtis, per ætatem modò senui: per infirmitatem corporis, olim sum senex: tamen si DEO placet, quod dixi, modò ipse det vires, Non vos desero. orate pro me, vt quantum inest animæ in hoc corpore, & qualescunq; vires suppetunt, in verbo Dei seruiant. Amen.

ITEM SERMO SECVNDVS, DE VIta & moribus clericorum.

CHaritati vestrę hodie de nobisipsis sermo reddendus est. Quod enim ait Apostolus, Spectaculũ facti sumus mundo & angelis & hoĩbus. Qui nos amãt, quærunt quod laudent in nobis: qaũt nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autẽ in vtroq; medio constituti, adiuuante dño Deo nostro, & vitam nostram & famam sic custodire debemus, vt non erubescant detractoribus laudatores. Quomodò autem viuere velimus, quomodò Deo propicio iam viuam⁹, quanuis de scriptura sancta multi noueritis, tamẽ ad † cõmemorãdos vos, ipsa de libro Actuum Apostolorũ vobis lectio recitabitur, vt videatis vbi descripta sit forma, quam desideramus implere. Dum ergo recitatur, vos intentissimos volo, vt post eius recitationem quod instituí, loquar dño donante, intentioni vestræ. Cumque diaconus Lazarus legeret, Cùm orassent, motus est locus in quo erant congregati, & impleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum DEI cũ fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima vna & cor vnum: & ne-

nemo eorum quæ possidebat, dicebat aliqd suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant testimonium Apostoli resurrectiõis domini Iesu, gratiaq; magna erat super omnes illos. Neque enim egens quisquam fuit inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant precia illorũ, & ponebãt ante pedes apostolorum. distribuebantur autem vnicuique prout opus erat. Cumq; Lazarus diaconus recitaret, & episcopo codicem tradidisset, Augustinus episcopus dixit: Et ego legere volo, plus em̃ me delectat huius verbi esse lectorem, quàm verbi mei disputatorem. Cùm orassent, motus est locus, in quo erant cõgregati, & impleti oẽs spiritu sancto, loquebantur verbum Dei cũ fiducia omni volenti. Multitudinis autem credẽtium erat anima vna & cor vnum. Et nemo eorum quæ possidebat, dicebat aliqd suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebãt testimoniũ apostoli resurrectionis domini Iesu, gratiaq; magna erat super omnes illos. Neq; enim egens quisquam fuit inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel bonorum erant,

vendentes afferebãt precia eorum, & ponebant ante pedes apostolorum. distribuebantur autem vnicuiq; prout opus erat. Cumq; episcopus legeret, dixit: Audistis quid velimus, orate vt possimus. Contingit aũt quædam necessitas, vt hæc diligentiùs agerem. Quoniam sicut iam nostis, presbyter in nostra societate cõstitutus, quali societati perhibet testimoniũ lectio, quam modò cùm recitaremus, audistis: moriens, testamentum fecit, quia habuit vndè faceret. Erat quod diceret suum, cùm in ea societate viueret, vbi nemini licebat dicere aliquid suum, sed esse illis omnia cõmunia. Si quis dilector & laudator noster apud detractorem nostrũ prędicaret istam societatem, & diceret, cum Epo Augustino sic viuunt omnes cohabitatores eius, quomodò scriptum est in Actibus apostolorum, continuò ille detractor caput mouens, dentem promouens, diceret: Ita verò sic ibi viuitur quomodò dicis? Quare mentiris? quare falsa laude honoras indignos? Nonne ibi modò in eorum societate positus presbyter testamentum fecit: & quod habuit, quomodò voluit, dispositi & reliquit? Certè omnia ibi sunt communia, Certè nemo

mo dicit aliquid ſuum. Sub his verbis quid ageret laudator meus? Nónne os eius quaſi plumbo oppilaret ille detractor? nónne illum laudaſſe pœniteret? nónne reuerentia perfuſus, & illius ſermone confuſus, vel nobis vel teſtatori illi malediceret? hæc fuit neceſſitas, vt ad iſtam diligentiam veniremus. Nuncio ergo vobis vndè gaudeatis. Omnes fratres & clericos meos, qui mecum habitant, presbyteros, diaconos, ſubdiaconos, patricium nepotem meum, tales inueni, quales deſideraui. Sed qui de ſua qualicunque paupertate quod ſtatuerant, nondum fecerunt, hi duo ſunt, Valens ſubdiaconus, & paulò antè dictus nepos meus ſubdiaconus. † & matris vita impediebat, qa indè viuebat. Expectabatur in illo etiam legitimę ætatis acceſſus, vt quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem fecit, quia ipſos agellos habet cum ſuo fratre communes, & ſubindiuiſos poſſident. Si autem eos cupit eccleſiæ conferre, vt indè alantur, qui ſunt in propoſito ſanctitatis, quouſque in hac vita degunt. Scriptum eſt enim, & hoc Apoſtolus loquitur: Quiſquis autem ſuis, & maximè doneſticis, non prouidet, fidem

fidem denegat, & est infideli deterior. Hæc autem mancipia sunt ei similiter cum fratre communia, nondum diuisa. Disponit ea manu mittere, non potest antequàm diuidant. Qui enim ad quem pertinent, adhuc ignorat. Ad ipsum sanè, quia ad maiorē, pertinet diuisio: & ad fratrem eius electio, & ipse frater eius Deo seruit. Subdiaconus est cum sancto fratre meo, & coepiscopo Seuero in ecclesia Mileuitana. Hoc agitur, hoc fine dilatione peragendū est, vt illis seruuli diuidantur, manu mittātur, & sic det ecclesiæ, vt eorum excipiat alimētum. Nepos autem meus ex quo conuersus est, & mecū esse cœpit, impediebatur & ipse aliquid de agellis suis agere. Vita vsufructuaria mater sua hoc anno defuncta est. Inter ipsum & sorores eius sunt quędā, in Christi adiutorio citò finienda, vt & ipse faciat quod Dei seruum decet, quod ipsa professio & ista exigit lectio. Diaconus Faustinus (sicut penè omes nostis) hîc de militia seculi ad monasterium conuersus est. Hic baptizatus, indè diacon' ordinatur. Sed quia exiguum est quod videtur possidere, sicut viri periti loquuntur, iure, non opere, reliquerat illud, & id eius fratribus tene-

tenebatur. Nunquam indè cogitauit, ex quo conuersus est, nec ipse aliquid quæsiuit à fratribus suis, nec ab illo aliquid est quæsitum. Modò quia ventum est ad hunc articulum temporis, cùm consilio meo diuisit ipsam rem: & dimidiã donauit fratribus suis, dimidiam ecclesiæ pauperi, in loco eodem constitutæ. Diaconus Seuerus sub qua DEI disciplina & flagello sit, nostis: lumẽ tamen non perdidit mentis. Vnam domum hic emerat propter matrem & sororem suam, quas de sua patria huc desiderabat adducere. Emerat autem non sua pecunia, quam non habebat, sed ex consolatione religiosorum virorum, quos mihi quærenti etiam nominans indicauit. De ipso non possum dicere quid fecerit, aut quid disponat, nisi quia totum & ipse in mea posuit voluntate, vt quicquid ipse vellem, hoc indè fieret. Sed habet quasdam causas cum matre sua, quarum causarum me iudicem poscit: vt cùm illæ causæ fuerint terminatæ, fiat de ipsa domo quod ego voluero. Quid autem velle potero, DEO regente, nisi quod iustitia iubet, & pietas postulat? habet etiam in patria sua aliquos agellos: disponit eos sic distribuere,

tribuere, vt etiam illic in ipso loco positæ pauperi largiatur ecclesiæ. Diaconus Hipponiensis homo pauper est, quid alicui conferat, non habet: tamen de laboribʼ suis antequàm esset clericus, emerat aliquos seruulos, hodie illos in conspectu vestro manu missurus est Episcopalibus gestis. Diaconus Heraclius ante vestros oculos versatur: opera eius lucent coram oculis nostris: de opere eius expensam pecuniam memoriam sancti martyris habemus. De pecunia sua emit etiam possessionem ex consilio meo. Nam ipsam pecuniam volebat per manus meas erogari, sicuti mihi placeret. ego si pecuniæ auidus essem, aut necessitates ipsas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac causa plùs curarem, pecuniam acciperem. Quare, dicit aliquis? quia possessio illa, quæ ab illo empta, & ecclesiæ donata est, adhuc nihil præstat ecclesiæ. † Mirum enim ad precium. Et quia mutuatus fuerat, hoc de eius adhuc fructibus redditur. Homo sum senex. quantus mihi de illa possessione potest fructus accidere? Nunquid promitto mihi tot annos esse victurum, donec suum preci-

precium illa persoluat? Quod ergo vix diu partibus reddit, de proximo haberem totum, si accipere voluissem. Non feci, aliud attendi. Fateor enim vobis, & ipsi suspecta mihi adhuc eius ætas fuit, ac verebar, ne fortè vt sunt homines, matri eius hoc displiceret, & diceret, inductum à me fuisse adolescentem, vt bona eius paterna consumerem, & eum egentem relinquerem, ideo volui eius pecuniam in illa possessione seruari, vt si aliquid (quod DEVS auertat) aliter quàm voluimus euenisset, redderetur illa, ne culparetur Episcopi fama. Scio enim quantùm vobis sit necessaria fama mea. Nam mihi sufficit conscientia mea. Emit enim spatium ab ista postera ecclesiæ. notum vobis, & sua pecunia ædificauit domum: & hoc nostis ante paucos dies priusquàm sermonem de hac re haberem vobiscum, eam donauit ecclesiæ. Expectabat enim vt eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricandi autem Domum necessitas illi nulla erat, nisi quia cogitauit matrem suam huc esse venturam. Si antè veniisset, in re filij habitaret: modò

modò si venerit, in opere filij sui habitabit. Testimonium ei perhibeo: pauper remansit, sed in charitatis possessiõe permansit. Aliqui seruuli & reliqui fuerãt, iam quidem in monasterio viuentes, quos tamen gestis ecclesiasticis manu missurus est hodie. Nemo ergo dicat, dies est, nemo existimet, nemo malè loquatur, nemo seipsum & animã suã suis dentibus laniet. Pecuniam nullam habet seruatam. Vineã quam debet, restituat. Cæteri, id est, subdiacones pauperes sunt, Deo propicio, misericordiã Dei expectant. Vndè ipsi faciant, non habent: nullas habentes facultates, finierunt mundi cupiditates. Viuunt nobiscum in societate communi. nemo eos distinguit ab eis qui aliqd attulerunt. Charitatis vnitas præponenda est terrenæ commodo hæreditatis. Restant presbyteri. sic enim ad eos gradatim ascendere volui. Citò dixerim, pauperes Dei sunt, nihil ad domum societatis nostræ attulerunt, nisi ipsam, qua nihil est charius, charitatem. Veruntamen quoniam scio natos fuisse rumores de diuitijs ipsorum, non à me ad aliquid compellendi, sed vobis meo sermone purgandi sunt. Vobis dico, qui fortè nescitis,

neſcitis. Nam veſtrũ plurimi ſciunt presbyterum Leporiũ, quanuis ſeculi natalibus clarum, & apud ſuos honeſtiſſimo loco natũ, tamen iam Deo ſeruientem, cunctis quæ habebat relictis, inopem ſuſcepi. Non quia nihil habuit, ſed quia iam fecerat, quod lectio iſta perſuadet. Hîc non fecit, ſed nos ſcimus & vbi fecit. Vnitas Chriſti eſt, eccleſia vna eſt. Vbicunq; fecit opus bonũ, pertinet & ad nos, ſi congaudeamus. Hortus eſt vnus, vt noſtis. ibi monaſterium ſuis conſtituit, qa & ipſi Deo ſeruiunt. Ille hortus ad eccleſiã nõ pertinet, nec ad ipſum. & ad quẽ? dixerit aliquis. ad illud, quod ibi eſt, monaſteriũ: ſed quod verũ eſt, vſq; ad hoc tempus curã pro illis ita gerebat, vt ſumpticulos, quib⁹ ſuſtentantur, apud ſe haberet, & eis ipſe (vt videbatur) impenderet. Sed ne propter hoc daretur locus hominibus ſuſpiciones ſuas rodentibus, & ventré non implẽtibus, hoc placuit & mihi & ipſi, vt ſic ſe illi tranſigant, quaſi iſte iam de ſeculo exierit. Nũquid em̃ cùm obierit ipſe, illis diſpenſaturus eſt aliquid? meliùs eſt vt videat illos benè verſantes, regente Deo, in diſciplina Chriſti ſic viuentes, vt de illis tantummodò gaudeat, nõ

eorum neceſſitatibus occupetur. Pecuniam non habeat, quam ſuã dicere poſſit. Habeat xenodochiũ ędificandũ, quod modò videtis ędificatũ. Ego illi iniunxi, ego iuſſi: obtẽperauit mihi libentiſſimè, & ſicut videtis, operat⁹ eſt. Quomodò meo iuſſu etiã baſilicam ad octo martyres fabricauit, de his quæ per vos Deus donat. Cœpit eñ de pecunia, q̃ data erat eccleſiæ, ꝓpter xenodochiũ. Et cũ cœpiſſet ędificare, vt ſunt religioſi, deſiderãtes opera ſua in cęlo ſcribi, adiuuerũt, ꝓut q̃ſq; voluit, & fabricauit. Opus añ oculos habemus. Oĩs homo q̃d factũ ſit, videt. de pecunia, q̃a nõ habet, mihi credat. dentẽ compeſcant, ne frangant. Emerat de ipſa pecunia xenodochij, quandã domũ in carraria, quam ipſi exiſtimabat propter lapides profuturã. Sed lapides eius domus, fabricæ neceſſarij nõ fuerunt, quoniã aliundè ꝓuiſi ſunt. Domus ergo ipſa ſic remãſit. Penſionẽ prę̃ſtat, ſed eccleſiæ, nõ p̃sbr̃o. nemo ampliùs dicat, in domũ presbyteri, ad domũ presbyteri, añ domũ p̃sbyteri. Ecce vbi ẽ domus p̃sbyteri: vbi eſt domus mea, ibi ẽ domus p̃sbyteri. Alibi nõ habet domũ, ſed vbicũq; habet Deũ. Quid ampliùs q̃ritis, niſi q̃a me illud memini

ni

ni etiam ꝓmisisse, vt ad vos perferrẽ, qd egis sem inter duos, fratrẽ videlicet & sororẽ, filios Ianuarij p̃sbyteri, qa orta inter illos fuerat cõtrouersia pecuniaria: sed tñ sicut inter fratres, salua Deo ꝓpicio charitate ꝓmiserã, Ego audirẽ inter illos, & quicqd esset iudicando finirẽ. Parauerã me iudicẽ, sed anteq̃ iudicarẽ, ipsi, vndè iudicaturus fuerã, finierũt. Non inueni vndè iudicarẽ, sed vndè lætarer. Acquieuerũt omnino cõcorditer voluntati meæ & consilio meo, vt pares essent in pecunia, quam reliquit pater eorũ, ecclesia renunciãte, post sermonẽ meum locuturi sunt homines, sed & quodlibet hoïes loquanť, qualecunq; aura flante perducẽt indè aliqd ad aures meas, & si tale fuerit, vt sit nos iterũ necesse purgare, respõdebo maledicis. Respondebo detractoribus, respõdebo incredulis, nõ nobis credentib' p̃positis suis. Respõdebo, vt potero, quod dñs dederit. Interim modò nõ est necesse, qa nihil fortè dicturi sũt. Qui nos amãt, liberè gaudeãt: q nos oderũt, tacitè dolebũt: tñ si linguas exercuerint, audient Deo propicio vobiscum responsionem meam, non litem meam. Non emĩ homines nominaturus sum & dicturus,

ille hoc dixit, ille sic detraxit: cùm fortasse etiã ad me falsa, quia & hoc potest fieri, perferantur. Verũtamen quæcunq; perlata fuerint, si oportere videbiẽ, loquar indè charitati vestræ. Ante oculos vestros volo sit vita nostra. Scio quia quærentes licentiam malè faciendi, quærunt sibi exempla malè viuentium, & multos infamant, vt socios inuenisse videantur. Ideo quod nostrũ est, plùs qd faciamus, non habemus. Ante vestros oculos sumus, nullius aliquid desideramus, nisi bona opera vestra. Et vos exhortor fratres mei, si aliquid vultis clericis dare, sciatis qa non debetis quasi vitia eorũ fouere contra me. Omnibus offerte, quod vultis offerre de voluntate vestra. Quod cõmune erit, distribuetur vnicuiq; prout cuiq; opus erit. Gazophylacium attendite, & oẽs habebimus. Valdè me delectat, si ipsum fuerit prçsepe nostrum, vt nos simus iumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det birrũ, lineam tunicam, nisi in cõmune. De cõmuni accepi & mihi ipsi, cùm sciam commune me velle habere quicquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus ego solus, quasi decentiùs vtar. Offeratur mihi, verbi gratia, birrum precioſum

cioſum. Fortè decet epiſcopum, quanuis nõ deceat Auguſtinũ, id eſt, hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi ſunt homines, quia inueni precioſas veſtes, quas non poſſem habere vel in domo patris mei, vel in illa ſeculari profeſſione mea non decet. Talem debeo, qualẽ poſſim, ſi nõ habuerit, fratri meo dare: qualem poteſt habere decẽter diaconus & ſubdiaconus, talem volo accipere, qa in cõmune accipio. Si qs meliorẽ dederit, vendo: quod & facere ſoleo, vt quando non poteſt veſtis eſſe commune, vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, vt ego habeam: talem det, de qua non erubeſcam. Fateor enim vobis, de precioſa veſte erubeſco: quia non decet hãc profeſſionem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Etiã illud dico, ſi fortè in noſtra domo, in noſtra ſocietate æger eſt aliquis, vel poſt ægritudinem, vt neceſſe ſit eum ante horam prandij reficere, non prohibeo religioſos vel religioſas mittere eis, quod eis videtur vt mittant. Prandium tamen & cœnam extra nemo habebit. Ecce dico, audiſtis, audiunt. Qui habere voluerit propriũ,

& de proprio viuere, & contra ista prȩcepta nostra facere, parum est vt dicam. Non mecum manebit, sed clericus non erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, vt si nollent suscipere socialem vitam meã, non illis tollerem clericatum. seorsum manerent, seorsum viuerent, quomodò nossent, Deo viuerent, & tamen ante oculos posui, quantum mali sit, à proposito cadere. Malui enim habere vel claudos, quàm plangere mortuos. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodò quicunque voluisset extrà manere, & de suo viuere, non ei tollerem clericatum: ita modò, quia placuit illis, Deo propicio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inuẽtus fuerit habens proprium, nõ illi permitto, vt indè faciat testamentum, sed delebo eum de tabula clericorum. Interpellet contra me mille concilia, nauiget cõtra me quò voluerit, fit certè vbi potuerit. Adiuuabit me dominus, vt vbi ego ipse sum, ille clericus esse nõ possit. Audistis, audierũt. sed spero in dominum nostrum & misericordiã eius, quia sicut dispositionem meam istã hilariter acceperũt, sic eam purè fideliterque seruabunt. Dixi aliquid

quid ſuum habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos eſt & presbyter Barnabas. Sed & de illo audiui quædam fuiſſe iactata. Ante omnia, quia emit villam à dilecto & honorabili filio meo Eleuſino. Hoc falſum eſt, monaſterio donauit ille, non vendidit. ego ſum teſtis. Donauit ille, nõ vendidit. Sed dum non creditur donare potuiſſe, creditus eſt vendidiſſe. Beatus homo qui tã bonum opus fecit, vt non crederetur. Tamẽ vel modò credite, & detractores audire libenter deſinite. Iam dixi, ego ſum teſtis. Dictũ eſt de illo, quòd anno præpoſituræ ſuæ per induſtriam debita fecerit, vt dum volo ego reddi debita, darem illi poſcenti fundum Victorianenſem, & hoc falſum eſt: ſed fuit vndè rumor naſceretur. Fecit debita reddenda, à nobis reddita ſunt partim vndè potuerunt. Remanſit aliquid quod non debebatur etiam monaſterio illi, quod per ipſum dominus inſtituit. Cùm ergo remanſiſſet, cœpimus quærere vndè debitum rederemus. Ad cõductionem ipſius fundi nullus acceſſit, niſi *13 ſolidos offerẽs penſionẽ. *40 Sed vidimus fundũ ampliùs poſſe dare, vt celeriùs debitum redderetur, & cõmiſi fidei

eius, vt de ipsa conductione lucra non requireret fratres. Sed quicquid daret fundus, de ipsis fructibus imputarent ad debitũ. fide agitur. Paratus est presbyter, vt alium constituam qui de fructibus reddat. Ex numero vestro sit aliquis cui hoc cõmittam, ex numero ipsorum qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religiosi, qui eum rumorem falsò reprehensum esse doluerunt, & tamẽ crediderunt factũ. Ex ipsis ergo aliquis veniat ad nos, suscipiat possessionẽ. Oẽs fructus precijs suis fideliter vendat, vt reddi possit faciliùs quod debetur, & hodiè recedit indè cura presbyteri. Locus etiã ipse, vbi monasteriũ constitutũ est, à memorato honorabili filio meo Eleusino, ipsi presbytero Barnabę donatus est. Anteq̃ ordinaret presbyter, in ipso loco monasteriũ instituit. Sed tñ qa noĩe ipsi⁹ donatus erat locus, mutauit instrumenta, vt noĩe monasterij possideatur. De fundo Victorianensi ego rogo, ego peto, vt si quis religiosus est, fide agat, & exhibeat ecclesiæ istam operam, vt citò debitũ reddam. Quòd si nemo de laicis fuerit inuentus, ego præpono aliũ, iste illuc nõ accedet. Quid vultis ampliùs?

Nemo

Nemo laceret ſeruos Dei, quia non expedit. lacerantibus ſeruos Dei quidem merces falſis detractionibus creſcit, ſed creſcit etiam pœna detrahentium. Nam non ſine cauſa dictum eſt: Gaudete & exultate, quando detrahunt de vobis dicentes falſa, quia merces veſtra magna eſt in cælis. Nolumus cum detrimento veſtro magnam habere mercedem. minus ibi habeamus, & tamen vobiſcum ibi regnemus.

INCIPIT PRAEFATIO DE REGVLA CLERICORUM.

QVia ergo conſtat, ſanctam eccleſiam prædictorũ patrum exẽpla ſeq; debere, quorũ no ſcitur documenta poſt apoſtolica inſtituta vbertim coruſcare: debent non ſolùm prælati imitãdo, verumetiam ſubditi obſequẽdo, vſquequaque ſtudere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi præceſſerunt, valeãt peruenire. Quoniam ſicut hi qui eorũ doctrinis & exemplis ſum-

ma deuotione obediunt, æternis gaudijs inferuntur: ita nimirum ea sectari nolẽtes, æternis supplicijs mancipantur. Memoratas itaque sanctorum patrum sententias, quib⁹ clericalis ordo ad benè viuendum instruitur, sedulè perlegat & diligenter pertractet, qſquis canonicam professus est vitam. Quas cùm benè perscrutatus fuerit, patenter inueniet, quòd illi non eneruatè, sed religioſè viuendum sit.

QVAE PRAECEPTA SPECIALITER monachis, quę generaliter cęteris conueniãt Chr̃ianis.

PRopter quorũdam simplicium verba, q̃ religioſis & eruditis viris se admonẽtibus ac redarguentib⁹ plerunq; obijcere solent, solos monachos sanctarum scripturarum præcepta obseruare debere: operæpreciũ duximus, q̃dam euãgelica atq; apoſtolica q̃ breuiſſimè ad medium deducere præcepta, vt hęc huiuscemodi imperiti hoĩes audientes, hisq; aurem cordis accõmodantes, intelligãt q̃ sibi, q̃ monachis cõueniant obseruare p̃cepta. Qui enim mente & corpore vult contemnere seculum, & pauperẽ sequi Chriſtũ, audiat ipſum dicentẽ in Euãgelio:

Si

Si vis perfectus esse, vade & vende oīa q̄ habes,& da pauperibus:& veni,sequere me.Et iterū: Oīs q reliquerit domū, aut fratres,aut patrē,aut matrē,aut agros ꝓpter me: centuplum accipiet,& vitā æternā possidebit. Ad discipulos aūt: Vos, inqt, q reliquistis oīa,& secuti estis me,sedebitis super sedes duodecim,iudicātes 12.tribus Israel. Hæc & huiusmodi præcepta specialiter solis congruunt monachis:& quanto singularia, tanto & p̄ci pua. Dicit etiam idem saluator generaliter oībus: Omnis qui venit ad me, & non odit patrem suum & matrem,&vxorem,& filios, & fratres,& sorores,adhuc aūt & aīam suam, nō potest meus esse discipulus. Et iterū:Qui non renunciauerit oībus q̄ possidet,non po test meus esse discipulus. Et iterū: Qui amat filium aut filiā super me, non est me dignus. Et iterum: Oīa q̄cunq; vultis vt faciāt vobis hoīes,& vos facite illis. Et iterum: Attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā hoibus,vt videamini ab eis,alioquin mercedē non habebitis. Itē:Thesaurizate vobis thesauros ī cælo, vbi nec ęrugo,nec tinea demolit. Itē, Attēdite vobis, ne fortè grauēt corda vŕa ī crapula & ebrietate,&curis huiꝰ vitę.Itē,dico vobis:

No-

Nolite resistere malo, & diligite inimicos vestros: Benefacite his qui vos oderunt, & orate pro persequētibus & calumniātibus vos. Item, omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit racha, reus erit cōcilio. Qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Item, Nolite iurare, neque per cælum, neq; per terram. Sit autē sermo vester, est est, non non. Item, Omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationē in die iudicij. Item, si qs te percusserit in dextera maxilla, p̄be illi & alteram. Item, Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Item, Si peccauerit in te frater tuus, dimitte ei septies: & non solùm septies, sed vsque septuagies septies. Item, Si non remiseritis hominibus de cordib⁹ vestris, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Item, Quærite primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Et cuidam diuiti: Si, inquit, vis ad vitam ingredi, serua mandata, id est, non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, honora patrē tuum & matrem tuam, & diliges proximū tuum

um ſicut teipſum. Et cuidam legis doctori ſe interroganti, quod eſſet mandatum magnum in lege, ait: Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mẽte tua: hoc eſt maximum & primum mandatum. Secũdum autem ſimile eſt huic, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis tota lex pendet & ꝓphetæ. Paulus quoque apoſtolus dicit: Qui diligit proximum ſuum, legem impleuit. Nam, non adulterabis, non occides, non furaberis, non falſum teſtimonium dices, non cõcupiſces, & ſi quod eſt aliud mãdatum, in hoc verbo inſtauratur, Diliges ꝓximum tuum ſicut teipſum. Itẽ idem: Patiẽtes eſtote ad omnes. ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper quod bonum eſt, ſectamini inuicem & in omnes. Hæc enim eſt voluntas Dei. Omnia autem probate. quod bonum eſt, tenete. ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Item idem: Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram: fornicationẽ, immunditiam, libidinem, cõcupiſcentiam malam, & auaritiam. Item idem: Nunc autem deponite & vos iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, & turpis ſermo de ore ve-

veſtro non procedat. Item idem: Induite vos viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportãtes inuicem. Item idem: Nolite mentiri inuicẽ. Item idem: Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite. Item idem: Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donãtes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis. Item idem: Om̃is amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Item idem: Fornicatio, & oĩs immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquiũ, aut ſcurrilitas. Item idem: An neſcitis quia iniqui regnum Dei nõ poſſidebũt? Nolite errare, Deus non irridetur: qa neq; fornicarij, neq; idolis ſeruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum concubitores, neq; fures, neq; auari, neq; ebrioſi, neq; maledici, neq; rapaces regnum Dei poſſidebunt. Item idem: Om̃is fornicator, aut immundus, aut auarus, nõ habet hæreditatẽ in regno Chriſti & Dei. Item idẽ: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Item idem: Pacem ſequimini cum oĩbus & ſanctimoniã, ſine qua nemo videbit dm̃.

Item

Item idem ad Timotheū: Discedat, inqt, oīs ab iniquitate, qui noīat nomen dñi. Apostolus quoq; Ioannes ait: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mūdo sunt: quia si qs diligit mūdū, nō est charitas patris in eo. Item idem: Qui dicit se in Christo manere, debet quō ille ambulauit, & ipse ambulare. Item ipse: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & omnis homicida non habet vitam æternam in se manētem. Iacobus autem apostolus ait: Quicunq; voluerit amicꝰ esse huiꝰ seculi, inimicus Dei cōstituitur. Multa quidem & innumerabilia legalia, prophetica, & euangelica atq; apostolica poterāt ꝓferri documēta, qbus infatigabiliter atq; inexcusabiliter deuotio famulari debet Christiana: sed ꝓpter eos quos suprà memorauimꝰ, hæc pauca breuiter adnumerare studuimus, qui insipienter asserūt, solos monachos arctam sectari debere viam, cùm vtiq; dñs arctam & angustam viam dicat esse quæ ducit ad vitam, & nemo nisi per eam in vitam ingredi possit æternam. Non solùm igitur monachis & clericis, verumetiam omnibus qui Christiano censentur vocabulo, per hāc arctam & angustam intrandum est viam.

Quid

Quid ergo arctius, quàm id quod præcipitur, Diligite inimicos vestros, & nolite resistere malo: & q̃ irascitur fratri suo, reus erit iudicio: & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo: & cætera talia? Hæc quippe arcta sunt, sed saluberrima: & quanto arctiora, tanto potiora & eminentiora. Oportet itaq; omnes qui iuxta Apostolum in Christo baptizati sumus, Christumq; induimus, in nouitate vitæ ambulare, semperq; ante oculos ponere pactũ, quod cum Deo in baptismate fecimus, vbi abrenunciauimus satanæ & omnibus pompis eius, & omnibus operibus eius. Quod pactum tunc irritum fit, cùm in fide quis permanendo, vitijs, aut à fide exorbitãdo, idolorum cultibus, aut hæresum erroribus implicatur. Quia ergo (sicut scriptũ est) corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, & fragilitas humana post baptismi gratiam peccatorum sordidatur illecebris, eademq; peccata baptismatis iteratione nequaquam deleri possunt: necesse est, vt pœnitentię lamentis & eleemosynarum largitionibus, & cæteris bonorum operum

rum executionibus, quàm celerrimè deleri procurétur. Et quia vnus est pater noster & magister & dominus, vna fides, vnum baptisma, vna mater sancta ecclesia, instâter & vigilanter ab omnibus certandum est, quanq̃ diuersorum donorum modis curratur, qualiter vnà ad sanctam & supernã Hierusalem matrem nostrã tendamus, quo sine fine cum domino viuere mereamur. Illud quoque sciendum, quia quanto quisque se in præsenti seculo pro Christi amore abiectiorem fecerit, tãto magìs in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

QVOD CANONICA INSTITVtio, euangelica & apostolica authoritate fulta, cæteris supereminеat institutionibus.

QVia euidẽti authoritate liquet, canonicam institutionem cæteris præstare institutionibus: debẽt, necesse est, q huius professionis censentur nomine, procurare, qualiter in semetipsis eandem institutiõem vita & moribus exornẽt potiùs quàm deho nestent. Quoniã qui tantæ authoritatis institutione pollẽt, & se alijs imitabiles præbere

debent, verendum est, ne si (quod absit) à proposito exorbitauerint, regno Dei indigni fiant. Quanquam enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, propria & ecclesiæ cum humilitate & iustitia habere, quod monachis qui secundum regularem institutionem, arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est: non tamen in cauendis vitijs & amplectendis virtutibus, eorum à monachorum distare debet vita. Monachi nanq; qui euangelicum præceptum sequentes, distractis atque renũciatis patrimonijs, sua Christo dedere, meritò de facultatibus ecclesiæ subsidium accipiũt temporale: vt quia toto mentis desiderio cælestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus dominicis sustententur, quatenus ad ea quæ contempserunt, minimè redire qualibet necessitatis causa compellantur. Et quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est, illos copiosiùs ecclesiæ sumptibus quàm canonicos, qui suis & ecclesiæ licitè vtuntur rebus, indigere. Vnusquisque enim, vt ait Apostolus, proprium donum habet à Deo.

QVID

QVID SINT RES ECCLESIAE.

RES eccleſiæ, ſicut à ſanctis patribus traditur, & in ſuperioribus capitulis continetur, vota ſunt fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles nanque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium & cæleſtis patriæ deſiderium, ſuis proprijs facultatib⁹ ſanctam locupletem fecerunt eccleſiam, vt his & miniſtri Chriſti alerentur, & eccleſiæ exornarentur: pauperes recrearentur, & captiui, p̃ tẽporũ opportunitate redimerẽtur. Quapropter vigilãti ac ſolerti cura, p̃uidendũ eſt his, q̃ ei⁹ facultates adminiſtrãt, ne eas in ſuos ſolũmodò vſus conuertãt, ſed magis iuxta poſſibilitatẽ rerũ, Chriſto famulantiũ, imò eorum in q̃bus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitus non negligant. Sed & ſententia B. Hieronymi, nõ ſolùm p̃latis, ſed etiam cæteris qui rebus vtuntur ecclеſiæ, vigilãter perpẽdenda eſt, q̃ ita in cõmentario Matthæi euãgeliſtæ ait: Ois igitur q̃ ſtipe tẽpli & his q̃ cõferunt ad vſus eccleſiæ, abutũtur in alijs rebus, q̃bus ſuã expleãt volũtatẽ, ſimiles ſunt ſcribarũ & ſacerdotũ, redimentiũ mẽdaciũ & ſaluatoris ſanguinẽ.

Ergo res eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiariæ debent intelligi. Vnde totis niſibus prælatis ſatagendum eſt, vt ſanctorum patrum dictis & exemplis obſequẽtes, de rebus ſibi commiſſis (vt p̃miſſum eſt) & ſubditos gubernẽt, & pauperes foueant, cunctis q̃; vtilitatibus ac neceſſitatib⁹ eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cui⁹ miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

QVOD DILIGENTER MVNIENda ſint clauſtra canonicorum.

PRępoſitorum officij eſt, vt ſubditorum mentes ſanctarum ſcripturarum lectionibus aſſiduè muniant, ne lupus inuiſibilis aditum inueniat, quo ouile domini ingredi & aliquam ouium ſurripere valeat. Et quanquam ab his hoc inſtantiſſimè ſpiritaliter fieri oporteat, neceſſe eſt tamen, vt clauſtra in quibus clero ſibi commiſſo canonicè viuendum eſt, firmis vndiq; circundent munitionibus, vt nulli omnino intrãdi aut exeundi, niſi per portã, pateat aditus. Sint etiam interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes, vſibus fratrum in vna ſocietate

etate viuentium neceſſariæ. Qui verò hæc quæ præmiſſa ſunt, iuxta quod poſſibilitas ſuppetit, agere renuerit, impar minusq; idoneus ad cætera eccleſiaſtica officia peragenda habẽdus eſt. Et quanq̃ diuina vltione ſit dignus, ſynodali tamẽ eſt ſentẽtia feriẽdus.

VT IN CONGREGANDIS CANONICIS, modus diſcretionis ſit tenendus.

CAuendum ſummoperè præpoſitis eccleſiarũ eſt, vt in eccleſijs ſibi cõmiſſis, non plures admittant clericos, q̃ ratio ſinit & facultas eccleſiæ ſuppetit: ne ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregauerint, nec ipſos gubernare, nec cæteris eccleſiæ neceſſitatibus vt oportet, valeant adminiculari. Sunt nanq; nonnulli vanã gloriam ab hominibus captantes, q numeroſam cleri congregationem volunt habere, cùm nec animæ nec corporis curãt ſolatia exhibere. Hi nanq; taliter aggregati, dum à prelatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neq; canonicum ſeruant ordinem, nec diuinis officijs inſiſtunt. Clauſtra ſocietatemq; cæterorum relinquentes, efficiũtur vagi & laſciui, gulę & ebrietati & cæteris ſuis voluptatib⁹ dediti. Quicquid ſibi libitum eſt, licitum faciũt.

Proinde præpositis solerter prouidendum est, vt in hoc negocio modum discretionis teneant, scilicet vt nec plusquàm oportet, & possibilitas ecclesiæ suppetit, in congregati oné admittãt: nec eis quos rationabiliter gubernare possunt, causa auaritiæ excludant.

DE HIS QVI IN CONGREGATIONE SIBI COMMISSA SOLUMMODÒ EX FAMILIA ECCLESIÆ CLERICOS AGGREGANT.

SVnt nonnulli, qui tantùm ex familia ecclesiastica clericos in sibi cõmissis congregãt ecclesijs: & hoc ideo facere videtur, vt si quando eis aliquod incommodum fecerint, aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil querimoniæ contra se obijcere præsumant, timentes scilicet, ne aut seueriss. imis verberibus afficiantur, aut humanę seruituti denuò crudeliter addicantur. Hoc autem ideo non dicitur, vt ex familia ecclesiæ probabilis vitæ in congregatione non sint admittendi, præsertim cùm apud dominum non sit personarum acceptio: sed potiùs, vt propter quam intulimus occasiõem, nullus prælatorũ, secluſis nobilibus, viles tm̃ in sua congregatione admittant personas.

QVI CLERICI IN CONGREGATIO-

ne canonica cóſtituti, eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia.

QVia ſanctorum patrum ſuprà notatæ ſententiæ docent, clericos non diuitiarum ſectatores eſſe, nec res eccleſiarũ inofficioſè accipere debere, non ab re putauimus, nonnulla capitula libri Proſperi ad medium, & exempli cauſa deducere, in quibus ita legitur: Qui eccleſiæ ſeruiunt, & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt. Item ibi: Satis quippe indignum eſt, ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipẽdium ſeculare, præmia ſempiterna contemnat. Item ibi: Si propter hoc nõ vult ſua quiſque relinquere, vt habeat vnde viuat: vt quid accipit, vndè rationem reddat? Vt quid peccatis alienis ſua multiplicat? His igitur & cæterorum ſanctorum patrum dictis diligenter animaduerſis, ſtudeant neceſſe eſt clerici in accipiẽdis eccleſiaſticis ſumptibus ſuum vitare periculum. Proinde qui & ſuas & eccleſiæ habent facultates, & vtilitatem eccleſiæ aut interiùs aut exteriùs conferũt: accipiãt ĩ cõgregatiõe cibũ & potũ, & partes eleemoſynarũ, vt his cõtẽti ſint, ne pl⁹

accipientes, pauperes grauare videantur, perpendentes ſentẽtiam Proſperi qua dicitur: Qui ſua poſſident, & dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, vndè pauper victurus erat, non accipiũt. Hi verò qui nec ſuis rebus abundãt, nec eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam vtilitatem eccleſię cõferunt, accipiant in canonica congregatione victum & veſtitum, & eleemoſynarum partes: quia de talibus ita in libro Proſperi ſcribitur: Clerici quos voluntas aut natiuitas pauperes fecit, in congregatione viuentes, neceſſaria vitæ accipiant: quia ad ea accipienda non eos habẽdi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas. Porrò ſi tales fuerint, qui nec ſuas, nec eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus prouidentiſſima gubernatione de facultatibus eccleſiæ debent ſubuenire prælati, attendentes illud Proſperi: Quod habet, inquit, eccleſia, cum omnibus nihil habentibus commune habet. Sed & illorum curam nihilominùs gerere debet, quos aut infirmitas, aut ſenectus aggrauat, quos etiam conſtat olim in vtilitatibus eccleſiæ deſudaſſe.

VT

VT IN CONGREGATIONE CANONICA æqualiter cibus & potus accipiatur.

SOlet in plerisq; canonicorũ congregationibus irrationabiliter atq; indiscretè fieri, vt nõnulli clerici, qui & diuitijs affluunt, & aut parũ aut nihil vtilitatis ecclesiæ conferunt, maioré cæteris, diuinũ strenuè peragentibus officiũ, annonã accipiant: cùm hoc ita fieri debere nusquã nec in authoritate scripturarũ, nec in traditionib⁹ sanctorũ patrum possit, quoquo modo sanctũ reperiri. Sed quia huiuscemodi factũ nulla authoritate fulciẽ: sed magìs gulæ, imò auaritiæ causa constat esse molitũ: restat vt falce iustitiæ resecẽ, & æquitatis censura ab eisdẽ locis in quibus sit, prorsus abdicetur. Nẽperationabile iustumq; corã Deo & hominib⁹, vt in vnaquaq; canonica congregatione, à minimo vsq; ad maximũ, cibũ & potum oẽs æqualiter accipiant, hi videlicet, q propter aliquam vtilitatem in numero canonicorũ fuerint admissi. Quanq̃ enim pleriq; subditorum à prælatis, rebus quibuslibet alijs, plùs cęteris meritò soleant honorari, in hac tamen societate, secluſa personarum acce-

ptiõe, vna debet cibi & potus ęqualitas esse.

DE MENSVRA CIBI ET POTVS.

ILlud quoq; congruentissimè & rationabiliter tenendũ esse censuimus, vt in singulis locis, in quib⁹ socialiter canonicè dño militãt, panem & pulmentũ & eleemosynarũ partes æqualiter canonici accipiant. Et quanq̃ decentissimũ foret, vt similiter æquè potũ acciperent, non tamen id ęqualiter in omnib⁹ locis: nec ecclesiarũ diuersissimæ facultates, nec terrarũ qualitates, nec euẽtuũ sinũt fieri posse varietates. Vndè necessariũ duximus, vt in hoc negocio modũ discretiõis tenẽdũ describerem⁹. Quapp̃ter cõmuni voto, cõmuniq̃; cõsensu, sacro conuentui statuere placuit, vt in omnib⁹ locis, maioribus s. & minorib⁹, accipiãt singuli canonici per singulos dies quatuor libras panis. In locis verò vbi maiores facultates sunt ecclesię, verbi gr̃a, tria aut quatuor, aut certè octo, & eo ampliùs millia mãsi, si eadẽ regio vini ferax fuerit, accipiant per singulos dies qnq; libras vini, si tñ sterilitas impedimento nõ fuerit tẽporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini, & tres ceruisiæ. Et si penitus vini ferax nõ fuerit, accipiãt libr̃ vini,

& quin-

& quinq; libras ceruisiæ. In mediocrib⁹ eñ locis mille, aut mille qngẽtos, vel certè duo millia manſos habentibus, ſi regio (vt præmiſſum eſt) vini ferax fuerit, quatuor libras vini. Et ſi plenè vini ferax non fuerit, duas libras vini, & tres potus ex diuerſis materijs cõfecti. Quod ſi etiam vini ferax minimè fuerit, quatuor libras memorati potus, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis ducentos aut trecentos manſos habentibus, accipiant duas libras vini. Quòd ſi & eadem regio (vt iam dictum eſt) vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ ceruiſiæ: & ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licèt enim in nonnullis prouincijs copia deſit vini, ſatagendum eſt tamen prælatis, vt ex circumiacẽtibus viniferis prouincijs vinum habeant. Quoniam quanquam in pleriſq; regionib⁹ vineæ nõ ſint, abundat tamẽ ſancta Dei eccleſia, dño attribuẽte, aliarũ rerũ copijs, è quibus induſtria prælatorum ex alijs prouincijs vinũ adipiſci, ſibiq; ſubditis iuxta facultatem, pocula conferre poſſunt. In locis igitur vbi permodicę ſunt res eccleſiæ, aut fortè quorundam abſtractu vel dè attenuatæ, pauci numero, magni tamen conſti-

constituãtur officio: quibus saltẽ præmissa minor mensura sine difficultate dari possit. Diebus verò festis, sicut moris est ecclesiæ, iuxta quod meliùs prælati possunt, fratribus cibum potumq; ministrẽt. In his itaq; locis, vbi fortè nónulli prelati, piorũ prelatorum imitantes exemplũ, magis subditis dare soliti sunt, nullatenus bonum quod faciunt, obmittant. Sed & sicut ob æternam retribu tionem magis subditis supererogare libuerit, hilariter quod poterit, tribuat. Sin autẽ, nullatenus mensuram prędictam absq; ineuitabili causa eis subtrahat. Quando tempus sterilitatis vini extiterit, sicut crebrò peccatis prepedientibus euenire solet, & prelati, quantum debẽt, dare vinum canonicis nequiuerint, id quod dederint, sic discretè & temperatè distribuant, vt omnes cõmuniter eo vtantur. Non autem id murmuranter, sed magis cum gratiarum actione, quod dari po test, accipiant, & socialiter in sancto proposito perseuerent. Idcirco prospicere sibi debent canonici, vt vinum aut quemlibet aliũ potum in eleemosyna sibi datũ, in cõmuni recondant cellario, quatenus imminente huiuscemodi sterilitatis tẽpore, suis

eo

eo ſuffragentur cõmuniter neceſſitatibus, non tamen eis propter hoc à prælatis potus debitus penitus ſubtrahatur, ſi eſt vndè deꝰ. Qui verò & ſuis & eccleſiæ abundant rebꝰ, inſtante ſterilitatis tempore eis, quos pauperes paſcit eccleſia ſuis facultatibus, cum charitate & humilitate ſuffragari procurẽt, vt iuxta Apoſtolum, Frater fratrem adiuuet, & ambo conſolentur. Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant, quia ſicut in libro Proſperi ſcribitur, non ſe debent huiuſcemodi inani iactantia præferre his, quos nihil habẽtes paſcit ac veſtit eccleſia. Illud interea ſemper caueant prælati, ne id quod dare debent aut poſſunt, qualibet diſſimulatione aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diuerſa vagari, ac turpibus ſe implicari negocijs cogãtur: relictoq; eccleſiaſtico officio, incipiant indiſciplinatè viuere, & proprijs voluptatibus deſeruire: & prelati, qui eis neceſſaria largiẽdo, à domino renumerari poterant, diſtrictè & ſeuerè iudicentur. Dent quippe eis pulmentũ, iuxta quod vires ſuppetant, & loca eis congrua attribuãt, in quibus nutrimina fiant, vndè neceſſaria pulmẽ-

ta

ta habeant, exceptis his quę de eccleſię villis vel oblationib⁹ fideliũ accipiunt. Habeãt itaq; idem canonici hortos olerũ, vndè cum cæteris redditamentis aliquod pulmentum quotidiè in refectorio ſibi viciſſim miniſtrent. Propter diuerſitates nanq; & inęqualitates menſurarũ, quæ apud pleroſque non ęquè ſecundum domini legem, ſed ſecundũ vniuſcuiuſq; prouinciæ vſum habentẽ, menſuram cibi & potus, ponderis ratione, canonicis dandam eſſe cẽſuimus: & hoc ideo, qa cum huiuſcemodi menſuræ diuerſiſſimæ & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus prouincijs, ciuitatibus, metallisque inditum, nihil diuerſitatis aut inæqualitatis pati debet, quatenus ſicut idẽ pondus ęquũ permanet, ita etiam eadem menſura æquè illis tribuatur. Nouerint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs q̃ duodecim vncijs conſtare debere.

QVOD A PRAELATIS GEMINA paſtio ſit ſubditis impendenda.

SOlerter prelatis ſatagendum eſt, vt eos quibus preſunt, verbis & exemplis ad benè viuendum informent, fixoque corde tenen-

tenendum,ne eos quasi proprios,sed vt domini sui gregem tractare meminerint,iuxta illud quod Petro dicitur:Si diligis me,pasce oues meas.Meas,inquit,nõ tuas.Et hoc ideo dicimus,quia sunt nonnulli,qui oues Christi,non amore Christi,sed suę vel glorię vel dominationis, vel quæstus gratia,pascunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quòd eadem pastio gregis dominici, non vniformi,sed multimoda est solicitudine gerenda, scilicet quia & terrena subsidia diligenter illis præbere, & exẽplo virtutis simul cum verbo prædicationis debẽt soliciti impendere. Quapropter studeat vnusquisque prælatus,vt familiæ Christi annonam spiritalem, carnalemq; fideliter subministret, vt effici mereatur ille euangelicus, de quo dicitur:Fidelis seruus & prudens,quem constituit dominus super familiã suã, vt det illis in tẽpore tritici mẽsurã. Ergo,sicut subditis necessaria corporis tribuũt,ita nihilominùs studere debẽt,vt idẽ religiosissimè ordinem canonicũ seruent, & plãtis suis ac magistris honorem debitum humiliter impendant,vt horis canonicis diuinũ officiũ deuotissimè exple-

expleant intus, forisq; non solùm habitu & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant: vt non ocio vacent, nō vaniloquijs inseruiant, non detractionibus & cæteris vitiorum illecebris incumbant, sed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet ecclesiæ aut certè proprijs vtilitatibus vacent, aut etiā doctrinis sanis, & diuersarū artiū eruditiantur disciplinis, ita videlicet, vt nullus in congregatiõe inutilis aut ociosus existens, stipēdia ecclesię inofficiosè accipiat, vt quotidiè ad collationē veniāt, vbi & hanc institutionē & aliarum scripturarū sanctarū lectiones perlegant, & pro admissis veniā postulent, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: vbi etiam de cōmuni profectu & vtilitate ecclesiæ pertractent, vt oēs in dormitorio, nisi quē infirmitas aut senect⁹ id facere prohibuerit, dormiāt in refectorio, quotidiè vnà reficiant: nisi fortè quē necessitas abesse compulerit, & hoc sine licentia magistri non fiat. Illis quoq; comedentibus, & silentiū religiosè tenentibus, continuatim legatur lectio, & ab his intentissimè audiat, vt vicissim in refectorio, & cæteris cōmunibus necessitatibus sibi fraternitatis officio

seruī-

seruiãt, vt nullus foras, nisi per licentiã egrediatur, egressus quoque, nullum de se detractioni locum det, sed magis imitabilem se cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam pastionem, prælati sibi cõmissis ouibus impendere instanter procurẽt, vtpotè pro animabus eorũ dño rationem reddituri, quatenus eas pastori oĩm Chro, videlicet summo pontifici, secũ in tremẽdi examinis die illęsas p̃sentantes, non cũ reprobis & diuina vltione feriẽdis damnentur, sed potius cũ electis pastoribꝰ perpetua felicitate à dño remunerentur.

VT CANONICI, SICVT IN CAETERIS, ita etiam in cultu vestiũ modum teneant discretionis.

QVærere potiùs dominum cultũ cordis quàm corporis, euidentibus scripturę sanctę patet indicijs. Proindè canonicis totis viribus elaborandum est, vt & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caueãt dehonestare religionis dignitatem exteriùs. Quantũ etiam à superfluo & immoderato cultu vestium se compescere debeant, multis sanctorum patrum documẽtis perdoceri potest. Dicit em̃ beatus Hieronymꝰ in epistola ad Eustochiũ:

Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura est de vestib⁹, si benè oleant, si pes laxa pelle non folleat. crines calamistri vestigio rotant, digiti de anulis radiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. tales, inquit, cùm videris, sponsos magis ęstimato, quàm clericos. Et beatus Gregorius: Nemo, inqt, æstimet in luxu atq; in studio vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannem dñs de vestimenti sui asperitate laudasset. Si cultus vestium culpa non esset, nequaquam Petr⁹ apostolus per epistolã fœminas à preciosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste preciosa. Pensandũ nobis summoperè est de cultu vestium, quæ culpa sit, hoc etiã viros appetere, à quo curauit pastor ecclesię & fœminas prohibere. Quapropter oportet canonicos sanctarum scripturarum authoritati parere, sanctorũ patrũ documenta vigilanter perpendere, vt humilitate quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiam equitatione, religiosissimè demonstrent, plusq; velint sancta cõuersatiõe, eximijsq; morib⁹ q̃ ornatu vestiũ fulgere. Si em̃ more coniugatorum in se ornandis, nitore

tore vestium, faleris equorum, cæterisq; humanæ vanitatis rebus abusi fuerint, scilicet, vt se similibus vti debere cõtendant, in quo eorum conuersatio à laicorum distare videbitur? Decet porrò, vt eorum talis sit vestiũ cultus, qui occasione vanitatis careat, & nihil nouitatis, nihil superfluitatis redoleat, nihilq; reprehensionis aut detractionis habeat. Non enim specialiter præsumi debet ab aliquo, quod nõ generaliter teneatur ab oĩbus, id est, nec plùs iusto cultior vestis, nec insolita atq; deformis: quia in vtroq; illorũ aut elationis, aut certè simulationis noxa pateſcet. Inter vtrunq; enim virtus discretiõis moderatissimè tenenda est. Quæ plenissimè in vita beati Augustini, in laudẽ illius prolata, ita legitur: Vestis eius & calceamenta, vel lectualia ex moderato & competẽti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimùm: qa his pleriq; vel iactare sese insolẽter homines solent, vel abijcere, ex vtraq; non quæ Iesu Christi, sed q̃ sua sunt, q̃rentes. At iste, vt dixi, medium tenebat, neq; ad dexteram, neq; ad sinistram declinans.

VT CANONICI CVCVLLAS monachorum non induant.

REpræhensibilem,& ecclesiastica emendatione dignum apud plerosq; canonicos inoleuisse comperim⁹ vsum, eo quòd contra morem ecclesiasticum,cucullas,quibus,solis monachis vtendũ est,induant,cùm vtiq; illorum habitum penitus vsurpare nõ debeant,à quorum proposito quodam modo distãt:quia sicut indecens est, vt arma militaria more laicorum gestent,ita nimirũ inhonestũ & valdè indecorũ est, vt alterius ,p-positi indumenta sibi imponãt. Habitus singulorum ordinum idcirco in ecclesia ab inuicem discreti sunt,vt his visis,cuius proposíti sit gestans, vel in qua professione domino militet,liquidò cognoscatur. Nam & dñi lege vir muliebrem,& mulier virilem prohibetur induere vestem, scilicet vt vterque sexus sibi conuenienti veste indutus incedat. Sicut enim turpe est, virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilem induere: ita valdè indecorum est, canonicum vestem monasticam induere, nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. Et quia huiusce modi vsus nulla authoritate approbatur, sed potiùs ab his qui sanum sapiunt, meritò repræhenditur & repudiatur, opor-

oportet vt abhinc, ne fiat penitus, inhibitum sit.

EXCERPTVM EX LIBRO OFFICIORUM Isidori, qua authoritate horæ canonicę celebrãtur, quas scire ac religiosè obseruare canonicos oportet.

HOram tertiã, sextam, & nonam, Daniel & tres pueri supplicationibus deuouerũt, scilicet vt ab ortu diei in tempus supplicatiõis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent, pariliter à tertia & sexta vsq; indè ad nonam, per lucis interualla satìs dimensionibus terminata Trinitas, ter die rogata coleretur. Illud etiam occurrens ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd spiritus sanctus hora tertia, hoc est, suo loco & numero & tempore descendit ad terras, impleturus gratiam quã Christus promisit. Nam & sexta hora Chrs passus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas, Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur, licèt & computetur diurna celebritas, per † quã ternariũ vsq; in vesper-

tinum officium, hoc est, quaternis significatur mũdus, quadrifariò diuisus, in Trinitate saluatus. siquidem & in nocte stationes vigiliæ militaris in quatuor partes diuisæ, ternis horarum spatijs secernũtur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq; officijs Trinitatis mysterium veneretur.

DE VESPERTINIS.

VEspertinum diurni finis officium, & alternæ lucis occasus est. Cuius ex veteri testamento solennis est celebratio. Deniq; hoc tempore veterum sacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Testis est Hymnidicus ille, regio ac sacerdotali perfunctus officio, dicens: Dirigatur oratio mea sicut incẽsum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. In nouo quoque testamento eo tempore DOMINVS & saluator noster, cœnantibus Apostolis, mysterium sui corporis & sanguinis initio tradidit, vt tempus ipsum sacrificij, vesperum ostẽderet seculi. Proindè in honore ac memoria tantorũ sacramentorũ, his tẽporibus adesse nos decet Dei cõspectibus & personare, in eius cultibus orationũ nostrarũ illi sacrificiũ offerentes,

tes,atq; in eius laudib⁹ pariter exultãtes. Vesperum autem nominatũ à sidere quod vesper vocatur,& decidente sole exoritur. De quo propheta dicit: Et vesperum super filios hominum producere facit.

DE COMPLETIS.

DE completis aũt celebrandis, id etiã in patrum inueniturexemplis,Dauid propheta dicente:Si ascendero in lectũ stra ti mei,si dedero somnum oculis meis,& palpebris meis dormitationẽ, & requiem tẽporibus meis, donec inueniam locum dño, tabernaculum Deo Iacob. Quis non stupeat tanta in Dei amore animi deuotione, vt somnum sibi, sine quo vtiq; corpora humana deficiũt, penitus interdixerit, donec locum ac templum domino fabricãdum in pectore suo regius propheta reperiret? Quæres nos debet fortiter admonere, vt si ipsi locus domino esse volumus, & tabernaculum eius aut templum cupimus haberi, inquantum possumus,exempla sanctorum imitemur,ne de nobis dicatur quod legitur: Dormierunt somnum suũ,& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

DE VIGILIARVM ANTIQVITATE.

ANtiqua est vigiliarũ deuotio, familiare bonum omnibus sanctis. Esaias deniq; propheta exclamat ad dominũ, dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus, qa lux præcepta tua sunt super terram. Item David: Media nocte surgebam ad confitendũ tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Hoc nanque tempore vastator angelus transiens, primogenita Aegyptiorum percussit. Vndè & nos vigilare oportet, ne periculo Aegyptiorum admisceamur, ijsdem etiam horis vẽturum se esse in euangelio saluator asseruit. Vnde ad vigilandum auditores suos exuscitans, dicit: Beati serui illi, quos, cùm venerit, dominus inuenerit vigilantes. Et si vespertina, inquit, hora venerit, & si media nocte, & si galli cantu, & inuenerit eos vigilantes, beati sunt serui illi. Itaq; & vos estote parati, quia nescitis qua hora filius hominis ventur' est. Siquidem nec verbis solùm docuit vigilias, sed etiam confirmauit exemplo. Nam testatur euangeliũ, quia erat Iesus pernoctans in oratione Dei. Paulus quoq; & Silas in custodia publica circa medium noctis orantes, hymnũ audientibus cũctis, dixisse memorant.

vbi

vbi repentè terræmotu facto,& cõcussis carceris fundamentis, & ianuæ sponte apertæ, & omniũ vincula sunt soluta. Vndè oportet his horis psallendi orãdiq; frequentiã nos in sanctis habere officijs,finemq; nostrum, vel (si aduenerit) sub tali actu expectare securi. Est autem quoddam genus hęreticorum,superfluas æstimãtium sacras vigilias, & spiritali opere infructuosas,dicentiũ iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco sermone Hypnotici,hoc est,somniculosi vocantur.

DE MATVTINIS.

DE Matutinorum antiquitate & authoritate testis est idem Dauid propheta,dicens:In matutinis meditabor in te,quia fuisti adiutor meus. Et alibi: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Cassianus autem dicit: Matutinæ solennitatis officio,nouo adhuc tempore instituto, primitus in Bethleem monasterio,vbi dominus noster Iesus Christus pro redemptione humanæ salutis, ex virgine nasci dignatus est,sicque ex illo per vniuersum mundum eiusdem celebratiõis in-

ualuit consuetudo. Diluculo autem proindè oratur, quòd resurrectio Christi celebretur. Matutina autem luce radiante, dominus & saluator noster ab inferis resurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Christo occiderat peccatoribus. Siquidem & eodem tempore cunctis spes futuræ resurrectiõis creditur, cũ iusti & omnes ab hac temporali morte quasi à sopore somni resurgentes, euigilabunt.

VT HORAS CANONICAS CANONICI religiosè obseruent.

STudeant summoperè canonici prædictas horas vigilantissima cura custodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuotè persoluere. Mox enim vt datum fuerit signum, festinatò omnes ad ecclesiam conueniant. Quam non pompaticè aut inhonestè vel incompositè, sed cum reuerentia & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, sed religiosissimè illis standũ & orãdum est. Sunt etenim quidam clericorum, qui in secularibus negocijs & disceptatiõibus penè totum infatigabiliter deducunt diẽ, & mox vt ecclesiam ad diuinum officiũ peragendũ intrauerint,

ita

ita fatigati videntur, vt nec orationi vacare, nec ad psallẽdum stare queãt: sed potiùs sedentes, nõ diuinis, sed vanis solẽt instare loquelis, ac secularia verba, & (quod dictu nefas est) turpia & obscœna inuicẽ proferunt. Oportet itaq; vt ab his q faciũt, & ab illis q eos fortè imitari volũt, iste execrabilis vsus radicitus euellat: qa secundũ dñi sentẽtiam, domus eius, domus oratiõis vocãda est. Oẽs igitur ab ociosis sermocinatiõib⁹ auditum pariter castigẽt & linguã, & in ecclesia cum timore & veneratione stantes, aut orent, aut cantent, aut legant, aut audiant: verba verò turpia & liuida ac secularia, nec ipsi proferant, nec alios proferre sinant, quinimò laudes Deo in commune persoluentes, pro suis ac populorũ, quorũ oblatiõibus viuunt, delictis dñm exorẽt. Debẽt quoq;, iuxta Apostolum, primò oĩm ab his fieri obsecratiões, oõnes, postulatiões, gr̃arũ actiões, p oĩb⁹ hominibus, p regibus & oĩbus q in sublimitate sunt cõstituti, vt quietã & trãquillam vitam agamus in oñi pietate & castitate. Hoc enim, inquit Apostolus, bonum est & acceptum corã saluatore nostro Deo. Caueãt ẽtiã, ne p requie sibi in locis diuino cultui

man-

mancipatis conceſſa, ocio torpeant: ſed magis in perſoluendis diuinis laudibus promptiores ac deuotiores exiſtãt, vt per hãc quietem benè operantes, ad eam quę fine caret, peruenire valeant. Qui verò has horas frequentare, & in his, vt dignum eſt, cæleſte ne glexerit officium perſoluere, digna inuectione corripiatur, vt & ipſe emendetur, & cæteri timorem habentes, huiuſcemodi negligentiam caueant. Sed quoniam aliud eſt ex toto amittere, aliud pigrè occurrere: qui ſegniter aut tardè ad matutinum aut aliud quodlibet diuinum obſequium peragendum occurrerit, dignum eſt, vt non cum alijs in choro, ſed omnium vltimus, aut certè, vt erubeſcere diſcat, in loco huiuſcemodi negligentibus à prælatis conſtituto, ſtet: foris verò nullatenus remanere præſumat, ne ocio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitus exiſtat. Cuſtodes pręterea eccleſiæ harum horarum diſtinctiones benè nõrint, vt ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Luminaria verò cum omni diligentia concinnanda prouideant, ſitque eorum ſtudij, vt nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

QVOD PSALLENTIBVS DOMINO, angelorum assit præsentia.

PSallentium in Ecclesia domino mens, concordare debet cum voce, vt imple at illud Apostoli: Psallam spiritu, psallam & mente, quoniam quanuis vbiq; dominum per potentiam diuinitatis nouerimus esse, præcipuè tamen eum, cùm diuino assistimus officio, per gratiam nobis credimus adesse. De qua re Beda venerabilis presbyter, in expositione euangelij Lucæ ita dicit: Non latet angelos crebrò electis inuisibili adesse præsentia, vt eos vel ab hostis callidi defendant insidijs, vel maiori cælestis desiderij gratia sustollant, Apostolo attestante, qui ait: Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? Maximè tamen angelici nobis spiritus adesse credendi sunt, cùm diuinis specialiter mancipamur obsequijs, id est, cùm ecclesiam ingressi, vel lectionibus sanctis aurem accommodamus, vel psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam Missarum solennia celebramus. Vnde ait Propheta: In conspectu angelorum psallam tibi. Nec dubitari li

cet,

cet, vbi corporis & sanguinis dñici gerũtur mysteria, supernorum ciuium adesse cõuentus. Vnde studendũ solerter, vt cũ ecclesiam vel ad diuinæ laudis debita soluenda vel ad agẽda Missarum solennia intramus, semper angelicæ præsentiæ memores, cum timore & veneratione competẽti, cælesti compleamus officiũ, ne si (quod absit) id negligẽter aut inhonestè vel tepidè expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenerimus, in sententiam qua dicitur, Maledictus homo q opus Dei fecerit negligenter, miserabiliter labamur. Ergo solerti industria nobis obseruãdum est, ne quid in ecclesia Dei ineptum, ne quid peruersum, ne quid indecẽs aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus, quatenus & conspectu angelorum digni efficiamur, & dominus ad nos veniens, non quod contemnat in nobis, sed potiùs quod remuneret, inueniat.

QVALES AD LEGENDVM ET CANtandum in ecclesia constituantur.

TAles ad legẽdum, cantãdum & psallendum in Ecclesia cõstituantur, qui non superbè, sed humiliter debitas domino laudes persoluant, & suauitate lectionis

ac

ac melodiæ & doctos demulceant, & minùs doctos erudiant: plusque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vanissimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à magistris: & instructi, hæc adimplere studeant, vt audientes ædificent.

QVI MODVS SIT CORREPTIONIS.

QVanquam contemptores canonicarum institutionum, episcopali præcipuè iudicio plectendi sint, qua pœna (vt ait beatus Augustinus) in Ecclesia nulla maior esse potest, demonstrandum tamen est, qualem cæteri prælati qui illis dignitate inferiores esse noscuntur, in locis sibi commissis, in quibus canonicè viuitur, erga subiectos quosq; delinquentes, & ea q̃ propriè ad eorum propositũ pertinent, obseruare nolẽtes, adhibere debeãt correptiõis modum. Sed qa oms ętas vel vniuscuiusq; intelligentiæ capacitas, proprias debet habere mensuras, & iuxta modum culparum, mensura extendenda est correptionum, & hæc omnia iure in prælatorum pendent iudicio, quo

&

& discretissimè tẽperanda sunt: necesse est, vt idem prælati circa delinquentes, medici peritissimi imitentur factum, scilicet vt adhibita magnæ discretionis cura, quid cuiq; congruat, quídve conueniat, adhibeãt: hoc summoperè perpendentes, vt iuxta quãtitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum, quatenus nec alteri dent quod noceat, nec alteri subtrahant quo viuat. Omissis igitur his, quorum ætati delinquẽti parcendũ nõ est, sed potiùs iuxta Salomonem, eorum latera ne indurescant, virgis assiduè tundenda sunt, qualiter erga cæteros delinquentes, iuxta authoritatem diuinam & sanctorum patrum exempla traditiõesq; id fieri oporteat, strictim breuiterq; ostendatur. Si quis frater in congregatione canonica constitutus, horas canonicas frequẽtare neglexerit, ecclesiamq; nõ religiosè, sed pompaticè vel incompositè intrauerit, & opus Dei negligẽter executus fuerit, ad collationem venire distulerit, obediẽtiã à magistris sibi iuncta agere recusauerit, in legendo vel cantando vel in cæteris ecclesiasticis disciplinis, iuxta vires studium nõ exhibuerit, ad mẽsam nõ necessitate, sed vitio tardè occurre-

currerit, è clauſtris ſine licentia exierit, per licentiam verò egreſſus, extra cõſtitutum ſi bi placitum moras fecerit, in plateas ire aut in biuijs reſidere tentauerit, in dormitorio aliquid indecẽs, aut inhoneſtum verbis aut actibus perpetrauerit, alicubi niſi in dormitorio cum cæteris abſque cauſa ineuitabili dormire præſumpſerit, fratribus charitatis officio obediẽter ſeruire neglexerit, diſcordiam quam (dicẽte ſcriptura) Dei anima deteſtatur, inter fratres ſeminauerit, & huic inſtitutioni contumax, aut ſuperbus, aut murmurans, aut in aliquo contrarius extiterit, & cætera huiuſcemodi agere tentauerit: hic primò ſecũdum DEI pręceptum, non ſolùm ſemel, & ſecũdò ac tertiò, quinimò cre briùs admoneat: & ſi his admonitiõibus non ceſſerit, publica obiurgatione corripiatur. Quòd ſi & his reniſus fuerit, cæteris ſibi alimentis interdictis, pane tantùm vſque ad dignam ſatisfactionem vtatur & aqua. Si verò nec ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſa, & à ſocietate fratrum in choro pſallentiũ remoueatur, & ſeorſum in loco huiuſcemodi negligentibus à prælatis conſtituto, ſtare cogatur, vt ſaltem rubore ſequeſtrationis

emẽdetur. Dein si his modis corrept⁹ incorrigibilis extiterit, & ętas permiserit, quia iuxta Salomonis vocẽ, stultus verbis nõ corrigit̃, congrua ei verborũ adhibeatur castigatio, quibus vtpotè filius verberetur, quatenus secundum beati Gregorij sentẽtiam, qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, vt ad bona desideria pœnæ trahant, quos præmia non inuitant. Cæterùm si talis fuerit, quẽ aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siuerit, publica obiurgatione, & ieiuniorum continua afflictione, & sequestrationis rubore, huiusmodi corripiatur, vsque dum digna pœnitentiæ satisfactione veniam consequatur. Si verò vterque & qui flagellatur, & quẽ flagellari ætas aut qualitas personæ prohibent, adhuc incorrigibiles extiterint: sit locus intra claustra canonicorum, sicut multis in locis noscitur esse, quo ad tempus retrudantur, & secundum modum culpæ castigentur, vt iuxta Apostolum traditi satanę in interitum carnis, spiritus saluus sit in die Domini. Quòd si etiam tot saluberrimis admonitionibus & castigationibus, necdum

paruę

paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, vt à Domino sanentur. Postremò, si prorsus inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira serpant contagia, necesse est, vt à cæterorum societate, vtpotè oues morbidæ, secreti, ante præsentiam deducantur Episcopi, vt ab eo canonica authoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nullaest danda dilatio, quinaut spontè pœnitentiam pro admisso crimine gerat, aut si id agere refutauerit, coram Episcopo deducatur, vt ab eo publica mulceatur pœnitẽtia. Meminisse eñ oportet rectores, quia columba est in diuinis scripturis Ecclesia appellata, quæ non vnguibus lacerat, sed alis piè percutit. Vndè etiam illis summoperè obseruandum est, vt (sicut præmissum est) iuxta modum culparum, & personarum atq; ętatum, oñino ipsa tẽperata sit correptio, vt nec vitium desidiæ inolescat, nec correptio mãsuetudinis modũ excedat, ne (vt ait beatus Maxim⁹) aut solutior lenitas cõniuentiã prębeat peccanti,

aut immoderata seueritas à lapsu non reuocet delinquentẽ. Sed & hoc nihilominùs illis cauendum est, ne errata deliquentium alicuius rei liuore feriant, sed potiùs (vt ait beatus Augustinus) sint crimnum persecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint quod instinctu diaboli ingestum est, diligant quod Dei bonitate creatum est. Teneant in manu baculum & virgam, baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates spiritaliter sustentent: virgã verò, qua vitia delinquentium, zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus interea & excommunicatis fratribus, nequaquam ceteri fratres debent fauere, aut eos suis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: sed potiꝰopẽ ferre, vt equitatis censura districtè corrigantur.

VT ERGA PVEROS, QVI NVTRIVNtur vel erudiuntur in congregatione canonica, instantissima sit adhibenda custodia.

SOlerter rectores Ecclesiarum vigilare oportet, vt pueri & adolescentes, qui in congregatione sibi commissa nutriuntur vel erudiuntur, ita iugibus ecclesiasticis

sticis disciplinis constringantur, vt eorum lasciua ætas & ad peccandum valdè procliuis, nullum possit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiuscemodi custodiēdis, & spiritaliter eru diendis, talis à prælatis constituendus est, vitæ probabilis frater, qui eorum curā summa gerat industria, eosq; ita arctissimè constringat, qualiter ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritalibus induti, & Ecclesię vtilitatibus decenter parere, & ad gradus ecclesiasticos quandoq; dignè possint promoueri. Libuit præterea ob ædificationem congruam, & instructionē negocij, de quo agitur, quandam sanctorum patrum sententiam huic operi inserere, quæ ita se habet: Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum. Nihil incertius quàm vita adolescentium. Ob hoc constituendum oportuit, vt si qs in clero puer est, aut adolescētes existūt, omnes in vno conclaui atrij commorentur, vt lubricæ ætatis annos, non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant, &c. His ita præmissis, oportet vt, probatissimo se-

niori pueri ad custodiendum, licèt ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò cui hęc cura committitur, si eorum curam paruipenderit, & aliud quàm oportet docuerit, aut eis in aliquo, cuiuslibet læsionis maculam ingesserit, seueriſſimè correptus, ab officio amoueatur: & fratri alij id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

VT AB OMNIBVS CANONICIS AD Completorium veniatur.

EXpletis religioſiſſimo obsequio horis competentibus diurnis officijs, ab omnibus canonicis, dato signo, deuotiſſimè ad completorium celebrandum veniendum est. Quo completo, oportet vt non epulis & potationibus, vanisq; inseruiant loquelis, sed his penitus postpositis, humiliter & honestè dormitorium petāt: & nequaquam duo in vno, sed singuli in singulis lectis quiescant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore iugiter ardeat. Nihil denique inhonestum aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quispiam aliquem inquietare pręsumat, nec

ad

ad verba inutilia & ociosa prorũpere cogat. Huius verò capituli contemptor, specialiter à prælatis & magistris seueriſſimè castigetur.

DE CANTORIBVS.

STudendum summoperè cantoribus est, ne donum sibi diuinitus collatum, vitijs fœdent, sed potiùs illud humilitate, castitate, & sobrietate, & cæteris sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circunstantis ad memoriam amoremq; cæleſtium, nõ solùm sublimitate verborum, sed etiam suauitate tonorum, quę dicũtur, erigat. Cantorem autem, sicut traditum est à sanctis patribus, & voce & arte præclarum illustremque esse oportet, ita vt oblectamenta dulcedinis, animos incitent audientium &c. Cantores itaque non propter donum sibi collatum, se cæteris superbiendo, præferant, sed humiliter socios exhibeant. Et prouidendum est illis, quando temperatè, quandoq; submissè diuinum agatur officium: scilicet vt secũdum numerum clericorum & officij qualitatem & temporis prolixitatem, cantũ protendãt, & voces moderenẽ cęterorũ, sonũ etiam vo-

calium literarũ, benè & ornatè perſtrepant. His verò qui huius artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur, meliùs conuenit vt ſileant, quàm cantare volendo quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi nanque in eccleſia non curſim & excelſis atque inordinatis intemperatisque vocibus, ſed planè ac dilucidè & cum compunctione cordis recitentur, vt & recitantium mens, illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures, illorum pronunciatione demulceantur, quoniam quanuis cantilenę ſonus in alijs officijs excelſa ſoleat edi voce, in recitandis tamen Pſalmis huiuſcemodi vitanda eſt vox. Conſtituantur interea ſeniores fratres probabilioris ſcilicet vitæ, q tempore ſtatuto viciſſim cũ cantorũ ſchola ſint, ne hi qui diſcere debent, aut ocio vacent, aut inanibus & ſuperuacuis fabulis inſtent. Si verò cantores ſuperbi extiterint, & artem quam diuinitus adiuti didicerint, alijs inſinuare renuerint, grauiter ac ſeuerè iudicent, vt emẽdati atq; correcti, talẽtũ ſibi à Deo collatũ, alijs erogare procurẽt. Huiuſcemodi aũt correptionis modus erga eos, qui quarumlibet artiũ diſciplinis eruditi ſunt,

&

& de talento sibi diuinitus collato, magis se alijs superbiendo præferre, quàm id cũ charitate insinuare gestiunt, à prælatis obnixè tenendus est.

QVALES VICE PRAELATORVM in congregatione canonica fungi debeant.

OPortet ecclesiæ prelatos, vt de cõgregatione sibi commissa tales eligãt boni testimonij fratres, in quibus onera regiminis securè possint partiri. Quibus etiam talem conferant potestatem, vt vice illorũ fungentes, & inobedientes canonica censura corripere, & obedientes hortãdo ad meliora, valeant prouocare. Non enim constituendi sunt personaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admissi sunt, sed secũdum vitæ meritum & spiritalium donorum prerogatiuam, qui & in congregatione assidui sunt, & fratrum curam peruigili studio gerant: & sicut alios præcedunt magisterio, ita nimirum innocentis vitæ informent exemplo, vt iuxta Apostolum, exemplo sint cæteris in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate &c. Qui etiam si prioratus sui causa intumescere cœperint, & curã

fratrũ nihili penderint, si crebrò admoniti, incorrigibiles extiterint, à ministerio propellantur, alijq; in loco illorũ, qui id strenuè peragere possint, substituantur.

DE PRAEPOSITIS.

QVanuis omnes qui præsunt, præpositi ritè dicantur, vsus tamẽ obtinuit, eos vocari prępositos, qui quandam prioratus curam sub alijs prelatis gerunt. Hi tamen qui iuxta hunc morem præpositi vocantur, tales & tam strenui constituendi sunt, qui & vitæ probabilis sint, & ea quæ sibi iuncta sunt, fideliter humiliterq; expleãt, & pro eo q; alijs prelati sunt, nequaquã paruipendant canonica instituta: sed quãto plùs implicantur in fratrum curis, tanto magìs studeant cę lestibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi vtiles esse, & de ministerio sibi commisso fideliter prodesse. Ea verò quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore oportuno incunctanter prębeant, quatenus à domino de fideli administratiõe gradum bonũ acquirant. Erga huiuscemodi verò delinquentes, & obedientiã sibi cõmissam benè non administrãtes, modus superiùs cõprehensus tenendus est.

Qualis

QVALIS CELLERARIVS
sit constituendus.

DEbet procurare prælatus, vt fratribus cellerarium, non vinolentum, non superbum, non tardum, non prodigum, sed moribus honestum, ac Deum timentem constituat, qui & stipendia fratrum fideliter seruet, & diligenti cura administret, & in administrando nullatenus fratres cõtristet. Cui etiam pistrinum fratrum committendum est, vt illud ita vigilantissima cura custodiat, ne ministri ibidem deputati, annonam fratrum aut furtim subripiẽdo, aut alio quolibet modo negligenter viuendo dissipent. Hi verò famuli eligantur de fidelissima ecclesiæ familia, & his officijs diligenter erudiantur, vt scilicet & pistoria arte, & fidei puritate necessitatibus fratrum oportunissimè valeant suffragari. Eadem quoque forma de cocis seruanda est. Inutiles deniq; atque inobedientes cellerarij, secundum superiùs comprehensum tenendi sunt.

CVI COMMITTI DEBEANT
stipendia pauperum.

Euange-

EVangelicis atq; apostolicis instruimur documentis, in colligendis hospitibus ante omnia operam dare debere, vt meritò de nobis à domino dicat: Hospes fui, & collegistis me, &c. Proinde oportet, vt prælati ecclesiæ præcedentium patrum exempla sectantes, aliquod præparent receptaculum, vbi pauperes colligantur, & de rebus ecclesiæ tantum ibidem deputent, vndè sumptus necessarios iuxta possibilitatem rerum, habere valeat, exceptis decimis, quæ de ecclesiæ villis ibidem conferûtur. Sed & canonici tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleemosynarum oblationibus, in vsus pauperum decimas libentissimè ad ipsum conferant hospitale, & boni testimonij frater constituatur, qui hospites & peregrinos aduentantes, vtpotè Christum in membris suis, susci piat, eisq; necessaria libenter pro viribus administret: qui etiam ea quæ in vsus pauperum cedere debent, nequaquam in vsus suos reflectat: ne cum Iuda loculos dñi furante, sententiam damnationis excipiat.

Sed & prælatorum debet vigilare industria, ne eum cui hospitale pauperum committit, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut

re, aut his quasi beneficiario munere cõcessis sinant vti, quod à prelatis quibusdam, curam pauperum paruipendentibus, fieri compertimus. Clerici nanq; si alijs temporibus nequeunt, saltem quadragesimæ tẽpore pedes pauperum in competenti lauent hospitali, iuxta illud euãgelicum: Si ego dominus & magister laui vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lauare pedes? &c. Quapropter expedit, vt in competenti loco hospitale sit pauperum, vbi perfacilis ad illud veniendi conuentus possit fieri fratrum. Quòd si is cui hospitale commissum est, curam pauperũ neglexerit, eorumq; res in suos vsus retorserit, quanquam diuina vltione dignus sit, seueriùs tamen quàm cæteri delinquentes à præpositis iudicandus, & à ministerio remouendus est. Nec immeritò: quippe qui & precia peccatorum, & alimẽta pauperum, & thesaurum cælo recondendum, suis (quod fas non fuit) aptauit vsibus.

DE INFIRMORVM AC SENUM cura fratrum.

QVanuis canonicis proprias licitũ sit habere mansiones, debet tamẽ à prælato mansio infirmorum & senum intra clau

stra

ſtra canonicorum fieri, vt qui ſuam fortè nō habent, in eadem ſuam aptiſſimè poſſint tolerare imbecillitatem, quatenus ibidem & ſubſidijs eccleſiaſticis quib⁹ indigent, & fratrum adminiculis miſericorditer ſuſtententur: erga quos oportet vt cæteri fratres magnam exhibeant charitatē, ſcilicet vt eis cōpatiendo ſubueniant, & aſſiduis viſitationibus & ſcripturarum ſanctarum conſolationib⁹, necnon & propriarum rerum facultatibus adminicula neceſſaria prębeant, vt impleatur in eis illud euangelicum: Infirmus fui, & viſitaſtis me.

QVALITER PORTA CANONICORUM cuſtodiatur.

ELigatur neceſſe eſt à prelato, ex congregatione ſibi cōmiſſa frater probabilis vitæ, cui⁹ officij ſit portam canonicorū cum ſumma obedientia & humilitate competenti tempore claudere ac reſerare, vt nulli per eam niſi per licentiam aditus pateat intrandi aut exeundi. cui etiam obſeruandum eſt, ne eis qbus cordi eſt plūs ocijs vacare, quàm diuinis obſequijs incubare, foras euagandi locum præbeat, & eorum nugarū, quod nefas eſt, particeps fiat. Debet præterea aduenien-

uenientes quoſque cum charitate ſuſcipere, & Priori aduẽtum eorum cauſamq; nunciare. Expleto nanq; veſpertino & completorio officio, obſeratisq; portis, claues earũ idem portarius ei qui vicem prælati tenet, ferat, vt nulli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneat facultas, quas etiam ab eodem in craſtinũ tempore accipiat conſtituto. Si verò inobediens atq; proteruus idem repertus fuerit portarius, ſicut de alijs miniſtris negligẽtibus ſuperiùs dictum eſt, iudicetur.

VT CLAVSVRA CANONICORUM diligenter cuſtodiatur.

OPortet clauſtra canonicorum ita diligẽter cuſtodiri, vt grex dominicus fraterna concorditer fruatur pace: & ſi quemlibet prelatus, aut qui eius vice fungit, aut fortè qlibet alius ſpiritalis frater intra clauſtra quempiam inhoneſtè agentem, aut extra, ibiq;, aut in plateis ocio vanisq; confabulationibus vacantẽ, reperit, primò ſecreta admonitione eũ corripiat, & pòſt, ſi neceſſe fuerit, corã fratribus idẽ negligens acriùs iudicetur, vt deinceps emẽdatus in meli⁹ pficiat.

Fœminis

Fœminis nanq; non solùm in mansionibus & clausstris canonicorum prandendum aut requiescendum non est, quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in ecclesiam, vlla tribuenda facultas, quia valdè hoc à sanctis patribus legitur inhibitum. Si quid verò charitatis officio illis attribuendum est, extra claustra constituatur locus, in quo id accipiant: nullus tamen fratrum cum ipsis, nisi testes coràm fuerint, loquatur. Qui verò secùs quàm præmissum est, agere tentauerit, ita seueriter à prælatis & magistris corrigatur, vt cæteris, ne quid tale agere pertentent, exemplo correptionis sibi exhibitæ terrorem incutiat.

EPILOGVS BREVITER digestus.

QVanquam à sanctis patribus in superioribus huius libelli partib⁹ satis sit dilucidatum, qualiter clerici viuere debeãt, adeò vt qui habet quæ superiùs comprehensa sunt, ac sedula meditatione perlegat, perspicuè in his reperire valeat, qualis eius debeat esse fida deuotio, actuum morumque exornatio, ac diuinorum cultuum executio: propter plerosque tamẽ simplices, minusq; capaces, hæc strictim breuiterq; replicanda per-

perneceſſarium duximus: vt qui hæc aut legere, aut fortè ab alijs lecta, plenè intelligere nequiuerint, vtantur hac defloratiuncula, vtpotè calatho diuerſorum florum vernantium nectare referto, & diſcant quid illis agendum, quídve vitandum ſit. Legalib⁹ interea inſtitutis, & euangelicis ſaluberrimis monemur præceptis, vt dominum Deum noſtrum totis præcordijs diligamus, & proximum tanquam noſipſos &c. Si igitur ab omnibus fidelibus, his ſalutiferis præceptis totis niſibus eſt fauendum: quanto magis ab his, q diuinis cultibus mancipati ſunt, & alijs exemplo virtutum condimentũ eſſe debent? Proindè oportet, vt primò omnium dominum diligant ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute, & proximos tãquã ſeipſos, & noſſe quia in his duob⁹ præceptis tota lex pendet & prophetæ. Non occidant, neque fratrem oderint. Qui autem (vt ait Apoſtolus) fratrem ſuum oderit, homicida eſt. Non adulterent, non faciant furtum, nõ concupiſcant rem alienam, non falſum teſtimonium dicant, & quod ſibi nolunt fieri, alteri ne faciant. Non ſint ſuperbia tumidi, non detractionibus aſſueti, non ebrietati ſer-

ti seruientes, non luxuria eneruati, non iracundia turbidi, non quibuslibet alijs vitijs substrati, non vaniloqui, non inuidi, non somnolenti, non pigri, non murmuratores, non susurrones, non vinolenti, non multùm edaces, fraudes & dolositates caueant. Vsuris nequaquam inseruiant. non iurent, ne fortè periurent. malum pro malo non reddant. Cùm in se aliquid boni viderint, Deo: & malum cùm viderint, sibi deputét. discordiam fugiant, & quos discordantes inuenerint, ad charitatis concordiam reuocent, & iuxta vocem Psalmistæ, declinent à malo, & faciant bonum: attendant & Apostolum prohibentem: Non, inquit, in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini dominum Iesum Christum. Animaduertant etiam quòd ab his vitijs ab Apostolo prohibitis, omnium vitiorum seges emergat: & quòd horum morborum mater, superbia sit. Oportet etiam, vt animam corpusque suum ab omni inquinamento carnis & spiritus custodiant, vt iuxta Apostolum, integer spiritus eorum & anima & corpus, sine querela in aduentu domini nostri

Iesu

Iesu Christi seruetur. Sobriè, iustè, & piè viuant, secularia negocia prorsus abijciant: quia iuxta eundem Apostolum, nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Ieiunium amẽt, hospites colligant, pauperes recreent, & nudos vestiant, infirmos visitent, mortuos sepeliant, in tribulatione positis opem ferant, dolentem consolentur. Amori Christi nihil præponant, charitatem non derelinquant: pacem, si fieri potest, cum omnibus hominibus habeant: diem iudicij timeant, vitam æternam spiritaliter concupiscant. Spem suam Deo committant, proprio episcopo in omnibus secundum canonicam institutionem obtemperent, magistros suos non temerè repræhendant. Postremò in doctrinis spiritalibus operam dent. Lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, & cæterorum bonorũ operum exercitijs iugiter incumbãt: in dormitorio, nisi quem infirmitas detinuerit, oẽs dormiant: in refectorio pariter reficiantur, quotidiè ad collationem veniant. mox vt signum datum fuerit, ad ecclesiam oẽs festinatò veniant, & horas canonicas non negligenter, sed cum omni religiõe pariter celebrent

lebrent. ecclesiam non pompaticè, sed reue renter ingrediantur. In choro non cum ba culis stent, vaniloquijs nequaquam insistãt, sed cum omni deuotione & veneratione di uinæ seruitutis opus peragant, scientes ange lorum præsentiam semper illic adesse. è clau stris non nisi per licentiam egrediant: egres si, irreprehensibiliter viuant, vt ab his qui foris sunt, bonum testimonium habeant, & religionem ac propositum suum, actibus il licitis nequaquam maculent, sed potiùs oés quibus se coniunxerint, sale sapientiæ & bo norum operum exemplis condiant. Contu bernia fœminarum nullatenus appetant, nõ vanis oculis aut petulanti tumidoque gestu ac dissolutis renibus incedant, non spectaculis, non pompis secularibus intersint, non aleæ, non quibuslibet venationibus inseruiant. Apostoli nanque instructi documento, quo ait, Non in veste preciosa, nequaquam preciosis delectentur vestibus. caueant summoperè, ne extra claustra moras faciant, nisi prout sibi à Priore constitutum fuerit, & opportunitas temporis dictauerit. intra claustra positi, non ocio va cent, sed aut diuinis officijs, aut proprijs vtilitatibus,

litatibus, aut certè magistrorum iussionibus pareant, ne ocio torpentes, ab Apostolo audiant: Qui non vult operari, nec manducet. Seniores, spiritaliter iuniores diligant. Iuniores, senioribus obsequium dignum exhibeãt. doctiores, minùs doctis nequaquam se præferant, sed magis eos cũ charitate ædificent: neque hi qui nobilitate generis aut virtutum donis pollent, cæteris se tumidè superextollant. Omnes in congregatione vicissim sibi charitatis officio seruiãt, quibus etiam in refectorio comedentibus, & religiosè silentium tenentibus, continuatim legatur lectio. delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant & castigent, pueros & adolescẽtes negligentes, verberum disciplinis corripiant. singuli iuxta capacitatem suam, diuersarum artium erudiantur disciplinis, vt nullus in collegio canonico inutilis appareat, nec vota fidelium ociosus comedat. Tales quippe esse & immotaliter conuersari decet omnes, qui diuinis se mancipârunt. Quapropter studeant hæc breuiter collecta sedula meditatione perlegere, & memoriæ commendare, & diuina adiuuante gratia, iuxta vires adimplere, quo faci

liùs & liberiùs maiora à sanctis patribus edita exequi valeant. Vocatione enim qua vocati sunt, nec ad dexteram, nec ad siniſtram declinantes, ambulent, quatenus diuinis iuſſionibus obtemperãtes, ad CHRISTVM, in cuius ſorte eſſe noſcuntur, quia via, veritas, & vita eſt, eo opitulãte, peruenire mereantur.

FINIS.

LECTORI BENEVOLO S.

SI quem voluminis prȩcedentis tortuo ſiora aliquot loca malè habent, is nô-rit, moleſtiam eam nobis ſecum eſſe communem, imputandam quidẽ non editioni huic prȩſenti, ſed primario illius exemplari, minùs doctè ac diligenter ex vetuſto apud Vormatiam archetypo, ſi modò illud ipſum lectu facilè ac ſedulò deſcriptum fuit, tranſſumpto: & quia trãſſumptum iſtud qualecunque obtruſum nobis quaſi momento temporis excudendum erat, euoluendi ſeu conſulendi authores illos, vndè ferè, quæ hîc proferũtur, excerpta ſunt, caſtigatori neque copiam, neq; ſi copia fuiſſet, moram datam. Nam cõiecturis paſſim vti, & perfectum ex intricato ſenſum reddere, quanquam tibi haud ingratum forè nôramus, tamen honeſtius pariter ac tutius viſum fuit, & te nobiſcũ hærere alicubi, quàm temerè coniectãdo quidquis mutaſſe videri.

Bene vale.